

Samenlevingsopbouw

In zijn artikel over sociale planning in Amerika, en de invloed die hier vanuit ging voor het na-oorlogse Nederland, schrijft Gradus Hendriks: (...) "bij het bepalen van de middelen om het gestelde doel te bereiken kan de medewerking van de bevolking niet worden gemist."

In deze MO een overzicht van de voor ons vakgebied meest relevante bestuurlijke voornemens van de provincies. Van Groningen tot Limburg moet de burger zodanig geprikkeld worden door de provinciale politiek dat hij/zij weer naar de stembus gaat.

Met "Een hangplek van vuil" levert het Kwaliteitspanel weer een gedegen advies af. Ditmaal ten behoeve van een schoner Rotterdam.

Er is veel werk aan de winkel om de wijken schoon en het groen in de wijken te houden. Milieuorganisaties richten zich met hun activiteiten op alle wijkbewoners, dus ook op kinderen en migranten. Voor het opbouwwerk een mooie taak dit te ondersteunen.

Colofon

MO/Samenlevingsopbouw is een vakblad van, voor en over de samenlevings- en opbouwpraktijk. Het verschijnt tenminste acht maal per jaar.

Samenstelling en redactie:
Fenny Gerrits (eindredactie),
Ed Kooger, Wil van de Leur,
Chris Veldhuysen en Kees Stuurup.

Administratieve ondersteuning:
Patty Schellekens en John Struiken.

Cartoon pag.15: Marnix Rueb
Foto/illustratie omslag:
Aedes

Vormgeving/DTP: John Struiken
Druk: Stimio Meteren.

Abonnementen:

De jaarabonnementsprijs bedraagt f 77,50 voor het eerste en f72,50 voor het tweede en verdere abonnementen.

Losse nummers kosten f 12,50. (Prijzen exclusief portokosten.)

Opzegging van abonnementen dient schriftelijk vóór 1 december te geschieden.

ISSN:0929-2187.

Redactie en administratie:

Prinsegracht 51,
2512 EX Den Haag,
Telefoon: 070-380 4431,
faxnummer: 070- 380 9973.

E-mail Internet:

lcofbouw@xs4all.nl

Advertentie tarieven zijn op aanvraag verkrijgbaar.

Kopijsluitingsdatum volgende nr.: 22 november.

Een uitgave van:
St Landelijk Centrum Opbouwwerk

In deze oktobereditie veel aandacht voor de bovenlokale bestuurslaag. Allereerst in de vorm van een artikel van Gradus Hendriks waarin hij zijn oudste herinneringen aan opbouwwerk beschrijft, in Amerika. Het verhaal concentreert zich op de sociale planning in de Tennessee Valley van na de oorlog. Door middel van studiereizen konden Nederlanders kennis opdoen over een veelheid van maatschappelijke onderwerpen en de wijze waarop het Amerikaanse bestuur er mee omsprong.

Ook bevat MO deze keer weer een overzicht van de provinciale bestuursakkoorden, zoals die dit voorjaar na de provinciale statenverkiezingen, tot stand kwamen. De akkoorden bevatten (dankzij de hoogconjunctuur) veel positiefs, vooral de relatie met de burger moet worden aangehaald. Want onbekend maakt onbemind. Dat het omgekeerde niet altijd opgaat bewijst Meine Henk Klijnsma, fractievoorzitter van D66 in de Provinciale Staten van Zuid-Holland. Beruchte affaires hebben het Zuid-Hollandse provinciebestuur parten gespeeld, met name dit jaar. Laten we hopen op een louterend effect ten gunste van de toekomst.

Dat migranten ook betrokken zijn bij een milieuvriendelijke, leefbare wijk wordt wel duidelijk aan de hand van het artikel van Annet de Kruijf. Het Kwaliteitspanel Rotterdam laat in elk geval zien hoe het in de stad mis kan gaan. Gelukkig worden de aanbevelingen van dit panel doorgaans niet in de bureaulade gestopt en kunnen wijkbewoners verbetering verwachten.

Inhoudsopgave

Migranten, milieu en opbouwwerk, Annet de Kruijf	4
Voor aankondiging veldwerkexcursiedag LAMIGO/Tuinieren met allochtonen	6
Column: De ondraaglijke lichtheid van het bestaan van de provincie ZuidHolland, Meine Henk Klijsma	7
Zonnewarmte aan de Laan van Berlijn, EZK Handel	8
De weefmethode, nieuw uit Friesland, Dick Meesterberends	9
Beroepsvereniging Opbouwwerk Amsterdam	10
An American Dream, dr. Gradus Hendriks	11
Cartoon: Marnix Rueb	15
Bewoner als expert voor een optimale woonomgeving, Peronne Dijkema	16
Kiosk, Jos van Meeuwen	18
Het vogelvriendenhuis in Marokko, Stichting Qantara	21
Interview: Alert en ondernemend, Fenny Gerrits	22
Met de provincie op weg naar het nieuwe millennium, Fenny Gerrits	24
Een hangplek van vuil, Kwaliteitspanel Rotterdam	31
Stad en Land, Fenny Gerrits	33
Mededeling	36

Migranten, milieu

door Annet de Kruijf

Hoe kun je migranten betrekken bij milieuvraagstukken? Hoe krijg je het voor elkaar dat niet alleen autochtonen meedoen aan activiteiten die milieu als thema hebben? Zulke vragen kwamen aan de orde tijdens de Zeister Kring* in Slot Zeist op 14 september. Tijdens deze Zeister Kring was het de bedoeling dat migrantenorganisaties en NME-organisaties elkaar zouden treffen om zo een beter samenwerking in de toekomst te bewerkstelligen. Er waren ook een aantal opbouwwerkers aanwezig.

De Zeister Kring is een ontmoetingsplaats voor het vakgebied van de natuur- en milieueducatie(NME). Iedere bijeenkomst richt zich op een andere thema. Dit keer was dat: natuur, milieu, leefbaarheid en migranten. Tijdens een eerdere Zeister Kring was een vergelijkbaar thema aan de orde geweest. Uit die bijeenkomst waren een aantal 'tips' naar voren gekomen. Die tips zouden milieuroorganisaties kunnen gebruiken als ze meer migranten bij hun activiteiten zouden willen betrekken. Mik niet op verschillende culturen tegelijkertijd was een van de aanbevelingen, let op de sociale differentiatie binnen de doelgroep en probeer de sociale sleutelfiguren te pakken te krijgen. Verder zouden milieuroorganisaties belang hebben bij het in kaart brengen van een sociaal netwerk. Het is ook belangrijk contacten in het 'thuisland' te gebruiken en specifieke migrantenkanalen op radio en televisie.

Veiligheid als vertrekpunt

Tijdens deze middag werden deze conclusies opnieuw getrokken. Maar er werd ook een extra stap gezet. Namelijk het uitwisselen van concrete voorbeelden, zodat de aanwezigen iets van elkaars ervaringen konden leren. Als succesvol voorbeeld werd het project van het Rotterdamse Sonor in de aandacht gebracht. De opbouwwerkster Ellen Bergwerff vertelde over het project 'moeders voor een veilige wijk', een kleinschalig

Marokkaanse mannen tijdens wijkshow Kanaleneiland, Utrecht

foto: Barbara Mensink

project over de onveilige stad. Bergwerff: "Aan dit project hebben ongeveer honderd migrantenvrouwen meegedaan. We begonnen met het stellen van vragen. Bijvoorbeeld: Waarom is het wel of niet leuk om hier te wonen? Vanzelf komen er dan ook onderwerpen aan bod als vuil op straat. In de beleving van autochtone vrouwen en allochtone vrouwen bleek niet zoveel verschil te zitten. Veel vrouwen vertelden dat in het land waar zij vandaan kwamen er speciale dagen waren waarop iedereen ging schoonmaken. Nou, dat lijkt heel erg op het Schoonmaakproject in Rotterdam. Aan de hand van een memoriespel met foto's en billboards met foto's zijn we verder gaan praten over milieu."

Haar collega Jet de Jonge vulde dat het praten niet zoveel opleverde, maar het foto-associatiespel des te meer. "Soms moet een taalbarrière doorbroken worden. Dan is het goed om beelden van de thuissituatie te gebruiken. Die zorgen ervoor dat vrouwen makkelijker praten." Over het uiteindelijke effect van dit project wil Jet de Jonge niet al te optimistisch doen. "Er wordt nu veel

gewerkt met ad hoc projecten. Er wordt vaak geëxperimenteerd met allochtonen. De ene keer is milieu het onderwerp, de andere keer sport. Projecten lopen altijd ten einde, je kan alleen maar hopen dat het daarna een vervolg krijgt in het leven van de deelnemers."

Ten einde raad

Dat dit verhaal als een successtory werd gepresenteerd is tekenend voor de situatie. Niet op alle projecten komt zo'n groot aantal migranten af. Tanya de Abreu van de sector beheer en milieu in Amsterdam Zuid-Oost sprak uit ten einde raad te zijn. "In Amsterdam Zuid-Oost is het een groot probleem om allochtonen te bereiken. Terwijl er op milieugebied nogal wat aan de hand is. Als we de wijk ingaan blijkt dat het overall gigantisch vervuuld is. De conclusie die je daaruit kunt trekken is dat het milieuvraagstuk niet leeft onder de bewoners. Daar kunnen cultuuraspecten aan ten grondslag liggen, maar dat kan ook andere oorzaken hebben. We hebben gemerkt dat het belangrijk is om bewonersraden erbij te

en opbouwwerk

betrekken, op die manier lukt het enigszins om meer mensen te bereiken." Toch is ze niet geheel pessimistisch. "Via scholen krijg je het wel voor elkaar om heel veel migrantenkinderen iets over het milieu te leren. Bijvoorbeeld over energiebesparing. Leerlingen en leerkrachten leren heel bewust met energie om te gaan. Wat ze op school geleerd hebben, zullen ze thuis misschien wel in de praktijk brengen."

Waar zit de vraag?

Een vraag die dit verhaal oproept en tijdens de bijeenkomst ook steeds naar voren kwam, is of de oplossing wel zit in projecten, waar migranten zoveel mogelijk aan deel zouden kunnen nemen. Wordt op deze manier niet een westerse manier van milieubeleving opgelegd aan mensen die daar misschien helemaal niet zo tegenaan willen kijken? Het antwoord daarop werd ook gegeven: Het is belangrijk contact te zoeken met zelforganisaties, met migrantenorganisaties. Mulugeta Asmellash van de NCDO: "Je moet kijken waar vraag naar is. Zelforganisaties zijn vaak open en afwachtend, weten niet wat ze kunnen doen. Als er over migranten wordt gepraat, mis ik vaak de differentiatie. Door contact te leggen met zelforganisaties, weet je wat er onder verschillende migranten leeft en kun je heel concreet de doelgroep aanspreken." In eerste instantie naar zelforganisaties toespelen, adviseert hij dus, maar ook het opbouwwerk ziet hij als belangrijke factor. Wat weet het opbouwwerk, waar andere organisaties geen flauw benul van hebben? Ellen Bergwerff: "Opbouwwerk heeft als doel om leefbaarheid in wijken te vergroten. Om de onderlinge contacten tussen bewoners te verbeteren organiseer je verschillende activiteiten. De stadsvernieuwing heeft een belangrijke impuls gegeven aan het opbouwwerk. Uiteindelijk is duurzaamheid daarbij ook een thema. Het voordeel van opbouwwerk is vooral dat we al heel lang in een wijk zitten. Meestal weten we daardoor precies welke belangen er spelen en naar wie je toe moet gaan. In de deelgemeente Rotterdam-Noord heeft het goede contact als uiteindelijk resultaat gehad dat de Marokkaanse gemeenschap een fontein heeft geschonken aan de deelgemeente. Nu hoeft dat ook weer niet per se, maar het

zegt wel dat als je naar mensen toe gaat, dat resultaten heeft. Hoe verschillend autochtonen en allochtonen ook zijn, hun emoties zijn universeel. Verdriet, liefde, geluk: dat is voor iedereen hetzelfde. Het valt me vandaag op dat we toch al weer een stap verder zijn dan een paar jaar geleden. We zijn allemaal beter op de hoogte van wat er speelt. Iemand zei vandaag: dat er een sociaal/economische drempel is weten we nu wel, dat allochtonen een andere beleving hebben van het milieu ook en dat migranten moeilijk te benaderen zijn ook. Die conclusies zijn inmiddels wel getrokken. Dat is toch een vooruitgang. Vroeger werden migranten gezien toch meer als mannetjes van mars."

Ontmoetingen

De bijeenkomst was vooral bedoeld om elkaar te vinden. Niet iedereen was helemaal tevreden over de netwerkresultaten van die middag. Margriet Kinkhorst van Natuur- en Milieu Centrum Utrecht, mede op zoek naar adviezen van opbouwwerkers: "Ik heb verschillende tips gekregen, je moet naar het opbouwwerk, naar migrantenorganisaties. Nu weet ik eigenlijk nog niet waar ik moet beginnen." Dat zij nog niet eerder naar het opbouwwerk is gestapt, komt omdat ze nog geen projecten specifiek op migranten heeft gericht. Kinkhorst: "Als je de keuze hebt uit twee verschillende doelgroepen, de één is makkelijk en de ander moeilijk, dan kies je toch snel voor de eerste. Als je zomaar een project organiseert, komen er geen migranten op af. Ik weet niet waarom. Ik denk omdat ze een andere beleving hebben." Aan de andere kant was er tevredenheid bij de Rotterdamse opbouwwerksters die hun plaatsgenoten van de Dienst Recreatie in Zeist troffen. In Rotterdam houdt de Dienst Recreatie zich bezig met NME. Zij zullen elkaar in de toekomst niet alleen meer bij een Zeister Kring om raad vragen. Want hoewel iedereen het er over eens was dat er vooruitgang is geboekt als het gaat om het betrekken van migranten bij milieuvraagstukken, de vanzelfsprekendheid waar iedereen naar streeft is nog lang niet bereikt. De vanzelfsprekendheid om milieuprojecten ook op allochtonen te richten.

De vanzelfsprekendheid om contacten te leggen met migrantenorganisaties en de vanzelfsprekendheid om aandacht te besteden aan milieuonderwerpen door migrantenorganisaties en opbouwwerk. Gerwine Wuring, medewerker projectontwikkeling milieu van het LCO: "Het zou gewoon moeten zijn om vanuit het opbouwwerk de milieuzorg mee te nemen. Maar zover is het nog lang niet."

Bij Forum, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling verschijnt binnenkort de

handleiding "Migrantenvrouwen en milieuzaken; een handleiding voor de organisatie van milieubijeenkomsten." In deze handleiding worden werkvormen en activiteiten beschreven over het leefmilieu van en voor buitenlandse vrouwen. Het is de weergave van ervaringen die het afgelopen jaar zijn opgedaan in 15 voorlichtingsbijeenkomsten in 4 buitenlandse/interculturele Vrouwencentra in Den Helder, Zaltbommel, Utrecht en Delft. Dit project is uitgevoerd in samenwerking met het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP) en geeft leuke en toegankelijke tips om dagelijks met het milieu om te gaan. Te bestellen bij Forum, afdeling verkoop telefoon 030-2974209. Prijs f 15,-.

De stichting VrijwilligersManagement

heeft het "Werkboek Migrant en Milieu" ontwikkeld. Hierin staan de ervaringen beschreven van 5 pilots om de samenwerking tussen migranten- en milieugroepen te verbeteren. Het werkboek neemt de gebruiker mee in een stap voor stap model, om meer gebruik te gaan maken van elkaars expertise. Aan de hand van checklisten, stappenplannen en schema's biedt het boek een handvat voor het ontwikkelen van succesvolle interculturele samenwerking op milieuthema's. Te bestellen bij de stichting VrijwilligersManagement, Marga Bussemakers telefoon: 030-2333937. Prijs f 20,-.

* Van deze bijeenkomst is een reader gemaakt, waarin naast het verslag ook literatuursuggesties en enkele artikelen zijn opgenomen. De reader is te bestellen bij Bureau NME-diensten/VN: 020-6228 115.

Veldwerkexcursiedag Opbouwwerk en natuur- en milieu educatie

Inspirerende voorbeelden uit de praktijk van wijken en buurten

2 december 1999

van 9.30 tot 16.30 uur in Rotterdam

Georganiseerd door LAMIGO/LCO ism SONOR en Dienst
Recreatie Rotterdam en IVN NME diensten

Bedoelingen van deze dag;

LAMIGO wil na jaren van hard werken aan het project Wijken voor Milieu en vele goed bezochte platformbijeenkomsten rond milieuparticipatie even een pas op de plaats maken. Tijd om te oogsten en een blik te werpen op het vele dat reeds gebeurt. Op deze dag willen we dan ook opbouwwerkers, buurt- en wijkbeheerders en natuur- en milieueducatieve (NME) werkers uitnodigen mee te genieten van inspirerende voorbeelden van duurzame wijkontwikkeling. Een dag om contacten te leggen en nieuwe ideeën op te doen in een sfeer van ontspanning en inspiratie.

Programma

Tijdens deze dag zullen we op bezoek gaan bij een aantal buurten, waar bewoners zich actief inzetten voor natuur en milieu in hun eigen leefomgeving. Het gaat steeds om initiatieven van onderop, waar de buurt in zelfbeheer inhoudt geeft aan milieuparticipatie, zoals groen- en energiebesparingsprojecten voor allochtonen. Maar ook de relatie van duurzaamheid met armoede bestrijding kan worden gelegd.

Tegelijkertijd wordt het belang van de beleidsnota NME21 toege- licht. Begin volgende eeuw wordt een belangrijke taak in de NME weggelegd voor lokale initiatieven van direct betrokken partijen. De overheidsnota spreekt van sociaal leren en learning by doing. Werk aan de winkel voor opbouwwerkers, buurtwerkers en bewonersorganisa- ties.

Vraag de uitnodiging en een uitgewerkt programma op bij
LAMIGO/LCO postbus 1004-8001 BA Zwolle 038 4232112

Tuinieren met allochtonen Project milieuparticipatie Flevoland

Hieronder een voorbeeld van samenwerking tussen een migrantenor- ganisatie, het opbouwwerk en natuur en milieu educatie. Het LCO heeft momenteel een programma lopen "Milieuparticipatie in de pro- vincie", waarin elk jaar in een of meerdere provincies vanuit het opbouwwerk wordt samengewerkt met natuur en milieueducatie. Met financiële steun van VROM zal in Lelystad een multicultureel pro- ject worden opgezet rond natuurlijk tuinieren in de wijk.

Het Allochtone Steunpunt Flevoland, Landelijk Centrum opbouwwerk (LCO) en het Consulentenschap Natuur en Milieueducatie Flevoland hebben samen een project " Natuurlijk tuinieren met allochtone groen- gen" ontwikkeld om een extra stimulans en ondersteuning te bieden aan wijkgericht werken. Ook van het Ministerie van VROM is hiervoor financiële steun toegezegd.

Binnen het project wordt gestreefd het milieuvriendelijk tuinieren, zowel op de erven, sier- en groentetuinen bij de woningen als in het openbaar groen te stimuleren. Momenteel worden in de Zuiderzeewijk en in Waterwijk van Lelystad contacten gelegd met betrokkenen. Allochtonen en autochtonen kennen elkaar onvoldoen- de, en allochtonen nemen te weinig deel aan activiteiten in de wijk of de organisatie daarvan. Het gaat hierbij dus om het ontwikkelen van een multicultureel buurtnetwerk.

Veel bewoners hebben interesse voor tuinieren en het verbouwen van eigen voedsel. Daarnaast heeft de woningbouw coöperatie, de gemeente en de wijkbeheerder behoefte aan projecten waarbij de wijkbewoners betrokken worden bij de leefbaarheid, multiculturaliteit en het verbeteren van groen binnen de eigen wijk. Zo mogelijk zullen aansluitend initiatieven worden genomen om het milieuvriendelijk tui- nieren door wijkbewoners op volkstuincomplexen in, of in de nabij- heid van hun wijk te bevorderen. De plaatselijke vereniging milieuvriendelijktuinieren, locatie Zuigerplasdreef, kan hierbij mogelijk een inbreng krijgen.

Centraal in de aanpak is een cursus op locatie met veel zelfwerk- zaamheid. Wijkbewoners nemen hieraan deel. Voordat de activiteiten worden uitgevoerd wordt de wijk actief voorgelicht om zowel de jeugd als volwassenen te bereiken. De activiteiten zijn gericht op ont- spanning, als ook op uitwisseling van culturen over het genoemde onderwerp. Zo wordt gedacht aan een afsluitend eefstijn aan het einde van de zomer 2000.

Voor meer informatie El Ghali Cherrat van het ASF, 0320 244259
of Henk Rozema LC 038 4232112.

door Meine
Henk Klijnsma*

column

De ondraaglijke lichtheid van het bestaan van de provincie Zuid-Holland

Bekend maakt niet zonder meer bemind

De provincie is over het algemeen voor de burger een tamelijk onzichtbare bestuurslaag. Dat geldt zeker in de randstad, waar anders dan in provincies als Friesland of Limburg geen sterke eigen regionale identiteit bestaat. Wie voelt zich nu Zuid-Hollander? Toch is het Zuid-Hollandse provinciale bestuur de laatste jaren enkele malen prominent in het nieuws geweest. Ik noem de omstreden subsidiëring van TV-West en TV-Rijnmond, de al even controversiële grenscorrectie (door tegenstanders "annexatie" genoemd) Haaglanden, en natuurlijk het drama van de Ceteco-affaire. Onbekend mag onbemind maken, deze onderwerpen laten zien dat het omgekeerde - bekend maakt bemind - niet zonder meer opgaat.

Serieuze politieke keuzes

De provincies vormen het zogenaamde middenbestuur. Daaruit blijkt al de ongemakkelijke positie van deze bestuurslaag. Echte strategische keuzes worden op nationaal niveau en in toenemende mate zelfs in "Brussel" gemaakt. Gemeenten hebben veel zeggenschap over keuzes en diensten die de burger direct raken. De provincies daarentegen voeren vooral intermediaire taken uit. Deze taken raken burgers maar zelden in hun directe belangen. Hierin is de belangrijkste verklaring voor het bleke profiel van de provincie gelegen. Daarmee wil niet gezegd zijn dat deze intermediaire taken per definitie onbelangrijk zijn. Vooral in de fysieke sector (ruimtelijke ordening, milieu en natuur, waterhuishouding) beschikt de provincie over veel macht. Die macht is echter voor de doorsneeburger maar zelden herkenbaar. Een enkele keer wordt deze regel door een uitzondering bevestigd. Toen provinciale staten van Zuid-Holland dit voorjaar een nieuw streekplan voor het zuiden van de provincie vaststelden, was er sprake van een ongekende publieke belangstelling. Wat was het geval? Het ontwerp-streekplan bevatte een nieuwe glastuinbouwlocatie in de Hoeksche Waard, terwijl in hetzelfde gebied ook nog een omvangrijk bovenlokaal bedrijventerrein was geprojecteerd. Beide voornemens stuitten op hevig verzet in de streek. Deze plotselinge belangstelling voor het provinciale beleid leidde tot een hoge opkomst in dit gebied bij de statenverkiezingen en tot verkiezingsuitslagen die afwaken van de landelijke trend. Zo won mijn eigen partij, D66, een uitgesproken tegenstander van de glastuinbouwlocatie en het grote bedrijventerrein, in enkele gemeenten in de Hoeksche Waard.

Verkeerde politieke cultuur

Een tweede factor die de politieke herkenbaarheid van de provincie negatief beïnvloedt, is de specifieke politieke cultuur die veel provincies kennen. Deze is weinig gepolitiseerd, zakelijk en op consensus gericht. Nu gaat het hierbij om eigenschappen die alles te maken hebben met het zwaar overschatte poldermodel en dus het gehele

Nederlandse politieke bedrijf kenmerken; bij de provincie zijn ze echter in extreme mate bepalend.

Deze extreme poldercultuur heeft zeker enkele voordelen: meningsverschillen worden niet op de spits gedreven, er wordt weinig energie geïnvesteerd in de politieke Bühne, de verhoudingen tussen de provinciale politici onderling zijn vriendelijk en harmonieus. Toch wegen deze voordelen niet op tegen de nadelen. Ik noemde het toch al aanwezige gebrek aan politieke herkenbaarheid bij de provincie dat op deze manier nog wordt geaccentueerd. Misschien nog erger is dat deze cultuur gemakkelijk kan leiden tot te weinig controle van provinciale staten op gedeputeerde staten. Immers, een zakelijke "lieve" manier van politiek bedrijven is niet bevorderlijk voor het ontstaan van het georganiseerde wantrouwen dat cruciaal is voor een volwassen democratie.

Ceteco en daarna?

De marginale positie van de provincie in ons staatsbestel en de verkeerde politieke cultuur bij deze bestuurslaag zijn beide bij de Ceteco-affaire sterk uitgegroot. Het bankieren was het directe gevolg van naastige pogingen van vooral de vorige gedeputeerde van Financiën, George Brouwer, om de - overigens verkeerd begrepen - ideeën van Amerikaanse overheidsmanagementsgoeroes in de polder te beproeven. Het suffe middenbestuur zou wel eens laten zien hoe ondernemend een moderne overheid kon functioneren! Deze extreme toepassing van aan het bedrijfsleven ontleende filosofieën en technieken leidde al gauw tot het volstrekt voorbijgaan aan essentiële regels van democratische rechtsstaat. De commissie-Van Dijk noemde het bankiersbesluit uit 1995 niet voor niets democratisch ontoelaatbaar en onrechtmatig.

Voor de yuppies van middelbare leeftijd die het vorige college van GS bevolkten (3 VVD, 2 PvdA, 1 CDA + 1 CdK (VVD)), was het bestaan aan het roer van een weinig herkenbare overheid kennelijk ondraaglijk licht. Les 1 uit de Ceteco-affaire is dat overheden geen bedrijven zijn en zich moeten houden aan de specifieke - fundamentele - regels die voor overheden gelden.

Een tweede les betreft de al door mij genoemde te lieve manier van politiek bedrijven. Vooral omwille van een meer op controle gerichte attitude bij provinciale staten is meer georganiseerd wantrouwen nodig. Dit vereist dat de oppositionele fracties in de staten (tegenwoordig VVD, D66, SP) zich nog meer dan nu al het geval is als oppositie gaan gedragen en niet als gemankeerde bestuurders. Het vergt van de collegefracties dat zij meer afstand nemen van "hun" college. Dit laatste probleem is echter niet specifiek provinciaals, dualisme is ook op het Binnenhof te vaak te weinig aanwezig.

*Meine Henk Klijnsma is voorzitter van de D66-fractie in Provinciale Staten van Zuid-Holland.

Zonnewarmte aan de Laan van Berlijn

In de seniorenflat aan de Laan van Berlijn in Haarlem wordt de verwarmingsinstallatie vernieuwd. Met hulp van de nieuwste technieken en met gebruik van energie uit zonlicht zijn de bewoners een stuk goedkoper uit.

Het flatgebouw aan de Laan van Berlijn kwam de vorige herfst in het nieuws toen door oververhitting van een schoorsteen de bewoners een dag zonder verwarming kwamen. Gelukkig kon dankzij de inzet van enkele medewerkers van de verhuurder Pré Woondiensten binnen 24 uur de verwarming weer op gang geholpen worden. Inmiddels is een geheel nieuwe installatie geplaatst.

Op het dak

De eerste vraag die we stellen aan Peter Rieu, de man die bij Pré Woondiensten verantwoordelijk is voor de verwarming, is wat er nu toch interessant kan zijn aan een centrale verwarming. Geheel niet uit het veld geslagen zegt hij: "Alleen het ketelhuis al. Dat is helemaal nieuw en staat nu boven op het dak. Alle leidingen zijn verlegd en met een enorme kraan is het gehele ketelhuis met ketels en al elfhoog op het dak geplaatst. Voor die klus moest de vierbaans Europaweg afgesloten worden. Dat ketelhuis is overigens niet zo maar een grote doos, maar een ontwerp van architectenbureau Klous en Brandjes, dat ook het kantoor van Pré Woondiensten heeft ontworpen."

Zonne-energie

Om de opmerking dat er na de gebeurtenissen van vorig jaar snel werk is gemaakt van een gedegen oplossing, moet Rieu lachen: "Ik vind het vreselijk naar dat er vorig jaar mensen even in de kou zaten, maar dat heeft niets met de nieuwe installatie te maken. Daar zijn we al veel langer mee bezig. Het is de laatste installatie van Pré die van stookolie overgaat op aardgas. Dat is niet alleen goedkoper, maar ook veel beter voor het milieu. Nee, voor mij als vakman zit het bijzondere in de manier waarop we met de nieuwe installatie, zonder op comfort in te leveren, met het milieu omgaan. Op het dak staat nu 82 m² aan

zonnecollectoren. Deze zorgen voor de verwarming van 3000 liter water, verdeeld over twee opslagvaten. De opslagvaten en de zonnecollectoren vormen samen een grote zonneboiler. De zonnecollectoren halen hun energie voornamelijk uit het licht. Ze werken in de zomer uiteraard beter dan in de winter, maar ook dan zijn ze actief. Hierdoor zullen we alleen al op het warm watergebruik per jaar zo'n 12.500 gulden besparen. Om de bewoners een constante temperatuur te kunnen bieden is er steeds de mogelijkheid om met gas bij te verwarmen. Dat is nodig voor de bewoners, maar ook uit het oogpunt van volksgezondheid. Als de temperatuur van het water onder de zestig graden zou komen, zou het een ideale kweekvijver zijn voor legionellabacteriën en dat kan natuurlijk niet." Bijzonder ingenomen is Peter Rieu met de samenwerking met het Energiebedrijf EZK uit Heemstede. Hier is veel deskundigheid over zonne-energie. Bij EZK is het 'Zonnelease' concept ontwikkeld, dat inmiddels ook door andere energiebedrijven wordt gevoerd. Dankzij die formule is het plaatsen van een grote zonneboiler rendabel.

Nieuwe ketels

De nieuwe verwarmingsketels zijn Hoog Rendementsketels. Deze hebben een rendement van 97%. Dat betekent dat van de verbrandingswarmte maar 3% verloren gaat en 97% direct wordt gebruikt voor de verwarming van de woningen. Alleen al hierdoor verwachten we zeker een besparing op de stookkosten van 23%. Zoals gezegd komen de ketels op het dak te staan. Peter Rieu: "We moesten naar het dak uitwijken wegens de veiligheidsnormen. Het huidige ketelhuis kan niet voldoen aan de veiligheidsnormen die bij gasinstallaties gelden. Toen het gebouw aan de Laan van Berlijn werd gebouwd was er nog geen sprake van stoken op aardgas en werden overal installaties op stookolie aangelegd. Door een nieuw ketelhuis boven op het gebouw te zetten hebben we dit probleem opgelost. We kunnen zo ook het beste het geluid dat ketels en pompen maken isoleren. De bewoners hebben er dan helemaal geen last van."

Geen overlast

Om de stookkosten voor de bewoners zo laag mogelijk te houden wordt eerst alle olie uit de tanks opgemaakt. Hierna wordt er dan definitief overgeschakeld op de nieuwe installatie. Met de leveranciers is afgesproken dat de overschakeling plaats vindt zonder dat de bewoners het merken. Pas als de nieuwe installatie goed functioneert gaat de oude installatie uit bedrijf.

Woonlasten

Maatregelen die goed zijn voor het milieu hebben veelal het nadeel dat er een flink prijskaartje aan hangt. Ook in dit geval zijn de kosten aanzienlijk. Voor de bewoners is dit echter geen probleem. De kosten worden geheel gedragen door Pré Woondiensten, waardoor de besparingen op de energiekosten direct in het voordeel werken van de bewoners.

Plaatsing van hoogrendementsketels en zonneboilers past goed binnen de afspraken die de gemeenten in de regio Kennemerland hebben gemaakt met de woningcorporaties en de energiebedrijven over het milieuvriendelijk beheren van woningen.

(Met dank aan EZK Handel)

Tel nr. 023- 523 5123)

De weefmethode, nieuw uit Friesland

door Dick Meesterberends, Sr. Adv. Plattelandsontwikkeling LCO-Zwolle

In het meinumner van MO Samenlevingsopbouw maakten Henk Kieft en Willem van Weperen (ETC Ecoculture, Leusden) in een bijdrage over een methode-inventarisatie Plattelandsvernieuwing in Nederland, gewag van de "Weefmethode". Een nieuwe loot aan de methodenboom, ontwikkeld door Dr. Johannes Spyskma in nauwe samenwerking met de zgn. planninggroep "Sels I!" in de Friese gemeente Achtkarspelen. De benaming "Weefmethode" is gekozen omdat verschillende onderdelen van het ontwikkelingsproces op elkaar afgestemd worden. De methode is met name bestemd voor begeleiders(sters) van projecten, waarbij bewoners de leefbaarheid van hun woongebied willen versterken. De totstandkoming van de Weefmethode is mede mogelijk gemaakt door het Landelijk Centrum Opbouwwerk (vestiging Zwolle), waar het materiaal ook te bestellen is.

De Weefmethode valt vooral op door een nieuwe en met name bredere kijk op het begrip leefbaarheid. Werd dit containerbegrip veelal ingevuld met aspecten als woonomgeving, sociaal klimaat, inkomenssituatie, etc., Spyskma hanteert een veelomvattend, theoretisch goed onderbouwd leefbaarheidsconcept. In dit concept worden de volgende leefbaarheidsfactoren meegewogen:

- sociale aspecten
- economische facetten
- geografische en historische factoren
- demografie
- ethische aandachtspunten
- culturele en educatieve aspecten
- ecologische factoren
- technologie
- politiek
- esthetische facetten.

Wellicht dat aan dit leefbaarheidsconcept nog eens een handzame brochure gewild kan worden.

De methode heeft ten doel het behouden of versterken van de leefbaarheid van een plattelandsgebied of een stadswijk door de gemeenschappelijke belangen van de bewoners te activeren. Rekening houden met de belangen van toekomstige bewoners, maar ook van bewoners van andere gebieden

(bijv. derde wereld) is impliciet aan de Weefmethode.

Spyskma stelt 3 uitgangspunten centraal:

1. samenhang
2. gebiedsgerichte aanpak, die leidt tot samenwerking
3. zelfontwikkeling.

De samenhang is van belang omdat bewoners streven naar verbanden tussen de economische, de culturele en de politieke ontwikkeling van hun leefgebied. Het gebiedsgerichte (samen)werken berust op het principe van de zelfontwikkeling, waarbij gebruik wordt gemaakt van "lokale" hulpbronnen als tijd, geld, menskracht, grondstoffen en energie. De Weefmethode onderkent de waarde van de belangen en rechten van degenen die bij de leefbaarheidsactiviteiten worden betrokken. Soms zijn deze belangen strijdig met elkaar, soms kunnen ze leiden tot win-winsituaties. Het werken aan rechten veronderstelt het waarmaken van verantwoordelijkheden of plichten; daar is een onafhankelijk opererende netwerkorganisatie voor nodig, bijvoorbeeld een coöperatie van bewonersverenigingen.

Werken met de Weefmethode gebeurt in een zestal fasen:

1. Verkennende fase, waarbij in 5 stappen de onderwerpen worden verkend waarop de bewoners zich willen organiseren.
2. Op basis van de vastgestelde onderwerpen worden plannen gemaakt: de activiteitenplanning. In Achtkarspelen betrof dat "Oan 'e Slach" (Aan de slag) en "Moai sûnder wjergera" (Mooi zonder weerga).
3. Het maken van een raamplan vormt de derde fase: de plannen worden met elkaar in verband gebracht en ook wordt ervaring en kennis van elders ingebracht.
4. In de actiefase worden de geplande activiteiten uitgevoerd. Ook wordt een nazorgplan opgesteld.
5. Bij de evaluatie wordt vastgesteld wat de effecten van de activiteiten geweest zijn en wordt ook gekeken welke nazorg eventueel noodzakelijk is.
6. In de laatste fase worden de resultaten verspreid. Gekwalificeerde projectbegeleiding is nodig bij het werken met deze methode; dat kan een betaalde beroepskracht zijn, maar ook een ter zake kundige vrijwilliger. Afhankelijk

van de keuzen die door de bewonersgroep gemaakt worden, duurt het werken met de Weefmethode 9, 13 of 18 maanden.

Het werkmateriaal is –voor zover in Achtkarspelen toegepast– samengebracht in een documentatiemap, die uit 5 delen bestaat:

1. de tekst van de Weefmethode: het stappenplan.
  2. Een gids met voorbeelden, de zogenaamde stapstenen.
  3. De voorbeeldplannen, die als illustratiemateriaal bij de methode dienen.
  4. Het eindverslag van het onderzoeksproject. nl. het ontwikkelen van de methode in de praktijk in Achtkarspelen.
  5. De praktijk-theoretische achtergrond van de Weefmethode: het bronnenboek.
- Er verschijnt nog een tweede map met het materiaal, dat nog in praktijk moet worden gebracht.

In een bijeenkomst in april in het van Hallinstituut in Leeuwarden werd de Weefmethode gepresenteerd en was dan ook onderwerp van discussie en kritiek. Bijzonder hoogleraar "Opbouwwerk" aan de Erasmusuniversiteit, Jan Willem Duyvendak preeft de werkkraacht en het ambitieniveau van de auteur, maar noemde het ook –met lichte kritiek– "een heroïsch werk voor iemand alleen". In eerste instantie constateerde Duyvendak een welhaast universele toepasbaarheid van de methode, zowel vanuit de zeer brede definiëring van leefbaarheid als naar de toepassingscontext. Echter in de praktijk bleek een aantal opmerkelijke inperkingen. De brede bijna encyclopedische systematiek van de methode leidde in de Friese proefpolder naar een versmalling tot activiteitenplannen puur in de sector van arbeidsplaatsen in gemeenschaps- en/of marktsector. Duyvendak gaf het predicaat "paarse zandloper" mee; vanuit een brede definitie van leefbaarheid en een brede inventarisatie van alle tekorten werd drastisch versmald naar arbeidsprojecten. Een uitputtende diagnose, gevolgd door een uiterst selectieve aanpak. In een reactie bracht Spyskma hier tegen in, dat de keuze voor een arbeidsproject beruiste op de voorkeur van de planninggroep. Andere elementen van het brede leefbaarheidsconcept worden later in ande-

re deelplannen uitgewerkt. Bovendien wordt er een raamplan gemaakt, waaraan het brede concept ten grondslag ligt.

Anton Nigten, medewerker van het NIVON, stelde dat de methode veel aangrijpingspunten biedt voor mensen die serieus aan de slag willen, maar "er is bijna een team professionals nodig om er goed mee te kunnen werken"! Nigten pleitte ervoor de methode zodanig te bewerken, dat hij in de praktijk -voor de vrijwilliger- bruikbaar zou zijn.

Volgens Spyksma is de methode -gezien de complexiteit van het werken aan leefbaarheid- nadrukkelijk bedoeld voor gekwalificeerde beroepskrachten, of voor vrijwilligers met een professionele achtergrond.

De derde spreker, Anneke van der Kooi, lid van het project "Sels I" uit Achtkarspelen, sprak als "gebruiker" van de Weefmethode. Zij citeerde uit een publicatie van Spyksma: "het met behulp van de Weefmethode werken aan integrale communale zelfontwikkeling is een moeizaam proces langs een weg vol valkuilen en hindernissen". Een weg, uitgestippeld vanuit een leefbaarheidsconcept met een zeer gedegen theoretische onderbouwing. Het werken met de methode heeft in Achtkarspelen geleid tot een grote hoeveelheid materiaal voor een innovatief leefbaarheidsbeleid, maar: hoe innovatiever de ideeën, hoe groter de weerstanden en problemen. Het werken met de Weefmethode vraagt veel vergadertijd en veel huiswerk en vraagt zowel van de begeleider als van de leden van de bewonersgroep veel aan houding en des-

kundig inzicht. De methode is daarmee niet voor iedereen makkelijk toegankelijk. Van der Kooi acht het cruciaal dat het brede leefbaarheidsconcept gemeengoed wordt en zo iets moet groeien. Door er in Achtkarspelen mee te werken heeft de bewonersgroep "Sels I" de leefbaarheidsproblemen in de regio scherper onder ogen gekregen en daardoor is de betrokkenheid toegenomen.

De ervaringen in de proefpolder Achtkarspelen brachten de spreekster tot een aantal opmerkingen:

- ▶ De begeleider moet nogal wat in huis hebben, waar het gaat om communicatieve- en onderhandelingsvaardigheden, fondsenwerving, projectplannen schrijven, etc.
  - ▶ Het kunnen werken met de methode vraagt eigenlijk een training vooraf
  - ▶ De Weefmethode vergt een grote tijdsinvestering; voor de begeleider betekent dat eigenlijk een fulltime baan.
  - ▶ Je moet bij de start duidelijk maken, dat het een lang en ingewikkeld proces is.
  - ▶ De methode gaat ervan uit, dat de direct betrokkenen bij de uitvoering worden betrokken.
- Het taalgebruik en de gehanteerde begrippen dienen daárop afgestemd te worden.
- ▶ De meerwaarde van de Weefmethode ligt in de integratie van bottom-up en top down.
  - ▶ Zonder enthousiasme is elk leefbaarheidsconcept ten dode opgeschreven.
- De Weefmethode is in nog maar één praktijksituatie is uitgetoetst en bijgeschaafd. Het is een methode, waarvan velen zouden moeten kennismaken om er de eigen

beroepsvaardigheden mee te verbreden. Naar mijn mening zou iedere werker in het veld er tenminste eens voor moeten gaan zitten om zicht te krijgen op het leefbaarheidsconcept van Spyksma: de brede context waarbinnen in het "alledaagse werkveld" bijvoorbeeld het probleem van een verkeersonveilige buurt speelt. Het ware te wensen, dat de werker die zich daarop focust, notie heeft van de brede en complexe werkelijkheid, waarbinnen hij met zijn bewonersgroep naar een oplossing moet zoeken.

Samen met het Van Hallinstituut in Leeuwarden en de St. Partoer, eveneens te Leeuwarden werkt het LCO momenteel aan het opzetten van een oriëntatiecursus rond leefbaarheid en het werken met de Weefmethode.

Voor nadere inlichtingen over het materiaal en over deelname aan de cursus:

Dr. Johannes Spyksma, Hearewei 29,
9262 SG Sumar,

Tel. 0512 - 371509

LCO Zwolle, Ic. Henk Rozema, Postbus 1004,
8001 BA Zwolle

Tel. 038 - 4232112

De Weefmethode is te bestellen bij het LCO vestiging Zwolle.

Het eerste deel (reeds verschenen) kost
f 42,50 (excl. portokosten).

Het tweede deel zal na verschijning voor
f 32,50 (excl. portokosten) te verkrijgen zijn.

Beroepsvereniging Opbouwwerk Amsterdam

In oktober bracht de BOA (Beroepsvereniging Opbouwwerk Amsterdam) de eerste nieuwsbrief uit. Deze vereniging van Amsterdamse vakgenoten bestaat inmiddels circa een jaar. In het periodiek vindt u veel informatie over Amsterdamse aangelegenheden maar ook bruikbare informatie over algemene aspecten van het werk. Zo is BOA betrokken bij het opzetten van het Kennisnetwerk Amsterdam.

Het artikel van Ria Heldens, waar de nieuwsbrief mee opent beschrijft haar ervaringen sinds 1994, toen in Oost vanuit drie buurtgerichte wijkopbouworganen het opbouwwerk is gefuseerd naar een instelling die maatschappelijk werk, sociaal raadsliedenwerk en opbouwwerk aanbiedt. De drie wijkopbouworganen hadden nog een bewonersbestuur, de grote instelling heeft een professioneel management. Dit heeft voor- en nadelen. Ria Heldens concludeert dat alles bij elkaar genomen het werken vanuit een brede instelling vooral anders is dan vanuit een buurtgerichte bewonersorganisatie. "Tot nu toe is er bij mijn instelling nog geen goede tussenoplossing gevonden om de voordelen van beide manieren van werken mee te nemen zonder de nadelen."

Op vrijdag 10 december houdt BOA de jaarlijkse ledenvergadering. BOA is gevestigd in het Wijkopbouwcentrum Vondelpark-Concertgebouwuurt, Koninginneweg 115, 1075 CK Amsterdam. Telefoon: 020-6628237. Email: boa.ams@hetnet.nl.

An American dream

Mijn eerste contacten met het opbouwwerk in de sociale planning

door Dr. Gradus Hendriks

Na enkele jaren als sociaal onderzoeker werkzaam te zijn geweest in de provincie Overijssel aanvaardde ik in 1953 de functie van secretaris van een interdepartementale commissie, die was ingesteld ter verbetering van het sociaal-culturele klimaat in negen ontwikkelingsgebieden in ons land. In die streken was Economische Zaken begonnen het vestigingsklimaat voor nieuwe industriële werkgelegenheid te verbeteren. Het werd door de nieuwe regering, die in 1952 onder leiding van dr. W. Drees aantrad nodig geoordeeld om ook de culturele en maatschappelijke omstandigheden te verbeteren. Bij Opbouw Drenthe was in de jaren daarvoor enige ervaring opgedaan met het activeren van lokale gemeenschappen ter verbetering van het leefklimaat. Maar met via een vrijbrief opgezette regionale planning was tot dusver geen ervaring opgedaan.

Het toeval wilde, dat in het kader van het bekende Marshall-plan personen en groepen in de gelegenheid werden gesteld de stand van zaken met betrekking tot wetenschap, beroepsuitoefening of organisatieproblemen hun licht op te steken in de Verenigde Staten. Zo gingen in een aantal jaren 130 uiteenlopende groepen van beroepsbeoefenaren voor een paar maanden overzee.

Een team van elf personen toog in 1955 naar de States om zich te oriënteren op mens en bedrijf aldaar. Problemen van menselijke verhoudingen, interne organisatie, personeelsbeleid kwamen daarbij aan de

orde. Enkele leden concentreerden hun aandacht op het bedrijfsmaatschappelijk werk en de relatie van het bedrijf met de sociale omgeving.

Zodoende kwam het team in contact met de sociale planning en de 'community organization'. De beschikbare literatuur op dit terrein was ook in de VS gering. Wel waren er direct na de Tweede Wereldoorlog studies verschenen over het onderwerp planning in het algemeen. Begrijpelijk want gedurende de oorlogsjaren was het instrument planning zeer in zwang, om de noodzakelijke productie, het transport naar Europa en de inzet van de nodige mankracht synchroon te laten verlopen. Toen deze planning ook op andere terreinen werd geïntroduceerd verschenen er interessante studies zoals "Who plans the planner" en "Planning for freedom".

Planning die betrekking had op de inrichting van de samenleving kon moeilijk buiten de mensen om. Een relatie en communicatie met de mensen op het grondvlak is dan evident. Gesprekken hierover konden leden van ons team vooral voeren op enkele universiteiten en in de Tennessee Valley. Ook ontdekte ik een eenvoudige uitgave van S. Himes: "Social Planning." Deze auteur legt een duidelijke relatie tussen de sociale planning en de noodzaak van community organization in woon- en leefmilieu waar structurele veranderingen noodzakelijk werden geacht, zoals bestrijding van armoede, ontsluiting van streken, nieuwe vormen van werkgelegenheid.

In een publicatie van de Commissie Opvoering Productiviteit (COP) van het ministerie van Economische Zaken heeft het 'human relations-team' haar belangrijkste bevindingen vastgelegd. Het rapport 'Hoe morgen hier? Mens en bedrijf in de nieuwe wereld' (no. 122 COP-Publicaties) werd in 1958 uitgegeven. Ik kom op dit rapport nog terug met betrekking tot de sociale planning en de community organization.

Aan diezelfde reis wordt namelijk een interessant hoofdstuk gewijd in de dissertatie van Frank Inklaar. Zijn studie is getiteld "Van

gedocumenteerd boekwerk, gaat deze auteur na wat in zotte het effect is geweest in eigen land van al die studiereizen. Geen eenvoudige opgave, omdat na veertig jaar veel deelnemers voor de streken niet meer bereikbaar waren.

Ik heb het gemoeven gehad met Inklaar uitvoerig van gedachten te wisselen over de sociale planning en de community organization. Ook andere deelnemers aan die reis heeft hij nog kunnen bereiken. In zijn studie heeft Inklaar van een aantal studieteams in de jaren '50 de ervaringen geregistreerd, maar ook de doorwerking daarvan in de eigen samenleving. Zo wordt in Case 10 (p. 311-326) de betekenis van de reiservaringen met betrekking tot de community organization uiteen gezet. Nadat ik mijn eigen indrukken van de studiereis heb weergegeven zal ik Inklaar wat betreft zijn bevindingen aan het woord laten.

De Tennessee Valley

Wanneer over de opgedane ervaringen wordt bericht in de TVA (Tennessee Valley Authority) verdient het aanbeveling stil te staan bij een nadere omschrijving van het begrip 'sociale planning' in de vijftiger jaren. Er wordt dan namelijk niet gedacht aan een gedetailleerde en geperfectioneerde uitvoering van een centraal opgesteld plan. De inspanningen zijn vooral gericht op de bevordering, coördinatie en integratie van

Sociale planning(...) wordt derhalve gezien als een methode om een proces in gang te zetten (...)

uiteenlopende maatregelen met het doel de voorwaarden te scheppen voor een gewenste ontwikkeling op sociaal, economisch en cultureel terrein.

Sociale planning in deze zin wordt derhalve gezien als een methode om een proces in gang te zetten, met het doel een sociale verandering in een gebied te bewerkstelligen. Het beraad met de betrokken bevolking zal zich over een lange termijn moeten uitstrekken. Voortdurend zal moeten worden betracht datgene te introduceren wat nodig is en gezien de instelling van de bewoners ook voor mogelijk wordt gehouden. We raken hier aan het probleem van de 'real needs' en de 'felt needs' van de bewoners zelf. Want dank zij het beleid van president Roosevelt, dat in de dertiger jaren begon is de bezinning op de sociale planning in samenspel met de bewoners in de VS toegenomen.

Welke concrete zaken en activiteiten kwamen in de Tennessee Valley van de grond? De bouw van een aantal stuwdammen in de rivieren van deze streek maakt niet alleen een betere waterbeheersing mogelijk, doch ook een goede energievoorziening. Door middel van een groot bemestingsprogramma, voorlichting, technisch en sociaal onderzoek, werden voor de agrarische bevolking de voorwaarden geschapen voor een verhoging van de welvaart, terwijl bovendien de industrievestiging werd bevorderd om aldus het arbeidsoverschot zoveel mogelijk in het productieproces op te nemen.

Oakridge werd tijdens de oorlogsjaren een geheel nieuwe nederzetting, waar bedrijven verrezen voor de fabricage van de atoomenergie. Veel filialen van nationale concerns vestigden zich bovendien in de Tennessee Valley, zodat ook import van kapitalen plaats vond. Gezien de gebrekkige verbindingen met deze streek was de industriële wereld in het oosten veel meer georiënteerd op het westen dan op het zuiden. Door de ontsluiting, goedkope energievoorzieningen, gunstige arbeidsmarkt kwam het gebied meer en meer in de belangstelling te staan van de industriële wereld. De grote technische werken, alsmede de industrialisatie maakten in deze overwegend agrarische omgeving een aanpassing van de bevolking aan de nieuw geboden mogelijkheden noodzakelijk. Zeer illustratief werd de reactie van de autochtone bewoners op de grote technische werken in een filmpje van de TVA uitgebeeld.

Voorlichting, overreding, beïnvloeding van de bewoners vroeg zeer veel tijd alvorens de agrarische bevolking inderdaad tot andere landbouwmethoden overging.

De accommodatie en apparatuur op het gebied van onderwijs, cultuur, volksgezondheid en maatschappelijk leven moest aan-

zienlijk worden verbeterd. Door inschakeling van de Staten, counties, communities en particuliere organisaties is op dit terrein veel bereikt. Nog veel communities in het binnenland waren tot voor kort vrijwel ontoegankelijk. Bij de maatschappelijke verheffing van de vele dorpen heeft men wederom de bevolking ingeschakeld om aldus ook het in gang gezette sociale proces zoveel mogelijk vrucht te doen dragen. In 125 counties van de Valley kwam een instelling tot stand, welke zich met de voorlichting en opvoeding bezig houdt. Niet minder dan 700 kleine communities nemen jaarlijks deel aan een wedstrijd om na te gaan welke gemeenschappen het meest hebben gedaan voor de bevordering van het sociale en sociaal-economische leven in hun dorp. Hier heeft men bewust het element van de competitie bij de sociale planning gebruikt.

In de agrarische wereld was ongeveer 5 à 10 jaar nodig om de weerstand van de bevolking te overwinnen met betrekking tot de vele nieuwe mogelijkheden. De sociale aanpassing van de bevolking aan de industrie is in het algemeen gunstig verlopen. Na een inlooptijd ligt de productiviteit zelfs hoger dan in de noordelijke Staten, hetgeen mede een gevolg is van het feit, dat een grote selectie mogelijk is. Ook het verloop en absentisme zijn in de industriële bedrijven minder dan elders in den lande.

Deze feiten houden mede verband met het karakter van de lokale samenleving in de Tennessee Valley als zodanig. De werker in het zuiden zal veel eerder de fabriek als deel van de community beschouwen, met het gevolg, dat de identificatie met het bedrijf groter is. In de noordelijke Staten zijn de vakverenigingen ook sterker en is veel meer strijd gevoerd, met het gevolg, dat een conflictsituatie zich daar eerder kan voordoen. Dit verschil in instelling uit zich bijvoorbeeld in de wijze waarop arbeiders in beide delen des lands over het bedrijf spreken. Terwijl men in het noorden van 'zij' spreekt, wordt in het zuiden van 'wij' gesproken. Naast het verschil in sociale structuur van de samenleving speelt hierbij waarschijnlijk ook een rol, dat op de plantages in het zuiden het gezag op de onderneming zich lange tijd veel sterker heeft doen gelden.

Bovendien zijn vele industriearbeiders in de Tennessee Valley nog half agrariër. In de vrije tijd bewerkt men een kleine oppervlakte cultuurgrond, maar dan in de vorm van 'share-cropper'. (Een share-cropper is pachter, die de helft van de opbrengst van het land aan de eigenaar moet afstaan.)

Eigenaren komen in deze groep weinig voor, hetgeen meebrengt, dat men de overgang naar de industrie (dus in loondienst) niet als

een daling op de maatschappelijke ladder beschouwt. In ons land voltrekt de overgang van kleine boeren of zoons van boeren naar de industrie in verband met de sociale declassering (van eigen baas naar loontrekker) zich dan vaak nog moeilijk.

Door de industrialisatie in het TVA-gebied is het percentage van de industriële beroepsbevolking aanmerkelijk toegenomen, terwijl het aantal werkers in de agrarische productie zowel relatief als absoluut daalde. Vooral gedurende de oorlogsjaren is het industriële apparaat sterk gegroeid, terwijl de streek thans een bijzondere aantrekkingskracht heeft op bedrijven die veel energie nodig hebben (bijvoorbeeld chemische bedrijven). De geografische en sociale ontsluiting van het gebied en de verhoging van het welvaartspeel deed de autochtone bevolking ook psychisch beweeglijker worden, hetgeen de migratie bevordert. Bij de Eastman Kodak fabrieken in Rochester vernamen wij het een en ander van de sociale problemen, welke zich bij de vestiging van een filiaal in Oakridge hadden voorgedaan. In 1942 werd in dit bedrijf met de productie begonnen en in 1945 waren reeds 20.000 personen in dienst. Het algemeen ontwikkelingspeil van de arbeiders was laag (lezen noch schrijven) hoewel ook bijzonder goede krachten konden worden aangetrokken. Het werk was van tijdelijke aard omdat het hier een oorlogsindustrie betrof, maar er was voldoende animo bij de agrarische bevolking zich voor werk te melden.

Fasen bij de sociale planning

Bij de opzet en uitvoering van datgene, wat ten doel heeft de maatschappelijke ontwikkeling in een bepaald gebied te begeleiden en beïnvloeden, kunnen enkele fasen wor-

(...) bij het bepalen van de middelen om het gestelde doel te bereiken kan de medewerking van de bevolking niet worden gemist

den onderscheiden. (S.J. Himes: Social planning in America'.)

Een juiste onderkenning van de problematiek in een streek, alsmede van de concrete behoeften is in eerste instantie een taak van onderzoek. Daarna zal het onderzoek tevens een bijdrage kunnen leveren betreffende de middelen, welke in een concrete situatie kunnen worden toegepast. Het aangeven van de sociale media - afgestemd op de gesignaleerde problematiek - is echter een zaak van een aantal op de praktijk ingestelde deskundigen, die zoveel mogelijk in teamverband zullen moeten samenwerken. Bij dit laatste zal ook rekening moeten worden gehouden met de ervaringen, welke in analoge situaties zijn opgedaan.

Als tweede fase wordt gesproken van 'discussion and agreement'. Sociale planning in een concrete situatie wordt meestal slechts door enkele mensen aanhangig gemaakt, maar bij het bepalen van de middelen om het gestelde doel te bereiken kan de medewerking van de bevolking niet worden gemist. Immers sociale planning geschiedt niet alleen vóór de bevolking, maar zij zal ook door de betrokkenen zelf mee gedragen moeten worden, hetgeen betekent, dat de bevolking in een zo vroeg mogelijk stadium van voorbereiding ingeschakeld zal moeten worden en zeker bij de uitvoering een grote verantwoordelijkheid moet hebben. Wil de bevolking inderdaad van de geboden economische en technische mogelijkheden gebruik gaan maken, dan zal men zich op de gewijzigde omstandigheden moeten gaan instellen. Bovendien zal waar nodig hiervoor qua accommodatie en hulpkrachten de nodige apparatuur aanwezig moeten zijn om deze sociale aanpassing zonder te veel wrijvingen en spanningen te doen plaats vinden.

In de tweede fase zal derhalve ook met de bevolking zelf over de concrete problemen in een bepaald gebied moeten worden gesproken om tot inzicht en overeenstemming met de betrokkenen te komen. Goed in elkaar gezette films, die de bevolking ook een duidelijk beeld moesten tonen van wat is en hetgeen er ging gebeuren waren hierbij een effectief middel. Ook vormen van huisbezoek, groeps gesprekken en 'community selfsurvey' werden als hulpmiddelen gebezigd.

De derde fase tenslotte van de sociale planning wordt aangeduid met 'social action', hetgeen de uitvoering betreft van de verschillende voorgenomen en besproken maatregelen en activiteiten. 'Social action' impliceert, dat het hier niet een éénmalige uitvoering van een plan betreft, doch veel meer het blijven initiëren en integreren,

opdat de gewenste sociale wijzigingen zich in de loop der jaren voltrekken.

In de lokale samenleving is de sociale planning vooral tot ontwikkeling gekomen door een beraad over verschillende problemen in de community council of een comité van actie. Over de problemen die naar voren kwamen, de oplossing hiervan en de coördinatie en totale aanpak bij de uitvoering wordt met vertegenwoordigers van verschillende instanties en organisaties van gedachten gewisseld. Kleine projecten van deze aard werden eind vijftiger en in de zestiger jaren door de Rijksoverheid geëntameerd in het kader van OBS-projecten: Opbouwwerk in Bijzondere Situaties. De voormalige directeur van de Sociale Academie in Rotterdam, drs. Jan van de Ploeg, heeft dat eerste werk eens aangeduid als de eerste wegbereider van de latere Buurt- en Wijkrenovatie. De studie van Bradley Buell: "Community planning for human services" geeft een goed inzicht in de verschillende problemen en activiteiten op maatschappelijk, sociaal-hygiënisch en cultureel gebied. De noodzaak van de sociale planning werd echter zeer sterk ervaren bij de uitvoering van de grote technische werken in de Tennessee Valley Authority (TVA). In 1933 werd hierover een wet aangenomen en met de organisatie en uitvoering van dit werk begonnen. Al spoedig bleek, dat alleen een totale aanpak, waarbij ook aan de sociale zijde aandacht werd besteed, tot het gewenste resultaat zou kunnen leiden.

Naast de sociale planning in de community en bij de TVA wordt of werd deze weg ook gevolgd bij de plaatsing van militaire kampen, de stichting van de atoomstad Oakridge (TV), de vestiging van industriële bedrijven in bepaalde communities en sanering van stadswijken.

Het team nam eveneens kennis van de sociale planning, welke in een te saneren wijk van Chicago wordt uitgevoerd. Door de bevolking zelf was hier het initiatief genomen de situatie in de desbetreffende wijk te gaan onderzoeken en tot een beraad te komen over hetgeen voor een verbetering van het woon- en leefmilieu nodig is.

De organisatiestructuur bij de TVA

Laten we beginnen met op te merken dat het gebied van de Tennessee Valley een oppervlakte bestrijkt zo groot als Engeland. Bovendien strekt de streek zich uit over zeven staten in de VS. Daarnaast waren de problemen in dit grote gebied gecompliceerd door een onjuiste agrarische bedrijfsvoering en verkeerd bosbeheer. Daardoor waren grote vlakten en heuvelruggen onbruikbaar geworden. Een groot deel van de Tennessee Valley was zowel geografisch

als sociaal geïsoleerd. Bovendien liet de verstandhouding tussen dorpen en streken veel te wensen over. In sommige streken was het gemiddelde inkomen per gezin niet meer dan 150 US\$ per jaar. Toch waren er in het gebied voldoende potentiële mogelijkheden om het welvaartspeil te verhogen.

Voor de uitvoering van dat omvangrijke werk werd in 1933 de Tennessee Valley authority in het leven geroepen. Een instelling van de federale regering, welke sterk coöperatief ging werken met de desbetreffende ministeries, lagere overheidsorganen en particuliere organisaties. Een raad van drie directeuren was directe verantwoording schuldig aan het Congress in Washington. Voor de uitvoering van de genomen besluiten waren 7 afdelingen met specifieke taken verantwoordelijk.

Waar mogelijk werden de bestaande publieke en particuliere organen ingeschakeld. Terwijl voor zeer technische zaken, zoals de energiewinning uit witte kolen en de distributie ervan in eigen beheer werd gehouden. Deze gekozen organisatievorm wordt in andere studies wel aangeduid met het 'Adaptieve type'. Deelnemende publieke en particuliere organen, reeds werkzaam in het uigestreckte gebied worden zoveel mogelijk bij de uitvoering van zeer uiteenlopende activiteiten en aanleg van voorzieningen betrokken. Uiteraard is hiervoor veel overleg en communicatie met het grondvlak nodig, maar hierdoor wordt ook het maatschappelijk draagvlak verbreed om noodzakelijke vernieuwingen in gang te zetten. In dit verband zou ik willen verwijzen naar een rapport, dat begin zeventiger jaren is uitgebracht door de Social Commission van de Economic and Social Council van de VN in New York. Deze studie "National programming through community development" behandelt naast het genoemde adaptieve type ook twee andere gebezigde organisatievormen en wel het "integrative type" en het "project type".

Bij het integrative type is de verantwoordelijke instantie voor het merendeel van de uit te voeren werkzaamheden zelf de aangewezen instantie. Er wordt dan namelijk gewerkt in gebieden waar nog weinig of geen geïnstitutionaliseerde activiteiten aanwezig zijn. Dit type van organisatie werd vooral na de oorlog toegepast in bepaalde gedekolonialiseerde landen zoals Ghana, Kenia en Tanzania.

Het derde type van organisatie voor de sociale planning en het opbouwwerk is het project type. Hieronder wordt begrepen de aanpak van een aantal instanties, van een specifiek afgerond project. Gezien de gestelde doelstellingen worden door aanwezige instanties de handen ineengeslagen om

tot een optimale uitvoering te komen. Daarbij kunnen ook voor de duur van het project verantwoordelijkheden aan het centrale planningboard worden overgedragen. In eigen land werd bij de sociale planning in de negen ontwikkelingsgebieden gewerkt volgens het adaptieve type, waarbij het gemeenschappelijke fonds waarover de Interdepartementale commissie beschikte ook een belangrijke bindende factor was voor de participerende ministeries. Wanneer ik in eigen land een voorbeeld zou moeten noemen voor het "integrative type" dan komt de organisatiestructuur die destijds werd gekozen voor de drooglegging en in gebruikneming van de IJsselmeerpolders daarvoor het meest in aanmerking.

De directie van de nieuwe polders beschikte op een breed terrein over grote bevoegdheden en had in de aanvang weinig van doen met overleg met een nog schaarse bevolking. Naarmate de populatie in het nieuwe land groeide gingen geleidelijk ook hier de publieke en particuliere instanties van het oude land een woordje meespreken.

De organisatiestructuur voor een gecoördineerde planning van streekverbeteringen heeft in de Komgronden (gelegen tussen de grote rivieren) en bij de stichting tot ontwikkeling van de Noordwest Veluwe wel tot veel discussies en wrijvingen geleid. Een organisatiestructuur werd in het begin in beide gebieden gekozen waarbij onvoldoende rekening werd gehouden met reeds werkzame diensten en instellingen in beide gebieden. Zo werden op agrarisch technisch en economisch terrein reeds veel zaken gedaan door de Cultuurtechnische Dienst van het ministerie van Landbouw en maatschappelijke en educatieve activiteiten door lokaal of provinciaal werkzame organisaties. Uiteindelijk werd in beide gebieden na enkele jaren van geharrewar overgegaan tot het zogenaamde 'adaptieve type'.

Tot zover de ervaringen met de sociale planning en het opbouwwerk in de TVA en vergelijkbare projecten elders. Ik kom nu op het interessante boekwerk van Frank Inklaar uit Zwolle, waarop hij in 1997 promoveerde. In zijn dissertatie "Van Amerika geleerd - Marshallhulp en kennisimport in Nederland" worden in tien case studies de resultaten van studiereizen naar de VS in de vijftiger jaren weergegeven. Om er een paar te noemen zoals de textielindustrie, het winkelbedrijf, onderwijsvormen, maar ook case 4 De human relations-benadering in het Amerikaanse bedrijfsleven en niet te vergeten case 10, over community organization. (p. 311)

Hoewel het rapport "Hoe morgen hier" van het human relationsteam onder leiding van Dr. Jan Vught Thijssen pas na een paar jaar

werd gepubliceerd, is door de individuele leden van datzelfde team toch veel van de opgedane ervaring in eigen beroep, departement of bedrijf gebruikt. Ik zal mij tot de samenlevingsopbouw beperken, tot het maatschappelijk beleidsterrein en derhalve de doorwerkingen van de reiservaringen in bedrijf, de organisatiekunde en de educatie buiten beschouwing laten. Evident is evenwel de opmerking van Dr. Inklaar, dat reiservaringen als deze veel eerder dienen te worden gepubliceerd en op veel ruimere schaal aan geïnteresseerde beroepsbeoefenaren ter kennis dienen te worden gebracht. Een opmerking, die instanties, die zich ook nu

Zo is ook de doorwerking van het geleerde op het terrein van opbouwwerk en de sociale planning (...) van niet geringe betekenis geweest.

nog met internationale uitwisselingen bezighouden, ter harte kunnen nemen.

Zo is ook de doorwerking van het geleerde op het terrein van het opbouwwerk en de sociale planning bij het opstellen van beleid en de uitvoering daarvan, op maatschappelijk terrein van niet geringe betekenis geweest. Inklaar geeft daarvan een goed historisch overzicht. Te beginnen met de sociale planning in de Nederlandse ontwikkelingsgebieden vanaf 1955 tot in de zeventiger jaren. Daardoor kwamen door de interdepartementale commissie niet minder dan 7 departementen met een meer democratische wijze van voorbereiding en implementatie in aanraking.

Ook vermeldt Inklaar de functionele werkelaties, die het toenmalige ministerie van Maatschappelijk Werk en later van WVC met andere ministeries opbouwde. Daarbij worden genoemd de speciale inbreng in de grote ruilverkavelingen van landbouw, de

stadsvernieuwing bij volkshuisvesting, de participatie ook bij de bevordering van verkeersveiligheid. In case 9 belicht dezelfde auteur de resultaten van een ondernomen studiereis op het terrein van de landbouwhuishoud-voorlichting. Het was in die jaren vooral de grote socioloog professor E.W. Hofstee, die mede gegrepen door bevindingen in de 'rural sociology' baanbrekend werk verrichtte. De inschakeling van de vrouw bij het werken ten plattelande, de modernisering van de voorlichting, het opzetten van streekverbeteringsplannen waren allemaal activiteiten, die nauw aansloten bij het opbouwwerk.

Ik hoop altijd nog, dat het LCO eens in de gelegenheid zal zijn - eventueel in samenwerking met anderen - de zeer verspreide literatuur in ons land op het terrein van het opbouwwerk op een overzichtelijke wijze geregistreerd te krijgen. Ik ben ervan overtuigd dat nog veel bij publieke instellingen en particulieren aanwezig is. Bij de sanering van het landelijke organisatiepatroon op het gebied van het welzijnswerk in de tachtiger jaren is waarschijnlijk veel uit het oog verdwenen of op zeer verschillende plaatsen terecht gekomen.

De volledige bibliotheek van de toenmalige Raad voor Maatschappelijk Welzijn werd overgebracht naar het Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam. En zo zullen er nog meer plaatsen te vinden zijn. Want ook kennis en ervaring opgedaan op het maatschappelijk vlak in het verleden zal benodigd zijn, wanneer wij in het volgende millennium, zoals sommige wetenschappers en politici voorspellen een emotionele beweging, omwenteling tegemoet gaan. We zullen dan vooral in de mens moeten investeren!

Overnachtingen in hotel De Baronie Hotelbonnen voor daklozen Utrecht

Utrecht- Utrecht gaat dak- en thuislozen in Utrecht per 1 oktober hotelbonnen verstrekken om te kunnen overnachten in hotel De Baronie aan de Biltstraat in Utrecht. Zeer tegen de zin van een grootst mogelijke minder in de gemeenteraad (20 stemmen tegen 21) gaat een extra bijdrage aan dak- en thuislozen voor overnachtingen niet van 5 naar 10 procent van hun bijstanduitkering omhoog.

Voorstanders van de verhoging, onder wie de grote fracties van Leefbaar Utrecht en GroenLinks, gaven duidelijk blijk van hun weerzien tegen de argumentatie van wethouder Van der Linden (PvdA) om de verhoging van de toeslag af te keuren. Zij betoogde dat 't het een of het ander is

'Ik geef maar even mee dat we de extra opvang in het hotel niet kunnen betalen als ook de toeslag daarmee omhoog gaat.' Ze stelde de fracties daarmee voor de keuze. Utrecht is volgens wethouder Van der Linden in staat om de hotelovernachtingen voor ongeveer 35 personen te betalen omdat er een geldbedrag van bijna 10 miljoen gulden dit jaar niet uitgegeven wordt aan welzijn, maar dat vorig jaar wel was begroot. Hoe het systeem met hotelbonnen gaat werken is nog niet duidelijk. Dat moet, aldus de wethouder, nog worden uitgewerkt.

Volgens de grootst mogelijke minderheid doet Van der Linden de daklozen tekort. Beloofde verbeteringen voor nachtopvang zijn nog onvoldoende van de grond geko-

men en daarmee schiet het college tekort, volgens Leefbaar Utrecht, GroenLinks, SP, RPF/GPV en Nederlands Blok. 'Bed of geld, dat is een non-keuze,' vertolkte Leefbaar Utrecht het gevoel.

De PvdA steunde haar wethouder in het college. Volgens fractie-woordvoerder Leijenaar was het zelfs 'jammer' dat de andere partijen instemden met de motie om tot verhoging van de bijdrage aan daklozen te komen.

Voor VVD, CDA, D'66 gold dat zij ook konden instemmen met de redenering van het college.

(Utrechts Nieuwsblad, 3-9-1999)

Bewoner als expert voor een optimaal

Door Peronne Dijkema, Aedes Vereniging van Woningcorporaties

Je gaat een product ontwikkelen of verbeteren.

Je wilt het beste van het beste. Dan raadpleeg je natuurlijk de gebruiker.

Bij producten denk je waarschijnlijk in eerste instantie aan voor de hand liggende goederen als een koffiezetapparaat, auto of broek. Dat een woning en zelfs de woonomgeving ook producten zijn is minder vanzelfsprekend. Zoals bij ieder product is het ook bij deze producten van groot belang om voor een goede kwaliteit de consument te raadplegen. De consument is in dit geval de bewoner. De bewoner is immers degene die de woonomgeving gebruikt en deze dus het beste kent.

In de Praktijkgids Leefbaarheid is een belangrijke rol voor de bewoners weggelegd. Deze gids, opgesteld door Aedes vereniging van woningcorporaties en de Vereniging Nederlandse Gemeenten, bevat 27 praktische beschrijvingen van leefbaarheidprojecten. Bij de projecten zijn naast de bewoners, de gemeente en woningcorporatie, een belangrijke partij. De gebruikers van de woonomgeving komen veelvuldig aan het woord wanneer het gaat om de verbetering van hun leefomgeving.

De rollen die de bewoners vervullen, hoe zij georganiseerd zijn, welke rollen de andere partijen vervullen en wat de knelpunten bij bewonersparticipatie zijn komt in onderstaand artikel aan de orde. Daarbij worden de projecten uit de Praktijkgids gebruikt ter illustratie en verduidelijking.

Bewonersparticipatie: legio argumenten

Bewoners, gemeente en verhuurders streven vaak hetzelfde doel na: een leefbare woonomgeving. Deze 3 partijen hebben echter verschillende motieven om dit doel te bereiken. Het behoort tot de verantwoordelijkheid van gemeenten om te zorgen voor een leefbare woonomgeving. Voor corporaties was dit minder vanzelfsprekend, zij verhuren immers woningen. Maar langzamerhand is dit standpunt wezenlijk veranderd. De

woonomgeving is nu ook een zorg van corporaties. De consument kijkt tegenwoordig niet alleen meer naar het product woning, maar zeer zeker ook naar de woonomgeving. Hoe de corporatie zich inzet voor een leefbare woonomgeving komt later aan de orde.

De derde partij, de bewoners, hebben als gebruiker het meest belang bij een leefbare woonomgeving. Vaak nemen zij daarom zelf het initiatief wanneer ze vinden dat er iets moet veranderen in hun wijk. Door zelf het initiatief te nemen weten ze in ieder geval dat de voor hen meest urgente problemen worden aangepakt.

Daarnaast zijn de bewoners bij uitstek de expert wanneer het gaat over problemen in de wijk. Zij wonen in de wijk en maken dagelijks mee wat er in de wijk gaande is. Ook verlopen plannen meestal veel soepeler wanneer bewoners vanaf het begin betrokken worden. Naast de vergroting van het draagvlak wordt al vroeg duidelijk waar eventuele belangentegenstellingen kunnen optreden.

Intensieve bewonersbetrokkenheid bij het wel en wee in de buurt leidt meestal tot een versterkte sociale samenhang. Dit zorgt ervoor dat bewoners zich gezamenlijk ook verantwoordelijk voelen voor het behoud en beheer van een leefbare buurt.

De rol van de bewoners

In het begin van de Praktijkgids wordt een overzichtelijk schema gegeven over de rollen van de betrokken partijen per project. Bij projecten waar het karakter en/of imago van de buurt of wijk centraal staat zijn bewoners(organisaties) vaak de trekker. Meestal zijn het kleinschalige projecten. Een goed voorbeeld is de wijk Pittelo in Assen.

Doordat hier gif in de grond gevonden werd vertrokken veel bewoners uit de wijk. Op den duur stond de wijk bekend als spookbuurt. Een Wijkforum werd opgericht. Dit Wijkforum bestond uit vertegenwoordigers van diverse bewonersgroepen. Het Wijkforum ging enthousiast van start en presenteerde niet lang na de oprichting een wijkverbeteringsplan. Bewoners die het initiatief tot verbeteringsplannen hebben genomen zijn zeer regelmatig ook actief betrokken bij de uitvoering van plannen. Waar in Assen de bewoners meehielpen bij de bouw van een kinderboerderij kwamen in IJmuiden een aantal burens met een voorstel ter verbetering van een binnen-

terrein. Samen met een architectenbureau en hoveniersbedrijf werd met het opknappen van de binnentuin begonnen. Na verloop van tijd werden steeds meer bewoners enthousiast. Ook zij sloten zich aan bij de groep. Deze actieve bewonersbetrokkenheid leidde tot een besparing in de kosten en versterking van het buurtgevoel. Bewoners hebben elkaar beter leren kennen en zorgen samen voor het beheer van het binnenterrein. Daarnaast laat dit project goed zien dat een enthousiaste groep bewoners een essentiële voorwaarde is voor het slagen van een project. Niet alleen tijdens de uitvoering, maar ook na de voltooiing blijven de omwonenden betrokken bij hun woonomgeving.

Financier van een project zijn de bewoners vrijwel nooit. Hooguit indirect doordat de kosten van het project door bewonersinzet lager uitvallen. Dit was bijvoorbeeld het geval in Deventer. De bewoners van de wijk Tuindorp in Deventer vonden het pad achter hun woningen onveilig. Om dit te verbeteren dachten ze aan verlichting. Dat stelden ze voor aan de woningcorporatie en gemeente. Beide partijen stelden zich echter terughoudend op. Daarom namen de bewoners zelf het initiatief. Zij ontwierpen een plan en zochten een aannemer. Toen de offertes klaar waren presenteerden de bewoners een plan voor betere verlichting van het pad achter hun woningen. Uiteindelijk gingen de corporatie en gemeente overstag en na aanpassing van het plan werd dit toch gerealiseerd. De bewoners hielpen mee bij de uitvoering door het graafwerk voor de verlichting te verrichten. Hierdoor werd een ton op de totale kosten van het project bespaard! Ongeacht de rol die de bewoners vervullen, in het overleg participeren zij vrijwel altijd. Natuurlijk praten en beslissen zij ook mee. De gemeente en corporatie zien ook in dat bewoners een serieuze partij vormen, waar rekening mee gehouden moet worden.

Leefbaarheid: corporaties doen er wat aan

Naast een duidelijke bewonersrol spelen corporaties ook een belangrijke rol bij leefbaarheidplannen. Steeds vaker nemen zij bij leefbaarheidprojecten het initiatief. Bij de keuze van een woning wordt de woonomgeving voor bewoners steeds belangrijker. Corporaties spelen hierop in door meer aandacht te besteden aan het leefbaar houden van de woonomgeving. Meestal doen zij dit in samenspraak met de bewoners. Daarnaast

male woonomgeving

is in het Besluit Beheer Sociale Huursector (speciaal voor corporaties opgestelde regeling) vastgelegd dat leefbaarheid ook een taakveld van corporaties is. Daardoor is ook wettelijk ingekaderd dat corporaties zich om de leefbaarheid van buurten en wijken bekommeren.

Vrijwel overal in Nederland is het woningtekort voorbij. Toch voldoet de huidige woningvoorraad niet geheel aan de wensen van de consument. Door middel van groot-schalige nieuw- en verbouwprojecten, waarbij de kwaliteit van de woning en woonomgeving voorop staat, hoopt de corporatie tegemoet te komen aan de wensen van de consument, de bewoners.

In IJmuiden is goed te zien dat corporatie en bewoners op een lijn zaten. Terwijl de bewoners naar de corporatie stapten om een oplossing te bedenken voor een verwaarloosd binnenterrein, was de corporatie tegelijkertijd zelf plannen aan het ontwikkelen ter verbetering van binnenterreinen. De bewoners, corporatiemedewerkers en een tuinarchitect ontwikkelden vervolgens gezamenlijk een ontwerp voor het binnenterrein.

Ook komt het regelmatig voor dat een corporatie problemen signaleert, en de bewoners laat beslissen over wat er moet gebeuren. De corporatie stelt geld beschikbaar en laat bewoners (mee)beslissen over wat er in de buurt aan leefbaarheidsmaatregelen moet komen. Een speciaal voorbeeld daarvan is Capelle aan de IJssel. Buurtbewoners die zich betrokken voelen bij de buurt kopen

een buurtaandeel. Een aandeel kost een tientje. Deze tien gulden wordt ingehouden op de huur en in een speciaal daarvoor ontwikkeld buurtschapfonds gestopt. Door een buurtaandeel te "kopen" geven bewoners aan dat zij mee willen beslissen over de oplossingen voor leefbaarheidsproblemen.

Bewonersparticipatie gaat niet vanzelf

Uit de Praktijkids blijkt dat wanneer bewoners mee beslissen over hun woonomgeving er een aantal aspecten zijn om rekening mee te houden. Belangrijkste punt van aandacht is dat iedere wijk uniek is. Er bestaat geen standaardoplossing of -product dat van toepassing is op allerlei wijken. Belangrijk is dus om bewoners op tijd, beginnende bij de planvorming, een nadrukkelijke rol te geven. Hierdoor verklein je de kans dat een project faliekant mislukt doordat te weinig met de gebruikers van de woonomgeving over maatregelen voor hun woonomgeving is gesproken. De communicatie tijdens het project is dan ook erg belangrijk. Zorg niet alleen voor een goede communicatie met de direct betrokken bewoners, maar ook met alle bewoners. Onvoldoende draagvlak bij de bewoners is een belangrijk knelpunt. In Groningen verliep om die reden de particuliere woningverbetering niet zoals gepland. Corporatie en gemeente wilden de leefbaarheid in de Oranjebuurt verbeteren door alle woningen een goede opknabbeurt te geven. Probleem was echter dat niet alle woningen corporatiebeziept waren. Zonder

overleg met de bewoners werd een onderhoudspakket voor de particuliere woningvoorraad opgesteld en aangeboden aan de bewoners. Dit viel de bewoners rauw op hun dak. Ze voelden zich gedwongen om hun eigen huis op te knappen. Het vertrouwen van de bewoners was geschonden. Een nieuwe start van het project, waarbij de communicatie met de bewoners een belangrijke rol speelde, resulteerde uiteindelijk toch in het opknappen van de gehele buurt.

Ook persoonlijk contact met de doelgroep is belangrijk. De meeste bewoners zetten zich vrijwillig in en voor de corporatie is een belangrijke taak weggelegd om deze inzet te stimuleren. Soms verslapt de betrokkenheid na een enthousiaste startfase, of nadat een of meer sleutelfiguren zijn verhuisd. Uit de voorbeelden van de Praktijkids blijkt steeds dat voor geslaagde leefbaarheidsmaatregelen de betrokkenheid van bewoners een essentiële voorwaarde is. Voorgenomen projecten moeten zo veel mogelijk met en bij voorkeur ook door de betrokkenen van de wijk zelf worden ontwikkeld. Voorbeelden te over in de Praktijkids Leefbaarheid.

Peronne Dijkema is medeauteur van de Praktijkids Leefbaarheid en werkzaam bij Aedes vereniging van woningcorporaties. Voor meer informatie: tel 035-6268237.

Kiosk

door Jos van Meeuwen

'Een gelukkig land', de Miljoenen-nota in een poldereconomie

"Dat de traditionele missionarispwip langzaam heeft plaatsgemaakt voor sadomasochisme, travestie en therapeutische seks, wordt door ESB krachtig samengevat: prostitutie kenmerkt zich door een sterke diversificatie van het aanbod" (Het Parool, 19 juni 1999, over ESB)

De reacties op de presentatie van de Miljoenennota op de derde dinsdag van september liepen uiteen van tevredenheid tot euforie: de economische groei houdt aan en voor het eerst sinds een kwart eeuw kampt de staatsbegroting niet met een tekort. Er is slechts sprake van een luxe-probleem: stoppen we het verwachte begrotingsoverschot in het versneld aflossen van de staatsschuld, geven we het terug aan de burgers in de vorm van extra-lastenverlichting of verdient het voorkeur om meer te investeren in arbeid en zorg, onderwijs, milieu en armoedebestrijding, zoals de linkse oppositie en de grootste vakcentrale

FNV (FNV Bulletin, oktober 1999) voorstellen. Zelfs het economisch weekblad ESB, dat doorgaans goed is voor spraakmakend commentaar op het door de regering geschetste economisch plaatje ('Economie die politici prikkelt'), komt niet verder dan nogal plichtmatige kritiek. Natuurlijk zijn er nog beren op de weg. Belangrijke groepen (langdurig werklozen, arbeidsongeschikten, allochtone schooluitvallers, ouderen) blijven vervreemd van de arbeidsmarkt, dus is 'een krachtige aanbodprikkel' nodig 'die (gaan en blijven) werken aantrekkelijker maakt', schrijft Hugo Keuzenkamp. De aanzet, die de regering heeft gegeven in de vorm van de verhoging van het arbeidswaardeforfait en het aangekondigde 'actief spijbelbeleid' acht hij te mager: "Hier zou het beleid op een hoger plan gezet mogen worden: een groter urgentiegevoel bij de aanpak van de institutionele vormgeving van de ziekten en arbeidsongeschiktheidverzekering. Een straffer sanctiebeleid voor dropouts en werkloze jongeren. Een aanzienlijk verhoging van de belastingkorting voor werknemers (met name van belang 'onderin' de arbeidsmarkt). Een algeheel verbod op collectieve regel-

gen voor vervroegd uittreden en eventueel een fiscale stimulans voor het in dienst houden van oudere werknemers". Keuzenkamp maakt zich ook licht zorgen over de collectieve financiën. Met name de afrekkelpost hypotheekrente blijft volgens hem de belastingplanning verstoren. En hij vindt dat het kabinet te weinig rekening houdt met toekomstige ontwikkelingen, zoals de vergrijzing (zie hiervoor het artikel van Jan Willem Oosterwijk, thesaurier-generaal van het ministerie van Financiën, onder de titel Gezonde begroting in een vergrijzend land). Maar alles bij elkaar stemt de Miljoenennota Keuzenkamp optimistisch: "De troost is, dat het beleid wel de goede richting op wijst (...). Paars 2 zal vooral braaf het regeerakkoord ten uitvoer brengen, een volgend kabinet kan dan een poging doen om het evenwicht in de economie alsnog dichterbij te brengen". Ook de OESO-medewerkers Flip de Kam, Paul van den Noord en René van der Putten (Een gelukkig land) zijn overwegend positief, al wordt volgens hen in de Miljoenennota het reële gevaar van economische oververhitting en inflatie onvoldoende onderkend en wordt er iets te gemakkelijk

gedacht over de vergroting van de arbeidsparticipatie en de verbetering van de aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs. IMF-medewerkers Paul Hilbers, Bas Bakker en Jan Kees Martijn laten hun licht schijnen over het 'succesvolle aanpassingsbeleid' dat Nederland sinds 1982 heeft gevoerd (Klimaatbeheersing in een monetaire unie). Nico Klene, medewerker van het Economisch Bureau van ABN Amro schrijft dat het kabinet in de Miljoenennota onvoldoende aandacht besteedt aan investeringen in onderwijs, onderzoek en infrastructurele projecten (Forse meevallers, eenzijdig aangewend).

Arbeidsparticipatie van minderheden
In ESB van 25 juni j.l. gaat K. Koning in op de positie van etnische minderheden op de Nederlandse arbeidsmarkt (Meer minderheden op de arbeidsmarkt). Koning is beleidsmedewerker bij het onderzoeksbureau EIM, dat vorig jaar een onderzoek heeft gedaan naar de werking van het tweede akkoord in de Stichting van de Arbeid tussen werkgevers- en werknemersorganisaties over het bevorderen van werk voor minderheden

MC

Samenlevingsopbouw

Ik wil een gratis proefnummer ontvangen

Naam:

Adres:

Tel.nr:

Antwoordkaart

daling geldt met name de Turkse, Marokkaanse en Surinaamse bevolkingsgroepen, terwijl de werkloosheid onder Antillianen/Arubanen nauwelijks is verminderd. Uit het EIM-onderzoek blijkt, dat de werkgelegenheidsgroei onder etnische minderheden niet direct het gevolg is geweest van het stichtingsakkoord: slechts 3% van de onderzochte ondernemingen bleek überhaupt op de hoogte van de aanbevelingen in het akkoord en de ondernemingen die invulling hebben gegeven aan die aanbevelingen, zouden dat ook gedaan hebben zonder stichtingsakkoord. Dat wil volgens Koning niet zeggen dat het akkoord van nul en generlei waarde is: het heeft werkgevers- en werknemersorganisaties gestimuleerd om in CAO's afspraken te maken over de instroom van minderheden. Bovendien kunnen de ondernemingen (40% van de onderzoekspopulatie), die nu overwegen om hun wervings-

trument van de vakbeweging'. De effectiviteit van de CAO, en daarmee de kracht van de vakbeweging, is sinds het Akkoord van Wassenaar in 1982 ondermijnd door ontwikkelingen als de decentralisatie van de arbeidsverhoudingen en de CAO-onderhandelingen, de groeiende diversiteit van het arbeidsaanbod, het steeds groter gewicht van individuele en groepsbelangen, de uitbreiding van onderhandelingsonderwerpen (kinderopvang, verlofmogelijkheden) en het toenemend aantal afspraken met betrekking tot maatschappelijke en sociaal-economische doelen. Volgens Inja is de CAO 'allereerst het instrument om de arbeidsvoorwaarden van de werknemers te regelen'. Hij vindt dat de vakorganisaties zich in de CAO-onderhandelingen vooral moeten gedragen als marktpartij. De eis van effectiviteit noopt tot een beperking van het aantal onderwerpen waarover afspraken worden gemaakt in CAO's.

ja moeten de vakch voortdurend van 'het delicate tussendeel' tussen individuele behartiging en het voor collectieve'. De vakbeweging niet laten opzadelen tweedelingheden, beleid en de wet- en ig op het terrein van 'ticipatie, die thuis- de politiek en de Tegelijk moet de vak- van Inja 'blijven voor de niet-werken- jven streven naar het van maatschappelij- llingen zoals een omensverdeling, t voor specifieke een schoon milieu'. t door middel van ar door middel van euw te ontwikkelen trumenten.

in de AWBZ chers te verstrekken rging of huishoude- en tegelijkertijd een eigen bijdrage in te voeren, kan flinke doelmatigheidswinst worden behaald"

In ESB van 10 september pleiten de economische onderzoekers H. Meulenbeek en J. Velthuisen en J. Verduijn van het ministerie van Financiën voor de invoering van vouchers in de AWBZ, gekoppeld aan een al dan niet inkomensafhankelijke eigen bijdrage, in het kader van de omslag van een aanbodgeregelde naar vraaggestuurde zorg. Een voucher is 'een waardebon waarmee men naar eigen inzicht kan kopen bij erkende zorginstellingen'. De toewijzing van vouchers moet plaats vinden 'na onafhankelijke indicatiestelling', terwijl aanbieders van zorg vrij toegang moeten hebben tot de zorgmarkt, mits de kwaliteit verzekerd is. De grotere keuzevrijheid en concurrentie zal volgens de auteurs leiden tot grotere doelmatigheid, zowel bedrijfseconomisch 'in de zin van van zo laag

mogelijke kosten per eenheid product' als allocatief 'in de zin van zoveel mogelijk zorg op maat'. Over de inkomensgevolgen voor de zorgvragers doen de auteurs geen uitspraak.

Storm in de polder

"Alleen discipline van de werkgevers kan de Hollandse succesformule nog redden"

Het internationaal bewierookte poldermodel dreigt te bezwijken onder het eigen succes, schrijft Henk Vlaming in Managementteam, 'Nederlands grootste businessmagazine'. De loonmatiging, de basis van het economisch succes, staat zwaar onder druk. Werknemers vragen zich af, waarom ze genoeg zouden moeten blijven nemen met een marginale koopkrachtverbetering, terwijl de managers aan de top zichzelf rijkelijk bedelen met opties bovenop een salarisverhoging van 8% en bedrijven in de krappe arbeidsmarkt tegen elkaar opbieden om hun gunsten: "Er zijn al bedrijven en organisaties die werken met transfersommen voor werknemers". Werkgevers lokken liever werknemers weg bij andere bedrijven dan dat zij investeren in het activeren van economisch-inactieven. "Werkgevers zouden voor interne doorstroming moeten zorgen, zodat onderin de arbeidsorganisatie nieuwe arbeidsplaatsen ontstaan (...). Werkgevers moeten inzien dat zij niet allemaal in dezelfde vijver moeten gaan vissen op de arbeidsmarkt. Zij moeten creatiever worden", zegt CNV-hoofdbestuurder Rienk van Splunter. Ook Ronald de Ley, directeur Sociale Zaken van VNO/NCV, vindt dat het werken aan de inzetbaarheid van mensen door bijvoorbeeld scholing en taakafplitsing bij veel bedrijven voor verbetering vatbaar is.

Old boys, new girls

Onder deze titel probeert Christien Brinkgreve in het het

Kiosk

door Jos van Meeuwen

'Een gelukkig Miljoenen-not poldereconon

"Dat de traditionele missionarisswip langzaam heeft plaatsgemaakt voor sadomasochisme, travestie en therapeutische seks, wordt door ESB krachtig samengevat: prostitutie kenmerkt zich door een sterke diversificatie van het aanbod"
(Het Parool, 19 juni 1999, over ESB)

De reacties op de presentatie van de Miljoenennota op de derde dinsdag van september liepen uiteen van tevredenheid tot euforie: de economische groei houdt aan en voor het eerst sinds een kwart eeuw kampt de staatsbegroting niet met een tekort. Er is slechts sprake van een luxe-probleem: stoppen we het verwachte begrotingsoverschot in het versneld aflossen van de staatsschuld, geven we het terug aan de burgers in de vorm van extra-lastenverlichting of verdient het voorkeur om meer te investeren in arbeid en zorg, onderwijs, milieu en armoedebestrijding, zoals de linkse oppositie en de grootste vakcentrale

FNV (FNV Bulletin, oktober 1999) voorstellen. Zelfs het economisch wel ESB, dat doorgaans goed voor spraakmakend commentaar op het door de regering geschetste economisch plan ('Economie die politici prikkelt'), komt niet verder dan nogal plichtmatige kritiek. Natuurlijk zijn er nog beren op de weg. Belangrijke groepen (langdurig werklozen, arbeidsongeschikten, allochtone schooluitvallers, ouderen) blijven vervreemd van de arbeidsmarkt, dus is 'een krachtige aanbodprikkel' nodig 'die (gaan en blijven) werken aantrekkelijker maakt', schrijft Hugo Keuzenkamp. De aanzet, die de regering heeft gegeven in de vorm van de verhoging van het arbeidswaardeforfait en het aangekondigde 'actief spijbelbeleid' acht hij te mager: "Hier zou het beleid op een hoger plan gezet mogen worden: een groter urgentiegevoel bij de aanpak van de institutionele vormgeving van de ziekte- en arbeidsongeschiktheidverzekering. Een straffer sanctiebeleid voor dropouts en werkloze jongeren. Een aanzienlijk verhoging van de belastingkorting voor werknemers (met name van belang 'onderin' de arbeidsmarkt). Een algeheel verbod op collectieve regelin-

verstoren. En hij vindt dat het kabinet te weinig rekening houdt met toekomstige ontwikkelingen, zoals de vergrijzing (zie hiervoor het artikel van Jan Willem Oosterwijk, thesaurier-generaal van het ministerie van Financiën, onder de titel Gezonde begroting in een vergrijzend land). Maar alles bij elkaar stemt de Miljoenennota Keuzenkamp optimistisch: "De troost is, dat het beleid wel de goede richting op wijst (...). Paars 2 zal vooral braaf het regeerakkoord ten uitvoer brengen, een volgend kabinet kan dan een poging doen om het evenwicht in de economie alsnog dichterbij te brengen". Ook de OESO-medewerkers Flip de Kam, Paul van den Noord en René van der Putten (Een gelukkig land) zijn overwegend positief, al wordt volgens hen in de Miljoenennota het reële gevaar van economische oververhitting en inflatie onvoldoende onderkend en wordt er iets te gemakkelijk

Nederland sinds 1982 heeft gevoerd (Klimaatbeheersing in een monetaire unie). Nico Klene, medewerker van het Economisch Bureau van ABN Amro schrijft dat het kabinet in de Miljoenennota onvoldoende aandacht besteedt aan investeringen in onderwijs, onderzoek en infrastructurele projecten (Forse meevallers, eenzijdig aangewend).

Arbeidsparticipatie van minderheden
In ESB van 25 juni j.l. gaat K. Koning in op de positie van etnische minderheden op de Nederlandse arbeidsmarkt (Meer minderheden op de arbeidsmarkt). Koning is beleidsmedewerker bij het onderzoeksbureau EIM, dat vorig jaar een onderzoek heeft gedaan naar de werking van het tweede akkoord in de Stichting van de Arbeid tussen werkgevers- en werknemersorganisaties over het bevorderen van werk voor minderheden

Geen
Porto

MO-Samenlevingsopbouw
 Artw. nr. 10740
 2501 WB Den Haag

Geen
 Porto

daling geldt met name de Turkse, Marokkaanse en Surinaamse bevolkingsgroepen, terwijl de werkloosheid onder Antillianen/Arubanen nauwelijks is verminderd. Uit het EIM-onderzoek blijkt, dat de werkgelegenheidsgroei onder etnische minderheden niet direct het gevolg is geweest van het stichtingsakkoord: slechts 3% van de onderzochte ondernemingen bleek überhaupt op de hoogte van de aanbevelingen in het akkoord en de ondernemingen die invulling hebben gegeven aan die aanbevelingen, zouden dat ook gedaan hebben zonder stichtingsakkoord. Dat wil volgens Koning niet zeggen dat het akkoord van nul en generlei waarde is: het heeft werkgevers- en werknemersorganisaties gestimuleerd om in CAO's afspraken te maken over de instroom van minderheden. Bovendien kunnen de ondernemingen (40% van de onderzoekspopulatie), die nu overwegen om hun wervings-

trument van de vakbeweging'. De effectiviteit van de CAO, en daarmee de kracht van de vakbeweging, is sinds het Akkoord van Wassenaar in 1982 ondermijnd door ontwikkelingen als de decentralisatie van de arbeidsverhoudingen en de CAO-onderhandelingen, de groeiende diversiteit van het arbeidsaanbod, het steeds groter gewicht van individuele en groepsbelangen, de uitbreiding van onderhandelingsonderwerpen (kinderopvang, verlofmogelijkheden) en het toenemend aantal afspraken met betrekking tot maatschappelijke en sociaal-economische doelen. Volgens Inja is de CAO 'allereerst het instrument om de arbeidsvoorwaarden van de werknemers te regelen'. Hij vindt dat de vakorganisaties zich in de CAO-onderhandelingen vooral moeten gedragen als marktpartij. De eis van effectiviteit noopt tot een beperking van het aantal onderwerpen waarover afspraken worden gemaakt in CAO's.

ja moeten de vak-
 ch voortdurend
 n van 'het delicate
 tussen individuele
 ehartiging en het
 voor collectieve
 i'. De vakbeweging
 niet laten opzadelen
 tweordelijkheden,
 beleid en de wet- en
 ig op het terrein van
 ticipatie, die thuis-
 Je politiek en de
 Tegelijk moet de vak-
 van Inja 'blijven
 voor de niet-werken-
 jven streven naar het
 van maatschappelij-
 illingen zoals een
 comensverdeling,
 c voor specifieke
 een schoon milieu'.
 t door middel van
 ar door middel van
 ew te ontwikkelen
 trumenten.

in de AWBZ
 chers te verstrekken
 rging of huishoude-
 en tegeliktijd een

eigen bijdrage in te voeren,
 kan flinke doelmatigheidswinst
 worden behaald"

In ESB van 10 september pleiten de economische onderzoekers H. Meulenbeek en J. Velthuisen en J. Verduijn van het ministerie van Financiën voor de invoering van vouchers in de AWBZ, gekoppeld aan een al dan niet inkomensafhankelijke eigen bijdrage, in het kader van de omslag van een aanbodgereguleerde naar vraaggestuurde zorg. Een voucher is "een waardebon waarmee men naar eigen inzicht kan kopen bij erkende zorginstellingen". De toewijzing van vouchers moet plaats vinden 'na onafhankelijke indicatiestelling', terwijl aanbieders van zorg vrij toegang moeten hebben tot de zorgmarkt, mits de kwaliteit verzekerd is. De grotere keuzevrijheid en concurrentie zal volgens de auteurs leiden tot grotere doelmatigheid, zowel bedrijfseconomisch 'in de zin van van zo laag

mogelijke kosten per eenheid product' als allocatief 'in de zin van zoveel mogelijk zorg op maat'. Over de inkomensgevolgen voor de zorgvragers doen de auteurs geen uitspraak.

Storm in de polder

"Alleen discipline van de werkgevers kan de Hollandse succesformule nog redden"

Het internationaal bewierookte poldermodel dreigt te bezwijken onder het eigen succes, schrijft Henk Vlaming in Managementteam, 'Nederlands grootste businessmagazine'. De loonmatiging, de basis van het economisch succes, staat zwaar onder druk. Werknemers vragen zich af, waarom ze genoeg zouden moeten blijven nemen met een marginale koopkrachtverbetering, terwijl de managers aan de top zichzelf rijkelijk bedelen met opties bovenop een salarisverhoging van 8% en bedrijven in de krappe arbeidsmarkt tegen elkaar opbieden om hun gunsten: "Er zijn al bedrijven en organisaties die werken met transfersommen voor werknemers". Werkgevers lokken liever werknemers weg bij andere bedrijven dan dat zij investeren in het activeren van economisch-inactieven. "Werkgevers zouden voor interne doorstroming moeten zorgen, zodat onderin de arbeidsorganisatie nieuwe arbeidsplaatsen ontstaan (...). Werkgevers moeten zien dat zij niet allemaal in dezelfde vijver moeten gaan vissen op de arbeidsmarkt. Zij moeten creatiever worden", zegt CNV-hoofdbestuurder Rienk van Splunter. Ook Ronald de Ley, directeur Sociale Zaken van VNO/NCW, vindt dat het werken aan de inzetbaarheid van mensen door bijvoorbeeld scholing en taakafsplitting bij veel bedrijven voor verbetering vatbaar is.

Old boys, new girls

Onder deze titel probeert Christien Binkgreve in het heb

'Een gelukkig Miljoenen-nota poldereconomi

"Dat de traditionele missionariswip langzaamaan heeft plaatsgemaakt voor sadomasochisme, travestie en therapeutische seks, wordt door ESB krachtig samengevat: prostitutie kenmerkt zich door een sterke diversificatie van het aanbod" (Het Parool, 19 juni 1999, over ESB)

De reacties op de presentatie van de Miljoenennota op de derde dinsdag van september liepen uiteen van tevredenheid tot euforie: de economische groei houdt aan en voor het eerst sinds een kwart eeuw kampt de staatsbegroting niet met een tekort. Er is slechts sprake van een luxe-probleem: stoppen we het verwachte begrotingsoverschot in het versneld aflösen van de staatsschuld, geven we het terug aan de burgers in de vorm van extra-lastenverlichting of verdient het voorkeur om meer te investeren in arbeid en zorg, onderwijs, milieu en armoedebestrijding, zoals de linkse oppositie en de grootste vakcentrale

FNV (FNV Bulletin, oktober 1999) voorstellen. Zelfs het economisch ESB, dat doorgaans g voor spraakmakend ctaar op het door de re geschetste economisch ('Economie die politiek kelt'), komt niet verde nogal plichtmatige kritiek. Natuurlijk zijn er nog beren op de weg. Belangrijke groepen (langdurig werklozen, arbeidsongeschikten, allochtone schooluitvallers, ouderen) blijven vervreemd van de arbeidsmarkt, dus is 'een krachtige aanbodprikkel' nodig 'die (gaan en blijven) werken aantrekkelijker maakt', schrijft Hugo Keuzenkamp. De aanzet, die de regering heeft gegeven in de vorm van de verhoging van het arbeidswaardeforfait en het aangekondigde 'actief spijbelbeleid' acht hij te mager: "Hier zou het beleid op een hoger plan gezet mogen worden: een groter urgentiegevoel bij de aanpak van de institutionele vormgeving van de ziekten arbeidsongeschiktheidverzekering. Een straffer sanctiebeleid voor dropouts en werkeloze jongeren. Een aanzienlijk verhoging van de belastingkorting voor werknemers (met name van belang 'onderin' de arbeidsmarkt). Een algeheel verbod op collectieve regulier-

**Ik wil een
nieuwe
abonnee
aankomen:**

Naam nieuwe abonnee:

Adres:

Tel.nr.:

factuuradres:

Naam instelling:

Straatnaam:

Postcode:

Woonplaats:

Antwoordkaart

verstoren. En hij vindt dat het kabinet te weinig rekening houdt met toekomstige ontwikkelingen, zoals de vergrijzing (zie hiervoor het artikel van Jan Willem Oosterwijk, thesaurier-generaal van het ministerie van Financiën, onder de titel Gezonde begroting in een vergrijzend land). Maar alles bij elkaar stemt de Miljoenennota Keuzenkamp optimistisch: "De troost is, dat het beleid wel de goede richting op wijst (...). Paars 2 zal vooral braaf het regeerakkoord ten uitvoer brengen, een volgend kabinet kan dan een poging doen om het evenwicht in de economie alsnog dichterbij te brengen". Ook de OESO-medewerkers Flip de Kam, Paul van den Noord en René van der Putten (Een gelukkig land) zijn overwegend positief, al wordt volgens hen in de Miljoenennota het reële gevaar van economische oververhitting en inflatie onvoldoende onderkend en wordt er iets te gemakkelijk

Nederland sinds 1982 heeft gevoerd (Klimaatbeheersing in een monetaire unie). Nico Klene, medewerker van het Economisch Bureau van ABN Amro schrijft dat het kabinet in de Miljoenennota onvoldoende aandacht besteedt aan investeringen in onderwijs, onderzoek en infrastructurele projecten (Forse meevallers, eenzijdig aangewend).

Arbeidsparticipatie van minderheden
In ESB van 25 juni j.l. gaat K. Koning in op de positie van etnische minderheden op de Nederlandse arbeidsmarkt (Meer minderheden op de arbeidsmarkt). Koning is beleidsmedewerker bij het onderzoeksbureau EIM, dat vorig jaar een onderzoek heeft gedaan naar de werking van het tweede akkoord in de Stichting van de Arbeid tussen werkgevers- en werknemersorganisaties over het bevorderen van werk voor minderheden

(Met minderheden meer mogelijkheden).

Er bestaat nogal onduidelijkheid over de arbeidsmarktpositie van etnische bevolkingsgroepen. De tegenstrijdigheid in het cijfermateriaal over de positie van minderheidsgroepen op de arbeidsmarkt wordt door de Stichting van de Arbeid toegeschreven aan de grote fluctuatie in het verloop van de etnische bevolkingsgroepen en aan definitiekwesties. Omdat het CBS een persoon, die in Nederland werd geboren en de Nederlandse nationaliteit bezit, registreert als autochtoon, wordt met name de tweede generatie alloctonen onzichtbaar in de statistieken.

Volgens Koning is de werkloosheid onder etnische minderheidsgroepen nog steeds relatief bijzonder hoog (16% tegen 4% onder de autochtone beroepsbevolking in 1997), maar is er de afgelopen jaren tegelijk sprake van een sterke daling. Deze substantiële daling geldt met name de Turkse, Marokkaanse en Surinaamse bevolkingsgroepen, terwijl de werkloosheid onder Antillianen/Arubanen nauwelijks is verminderd. Uit het EIM-onderzoek blijkt, dat de werkgelegenheidsgroei onder etnische minderheden niet direct het gevolg is geweest van het stichtingsakkoord: slechts 3% van de onderzochte ondernemingen bleek überhaupt op de hoogte van de aanbevelingen in het akkoord en de ondernemingen die invulling hebben gegeven aan die aanbevelingen, zouden dat ook gedaan hebben zonder stichtingsakkoord. Dat wil volgens Koning niet zeggen dat het akkoord van nul en generlei waarde is: het heeft werkgevers- en werknemersorganisaties gestimuleerd om in CAO's afspraken te maken over de instroom van minderheden. Bovendien kunnen de ondernemingen (40% van de onderzoekspopulatie), die nu overwegen om hun wervings-

activiteiten in de naaste toekomst met het oog op de tekorten op de arbeidsmarkt te richten op minderheidsgroepen, gebruik maken van de ervaringen die andere ondernemingen hebben opgedaan met de concretisering van de aanbevelingen van de Stichting van de Arbeid.

De toekomst van de CAO "Werknemers kennen hun CAO slecht" (**De Volkskrant**, 1 september 1999)
"CAO's worden slecht nageleefd" (**FNV-Bulletin**, september 1999)

Als het aan Cor Inja ligt verdwijnen afspraken tussen werkgevers en werknemers over zaken als de instroom van minderheden in bedrijfstakken of bedrijven juist uit de CAO's. Dat schrijft het hoofd van de afdeling Arbeid van de FNV tenminste in **ESB** van 13 augustus j.l. Volgens hem is het hoog tijd voor een herbezinning op 'het belangrijkste instrument van de vakbeweging'. De effectiviteit van de CAO, en daarmee de kracht van de vakbeweging, is sinds het Akkoord van Wassenaar in 1982 ondermijnd door ontwikkelingen als de decentralisatie van de arbeidsverhoudingen en de CAO-onderhandelingen, de groeiende diversiteit van het arbeidsaanbod, het steeds groter gewicht van individuele en groepsbelangen, de uitbreiding van onderhandelingsonderwerpen (kinderopvang, verlofmogelijkheden) en het toenemend aantal afspraken met betrekking tot maatschappelijke en sociaal-economische doelen. Volgens Inja is de CAO 'allereerst het instrument om de arbeidsvoorwaarden van de werknemers te regelen'. Hij vindt dat de vakorganisaties zich in de CAO-onderhandelingen vooral moeten gedragen als marktpartij. De eis van effectiviteit noopt tot een beperking van het aantal onderwerpen waarover afspraken worden gemaakt in CAO's.

Volgens Inja moeten de vakbonden zich voortdurend bewust zijn van 'het delicate evenwicht tussen individuele belangenbehartiging en het draagvlak voor collectieve regelingen'. De vakbeweging moet zich niet laten opzadelen met verantwoordelijkheden, zoals het beleid en de wet- en regelgeving op het terrein van arbeidsparticipatie, die thuishoren bij de politiek en de overheid. Tegelijk moet de vakbeweging van Inja 'blijven opkomen voor de niet-werkenden en blijven streven naar het realiseren van maatschappelijke doelstellingen zoals een eerlijke inkomensverdeling, meer werk voor specifieke groepen, een schoon milieu'. Echter niet door middel van CAO's maar door middel van andere, nieuw te ontwikkelen beleidsinstrumenten.

Vouchers in de AWBZ "Door vouchers te verstrekken voor verzorging of huishoudelijke hulp en tegelijkertijd een eigen bijdrage in te voeren, kan flinke doelmatigheidswinst worden behaald"

In **ESB** van 10 september pleiten de economische onderzoekers H. Meulenbeek en J. Velthuis en J. Verduijn van het ministerie van Financiën voor de invoering van vouchers in de AWBZ, gekoppeld aan een al dan niet inkomensafhankelijke eigen bijdrage, in het kader van de omslag van een aanbodgereuleerde naar vraaggestuurde zorg. Een voucher is 'een waardebon waar- mee men naar eigen inzicht kan kopen bij erkende zorginstellingen'. De toewijzing van vouchers moet plaats vinden 'na onafhankelijke indicatiestelling', terwijl aanbieders van zorg vrij toegang moeten hebben tot de zorgmarkt, mits de kwaliteit verzekerd is. De grotere keuzevrijheid en concurrentie zal volgens de auteurs leiden tot grotere doelmatigheid, zowel bedrijfseconomisch 'in de zin van van zo laag

mogelijke kosten per eenheid product' als allocatief 'in de zin van zoveel mogelijk zorg op maat'. Over de inkomensgevolgen voor de zorgvragers doen de auteurs geen uitspraak.

Storm in de polder

"Alleen discipline van de werkgevers kan de Hollandse succesformule nog redden"

Het internationaal bewierookte poldermodel dreigt te bezwijken onder het eigen succes, schrijft Henk Vlaming in Managementteam, 'Nederlands grootste businessmagazine'. De loonmatiging, de basis van het economisch succes, staat zwaar onder druk. Werknemers vragen zich af, waarom ze genoeg zouden moeten blijven nemen met een marginale koopkrachtverbetering, terwijl de managers aan de top zichzelf rijkelijk bedelen met opties bovenop een salarisverhoging van 8% en bedrijven in de krappe arbeidsmarkt tegen elkaar opbieden om hun gunsten: "Er zijn al bedrijven en organisaties die werken met transfersommen voor werknemers". Werkgevers lokken liever werknemers weg bij andere bedrijven dan dat zij investeren in het activeren van economisch-inactieven. "Werkgevers zouden voor interne doorstroming moeten zorgen, zodat onderin de arbeidsorganisatie nieuwe arbeidsplaatsen ontstaan (...). Werkgevers moeten inzien dat zij niet allemaal in dezelfde vijver moeten gaan vissen op de arbeidsmarkt. Zij moeten creatiever worden", zegt CNV-hoofdbestuurder Rienk van Splunter. Ook Ronald de Ley, directeur Sociale Zaken van VNO/NCW, vindt dat het werken aan de inzetbaarheid van mensen door bijvoorbeeld scholing en taakafplitsing bij veel bedrijven voor verbetering vatbaar is.

Old boys, new girls

Onder deze titel probeert Christien Brinkgrave in het het

laatste julinummer van het *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift* een verklaring te geven voor het 'glazen plafond', de beperkte toegang van vrouwen tot maatschappelijke elites. Volgens Brinkgreve hebben vrouwen dankzij de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt veel terrein gewonnen. Er is een toenemende behoefte aan eigenschappen en kwaliteiten, zoals openheid, flexibiliteit, relationele en communicatieve vaardigheden, waarin vrouwen sterker zijn dan mannen. Tegelijk vormen de eigenschappen, die vrouwen gewild maken, hun zwakte: "Een grotere openheid en meer ruimte voor emoties wordt al gauw gezien als zwakte, en als teken van gebrek aan professionaliteit". Mannen willen vrouwen wel binnenlaten, maar alleen op hún voorwaarden. Tegelijk constateert Brinkgreve dat vrouwen ambivalent staan tegenover hun aspiraties: Ze willen hogerop, maar vinden ook andere dingen belangrijk in het leven dan werk & carrière, en ze zijn minder bereid om de prijs te betalen van verlies van belangrijke kanten van zichzelf (verlies van identiteit, het gevoel 'oneigenlijk' bezig te zijn, verlies van 'vrouwelijkheid'). Vrouwen zouden hun gunstige arbeidsmarktpositie moeten gebruiken om strijd te voeren 'voor hun speelruimte in gedrag en gevoel. Voor meer diversiteit in manieren van doen en zijn': "Als toegang tot elites alleen verkregen kan worden door zich aan te passen aan de daar heersende manieren van leven en werken, is het een halfgestreden strijd".

In hetzelfde nummer van *AST* schrijft Jan Terpstra (Steu en bijstand tussen moraal en recht) over het begin van de voorzichtige en geleidelijke juridisering van de bijstandsverlening in de jaren zestig aan de hand van de werkwijze van de gemeentelijke sociale dienst van Helmond. Een tekenend voorbeeld. In het najaar

van 1966 diende de overste van een tehuis voor ouden van dagen bij de sociale dienst een verzoek in om geld voor het lezen van H. Missen voor een net overleden vrouw, die de laatste jaren op kosten van de bijstand in het tehuis was verzorgd. Medewerkers van de sociale dienst waren van mening dat het verzoek moest worden gehonoreerd. De Commissie van Bijstand voor de dienst van Sociale Zaken besliste echter anders. Zij formuleerde haar afwijzing op een aan de Algemene Bijstandswet ontleende moderne, juridiserende wijze: "Afgewezen, zijn geen noodzakelijke kosten van bestaan".

Een eeuw sociale arbeid

"Wij zijn een schuttinglievend volk en dat maakt ons klein op velerlei gebied ... Welnu, ook onze weldadigheid gaat aan hetzelfde euvel mank; ook zij, ja de weldadigheid niet het minst, lijdt aan de kwaal van de schuttingen. (...) Hoge muren zijn het vaak, waarop wachters staan die elken weetgierige, wien lust zou bekruipen om naar boven te klimmen, zullen afweren!" (N.G. Pierson, econoom en politicus, in 1891)

Op 15 september 1899 opende de sociaal-liberaal Arnold Kerkdijk de tweejarige Opleidingsrichting voor Sociale Arbeid, de eerste hogere beroepsopleiding voor maatschappelijk werk ter wereld gevestigd in de Amsterdamse Oudemanhuispoort. Het plan voor deze voorloper van de sociale academie kwam van Marie Muller-Lulofs, actief in de armenzorg, die advies vroeg aan bij de links-liberale publiciste Hélène Mercier. Vijf jaar na de oprichting werd de naam van de opleiding veranderd in School voor Maatschappelijk Werk om elke schijn van verwantschap met de 'socialen', die verantwoordelijk waren voor de revolutionaire spoorwegstakingen van 1903, weg te nemen. Tot de

eerste docenten behoorden de sociaal-democraten Tak en Floor, de feministe Goedkoop, de kunstenaar Richard Roland Holst en drankbestrijder Den Tex. De viering van een eeuw opleiding tot sociale arbeid werd ingezet met een symposium in Amsterdam, gevolgd door jubileumevenementen in het hele land. In oktober worden in de vier grote steden speelfilms vertoond, waarin maatschappelijk werk een rol speelt. De festiviteiten worden begin december besloten met een congres.

Ons Amsterdam (september 1999) laat ter gelegenheid van het honderdjarig jubileum Liesbeth Bervoets, universitaire docent Organisatiekunde en Vrouwenstudies aan de Universiteit van Amsterdam, aan het woord over haar proefschrift *Opvoeden tot sociale verantwoordelijkheid - de verzoening van wetenschap, sekse in het sociaal werk in Nederland rond de eeuwwisseling*. Aaneen, het bondsblad van de AbvaKabo, praat onder andere met de historica Berthe Waaldijk, die een bijdrage leverde aan de bundel *Honderd jaar sociale arbeid*. Van de 41 studenten, die de eerste opleiding voor sociale arbeid telde, behaalden er twintig het diploma. Tegenwoordig schrijven zich jaarlijks 11.000 studenten in voor een sociaal-agogische opleiding. Na hun studie -het slagingspercentage ligt overal anders op de helft- zetten zij zich ook 100 jaar later nog steeds in voor de kwetsbare groepen in de samenleving of het nu gaat om stervensbegeleiding en hulpverlening bij schulden of HRM (human resource management), zij het dat de terminologie is aangepast aan de tijdgeest: "We moeten het ondernemerschap verder ontwikkelen. We moeten nieuwe producten bedenken, risico's nemen. We moeten openstaan voor de markt. Daar liggen veel kansen. Bovendien, als we niet alert

zijn, gaan bedrijven de welzijnsmarkt op, pikken er de krenten uit" (Sjef van Gennip, directeur van de welzijnskoepel VOG in *de Volkskrant*, 5 oktober 1999).

Migrantenstudies

Onder de titel *Van oude en nieuwe gemengde huwelijken: het acceptatieproces bij Arabisch- en Turks-Nederlandse paren in Nederland* doet Dienne Hondius in *Migrantenstudies* (nr. 3 1999) verslag van haar onderzoek naar 38 gemengde huwelijken. In de meeste gevallen was en is sprake van een langdurig, zeer moeizaam acceptatieproces. Het instandhouden van de familiebanden vereist veel doorzettingsvermogen. Openlijke ruzies en conflicten in familie- en vriendschappen komen zelden voor. Tegenover de voorzichtigheid en terughoudendheid van de naasten staan echter vaak directe, botte reacties van onbekenden op straat.

"Eerst dacht ik: Nederlanders, die maakt het allemaal niks uit, die denken alleen maar aan zuipen", zo merkte een jonge vrouw op die een heel traditionele opvoeding had genoten. "Maar als je dan naar de Turkse televisie kijkt, dan zie je het verschil niet eens meer. Die Turken vinden ook alles best. Je ziet het verschil bij de jongeren niet. Oudere christenen en moslims, die vinden allebei de jongeren een losgeslagen zootje. Een 'generatie niks' kortom."

In haar artikel *Stoorzender of katalysator? Turkse satelliet tv in Nederland* stelt Marisca Milkowski, dat de komst van de Turkse satelliettelevisie 'juist onverwacht veel goeds heeft gebracht'. Zo openbaart zich door de televisie een heel ander Turkije dan 'in de hoofden van de oudere migranten bewaard was gebleven, en met welk beeld zij hun kinderen hadden opgevoed'. □

Het vogelvriendenhuis in Marokko

"Miljoenen trekvogels vliegen jaarlijks over Marokko, van Afrika naar onze streken en weer terug. Sommige soorten, zoals de ooievaars en huiszwaluwen, zijn in Marokko zeer gerespecteerde en worden met rust gelaten. Maar een heleboel vogels hebben minder geluk. Want net als in andere landen waar kinderen weinig speelgoed hebben, vangen de kinderen in Noord Marokko vogeltjes om mee te spelen. De vogels overleven de behandeling niet", aldus Mostafa El Filali.

Mostafa Elfilali is werkzaam als "makelaar" tussen vragers en aanbieders, zoals hij zelf zegt, bij het Buro Intercultureelwerk Bos en Lommer in Amsterdam. Een enthousiaste Marokkaanse opbouwwerker, die kansen ziet om de zorg voor de eigen omgeving in Bos en Lommer te koppelen aan de zorg voor de trekvogels in het thuisland van veel wijkbewoners. Door plantjes te verkopen voor geveltuinen of op een andere wijze geld in te zamelen, wil Mostafa voldoende geld bijeenhalen om in Marokko een Vogelvriendenhuis te realiseren in het Rif-gebergte. Een soort natuur- en milieueducatief centrum, waar goede voorlichting en alternatief speelgoed dit dierenvriendelijke gedrag zullen terugdringen. De kinderen van dit unieke project zullen het gebied rond het Vogelvriendenhuis gaan inrichten als

vogelreservaat. Intussen is Mostafa in de weer om kinderen in hartje Amsterdam vogelnesten te laten vinden, en zorg te laten hebben voor het groen in de wijk. Er is reeds een lespakket ontwikkeld voor basisscholen, dat ook goed dienst kan doen voor wijkactiviteiten met kinderen. Momenteel werkt Mostafa aan een soort mobiele wereldwinkeltes waar gebruiksvoorwerpen en kunstobjecten uit Marokko verkocht gaan worden en de opbrengst voor het Vogelvriendenhuis is. Deze wereldwinkeltes kunnen ook een plek krijgen in het buurt-huis. Kortom mondialisering in een notepad.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:
Stichting Qantara, tel 020 6811011 of 06. 22211653
of per E-Mail: Qantara@qironet.nl

door Fenny Gerrits

Alert en ondernemend

Het Opleidingsprofiel Culturele en Maatschappelijke Vorming nader beschouwd door vijf heren

Onlangs kwamen enige docenten uit de opleiding CMV (de erfopvolger van de opleiding Sociaal Cultureel Werk zoals die vroeger werd gegeven aan de Sociale Academie) bij elkaar op verzoek van de redactie van MO/Samenlevingsopbouw om van gedachten te wisselen over het nieuwe opleidingsprofiel. De thema's die aan de orde kwamen waren:

- Welke plaats neemt opbouwwerk of samenlevingsopbouw in, binnen de opleiding?
- Hoe staat het onderwijsveld tegenover de hernieuwde roep om deprofieling, ditmaal te resulteren in het opgaan van alle sociale beroepen in 1 beroep, namelijk dat van 'socia; worker'?
- Hoe gaat het met de eindtermen van de CMV'er?
- Is er voldoende aandacht voor competenties die in de praktijk nodig zijn? En welke zijn dat dan volgens u?

Kortom, genoeg stof om over te praten. Het gezelschap kwam ergens in Utrecht bijeen. Het bestond uit Harry Broekman (Breda), Gerrit Mosk (Leeuwarden), Hay van der Sterren (Arnhem en Nijmegen), Vincent de Waal (Utrecht) en Pieter van Vliet (Amsterdam).

Het profiel

In september verscheen het boekje 'CMV, Alert en ondernemend' dat het nieuwe opleidingsprofiel CMV bevat, geschreven door het Landelijk Opleidingsoverleg CMV. Het profiel is ontwikkeld door de gezamenlijke CMV-opleidingen met het oog op grotere herkenbaarheid voor het werkveld en voor de aankomende studenten. Het initia-

tief voor de ontwikkeling van dit opleidingsprofiel lag oorspronkelijk bij de sectorale adviesgroep HSAO van de HBO-raad die eind 1997 de opleidingen vroeg om een profiel te ontwikkelen dat door het werkveld herkend maar ook erkend zou worden. Het initiatief sloot echter goed aan bij een ontwikkeling die de CMV-opleidingen al eerder met elkaar gestart waren om zich duidelijker als gezamenlijke CMV-opleidingen te profileren.

In de periode 1997-1999 hebben de opleidingen aan het opleidingsprofiel gewerkt. Docenten vanuit alle CMV-opleidingen hebben in verschillende deelprojecten gewerkt aan:

- een trendstudie voor het werkveld CMV, De Toekomstverkenning CMV. Deze studie geeft een beeld van een aantal belangrijke maatschappelijke en culturele ontwikkelingen, vragen, dilemma's en keuzen die hun invloed hebben op de beroepsuitoefening in de komende jaren.
- Het opleidingsprofiel CMV waarin is aangegeven over welke competenties de CMV-professional beschikt bij het verlaten van de opleiding.

In twee conferenties zijn zowel de Toekomstverkenning CMV als het Opleidingsprofiel aan deskundigen uit het werkveld voorgelegd. Op basis van hun commentaar zijn de Toekomstverkenning en competenties uit het Opleidingsprofiel verhelderd en aangescherpt. Vervolgens is het opleidingsprofiel voorgelegd aan en erkend door de sociale partners: VOG, ABVA/KABO-CFO. De herkenning en erkenning van het opleidingsprofiel door het werkveld zijn van bijzondere betekenis en markeren het punt waarop opleiding en werkveld zich gezamenlijk verantwoordelijk weten voor niveau en kwaliteit van de beroepsuitoefening. Het profiel heeft als titel meegekregen: "CMV, Alert en ondernemend". Alert omdat van de CMV'er een gevoeligheid verwacht wordt om uiteenlopende signalen op het gebied van het soci-

aal en cultureel leren op te pakken en op z'n betekenis te begrijpen. Ondernemend omdat de CMV'er deze signalen vertaalt in doelgerichte activiteiten, projecten en programma's. Daarbij maakt hij gebruik van bestaande methoden en zoekt hij nieuwe wegen waar dat mogelijk en wenselijk is. Ten behoeve van het opstellen van het opleidingsprofiel is een analyse gemaakt van actuele en te verwachten ontwikkelingen die van invloed zijn op het CMV-beroep. Deze ontwikkelingen zijn neergelegd in de notitie 'Diversiteit in Samenhang. Toekomstverkenning Culturele en maatschappelijke Vorming' (augustus 1998). Daarnaast zijn andere bronnen geraadpleegd die zicht geven op actuele en toekomstige ontwikkelingen die van invloed zijn op het handelen van de CMV'er. Hierbij is vooral gebruik gemaakt van materiaal dat ontwikkeld is in het kader van het Innovatieproject CMV. Het Innovatieproject onderzoekt hoe de CMV-domeinen educatie, recreatie, kunst & cultuur en samenlevingsopbouw zich verder ontwikkelen. (De projectresultaten worden in november 1999 gepresenteerd.) (Bovenstaande is ontleend aan de tekst van het boekje 'CMV, Alert en ondernemend'.)

Het gesprek

Ten aanzien van het eerste thema betreffende de plaats die opbouwwerk cq. samenlevingsopbouw binnen de opleiding inneemt, verricht Pieter van Vliet de aftrap: "Als je CMV hebt gedaan kun je ook opbouwwerker worden." Gerrit Mosk: "In Leeuwarden bestaat de specifieke opleiding Opbouwwerk niet meer, maar binnen de opleiding is nog wel een afstudeer richting Opbouwwerk. In het cursusaanbod vinden we ook een aantal onderdelen uit die vroegere opleiding terug, zoals PPM en sociale activering." Volgens Harry Broekman kunnen studenten CMV desgewenst ongeveer een kwart tot een derde van de studietijd aan opbouwwerk besteden binnen het huidige opleidingskader: "Het nieuwe profiel is niet radicaal anders. De commissie Van der Top constateerde dik tien jaar geleden al dat samenlevingsopbouw moest worden gespreid over de verschillende beroepen. Het nieuwe profiel bevestigt dat dit kan, want het is gebeurd." Volgens Vincent de Waal hangt het ook erg van de markt af: "Het werkveld beïnvloedt de inhoud van de opleiding. Als instellingen zeggen dat ze een opbouwwerker nodig hebben of een jongerenwerker dan duwt het veld in de richting van een eigenstandige opleidingscomponent." Hay van der Sterren constateert dat er veel vraag is naar

opbouwwerkkennis, ook bij sociaal-cultureel werkers. In het werkveld zijn door de talrijke fusies de verschillende beroepen in de welzijnssector dichter bij elkaar gekomen. Voor het onderwijs geldt dat de vorming van de CMV-opleiding geen deprofilering heeft opgeleverd: juist vanwege de indeling in domeinen kreeg samenlevingsopbouw een plaats. Voorts constateert hij dat in de afgelopen jaren maar weinig studenten (althans in Nijmegen) voor deze studierichting hebben gekozen. De laatste twee jaar is er een kentering en kiezen weer meer studenten voor samenlevingsopbouw.

Harry Broekman: "De vraag naar opbouwwerkers is de laatste tien jaar toegenomen. De opleidingen CMV hebben niet op die maatschappelijke vraag ingespeeld. Of het er nu aan ligt dat de opleidingen het niet hebben gewild of gekund doet er niet zo toe. Het gaat erom dat de varkenscyclus niet werkt." Pieter van Vliet: "Voor jongerenwerkers geldt hetzelfde. Maar de opleiding is breed, CMV'ers kunnen beide worden." Vincent: "Vanuit de CMV-opleidingen is de beeldvorming minder op opbouwwerk gericht geweest, waarschijnlijk omdat men het beroepsbeeld niet meer courant achtte. Dit zal ook wel iets te maken hebben gehad met de tanende populariteit van het beroep bij de overheid en subsidiegevers." Harry: "Twee andere opleidingen aan de sociale academie, SPH (Sociaal Pedagogische Hulpverlening) en MWD (Maatschappelijk Werk en Dienstverlening) bieden al geruime tijd vergelijkenderwijs minder gunstige arbeidsmarktchansen, toch blijven veel studenten toestromen naar deze opleidingen." Vincent: "Jongeren zijn wel sociaal bevlogen, maar vinden de thema's binnen het opbouwwerk te zwaar en zichzelf te jong voor dit beroep." "Jongeren kiezen liever voor specifieke doelgroepen, niet zozeer voor generalistisch buurtwerk", aldus Hay. Gerrit: "Volgens mij is de leeftijd niet zozeer van belang. Sociale problemen vinden ze moeilijk. Ze hebben meer interesse voor recreatie en cultuur." Hay: "En als ze in het laatste jaar komen gaan ze vaak opbouwwerk methoden gebruiken." Volgens Gerrit heeft het vak opbouwwerk zich goed geprofileerd in de opleiding. Als studenten na de opleiding terugkijken wilden ze eigenlijk opbouwwerk hebben gedaan, zo van "Had ik maar ...". En volgens Hay is de vraag van het werkveld maar van ondergeschikt belang voor studenten in hun keuze voor een afstudeerichting. De CMV'er recreatie komt ook terecht in het opbouwwerk of sociaal-cultureel werk en functioneert daar op het niveau van 'beginnende beroepsbeoefenaar'.

Harry: "Het initiële niveau is niet slecht. Daarna volgt een veel problematischer fase. Daar waren vroeger de VO's voor (Voortgezette Opleidingen opbouwwerk). Maar die boden ook niet voldoende infrastructuur om opbouwwerkkennis te verspreiden onder afgestudeerden van de sociale academies. CMV is niet zozeer het probleem, maar de nascholing, de 'opbouw'."

Volgens Vincent de Waal gaat het wel goed met het vak opbouwwerk binnen de CMV-opleidingen: "CMV-opleidingen moeten zich nu noodgedwongen verdiepen in opbouwwerk. Dat zijn zo'n 13 tot 14 opleidingen, terwijl je vroeger maar op drie opleidingen afstudeerrichtingen opbouwwerk had."

Harry: "Samenlevingsopbouw en opbouwwerk zijn niet identiek. De eigen insteek van de opbouwwerker in het proces van samenlevingsopbouw is in het geding. Blijft die wel overeind? De opbouwwerker heeft de plicht zich te legitimeren in dienst van 'strevende groepen', dikwijls in achterstandssituaties. Verder zijn er weinig steunpunten in de beroepsmatige contexten. De positionering van de werker is cruciaal. Sinds de decentralisatie is het moeilijker geworden opbouwwerk uit te oefenen langs de klassieke lijnen van het vak. Horizontaliteit in wijken is nog steeds belangrijk, maar de traditie deze te bevorderen en te organiseren staat onder druk. Opbouwwerkers raken te makkelijk gedesorienteerd en verzanden vervolgens op instigatie van de lokale overheid, in het 'klussen doen' voor of met bewoners. Op de begane grond is een vacuüm getrokken door via diverse verticale bewegingen de orde te willen handhaven. Maatschappelijk gezien betekent dat een achteruitgang." Gerrit: "Opbouwwerkers zouden zich meer politiek-ideologisch moeten (kunnen) profileren. Maar tegenwoordig is beheersbaarheid het devies. Terwijl toch die onafhankelijkheid cruciaal is: de overheid mag wel tegen de bakker zeggen dat hij brood moet bakken, maar niet hoe." Harry: "Gemeenten denken de regie te kunnen voeren, welzijnsinstellingen moeten die sturingsprenties waar maken.

Opbouwwerkers moeten met hun methodiek en positiekeuzes duidelijk maken dat dit leidt tot twee funeste ontwikkelingen: het muilkorven van het particulier initiatief en het uit handen slaan van opbouwwerk als instrument van bewoners." Volgens Vincent de Waal werd hier een te pessimistisch beeld opgehangen: taken en methoden uit het opbouwwerk worden verspreid over alle mogelijke andere beroepen en diensten. Er valt veel opbouwwerk waar te nemen, denk aan 'de wonderbaarlijke vermenigvuldiging' van het opbouwwerk, zoals Duyvendak dat

heeft genoemd." Harry: "Vorming als onderdeel van de methodiek staat bij de werkers steeds minder in de aandacht, hetgeen ook komt door de gewijzigde eisen (producten leveren langs voorgedeede (tijd-)paden en productomschrijvingen. (Cynisch) Voor de rust in de stad is dat goed, maar het betekent wel een inbreuk op de missie en traditie van het werk ... Dit probleem ligt niet zozeer bij de opleiding. Het versterken van horizontaliteit moet door het werkveld, de instellingen worden gedaan en niet zozeer door de opleidingen."

Deprofilering

Ten aanzien van de roep om de 'social worker', de roep om de ultieme deprofilering van alle beroepen in het welzijnswerk naar één beroep zijn de heren het volmondig eens. Het nieuwe CMV-profiel vormt een verbreding binnen een nauwgezette afbakening. De roep om deprofilering is niet ingegeven door het werkveld of 'de praktijk', maar waarschijnlijk door institutionele motieven van VWS of het NIZW. Verdere deprofilering is onwenselijk ook omdat studenten dat niet zullen wensen, en praktisch gezien krijg je 'het' ook niet in één opleiding. Tenzij je zulke sterke specialisaties maakt ... Maar zelfs als gedachte-experiment, los van machtsvragen, ligt er een natuurlijke grens tussen de beroepsbeoefenaar CMV, dat met groepen werkt en het MWD en SPH, die beiden vooral op het individu zijn gericht. Ook zijn de verantwoordingskaders binnen het zogenaamde 'individueel gerichte' welzijnswerk en het 'groepsgerichte' werk anders georganiseerd. Deprofilering tot 'social work' betekent voor de opleiding het paard achter de wagen spannen. Specialisten moeten kunnen samenwerken en met elkaar kunnen praten. Maar dan kun je ook meer met elkaar samenwerken, in plaats alle specialismen opheffen.

Opbouwwerk vormt een verdieping van de CMV-opleiding en zou op post-HBO niveau kunnen worden aangeleerd aan beroepsbeoefenaren. Op de vraag of het veld kan leven met de CMV'er als initiële beroepsbeoefenaar binnen de sector werd prompt geantwoord dat hierover nog geen klachten waren binnengekomen.

*'Alert en Ondernemend' is te bestellen bij:
Hogeschool van Arnhem & Nijmegen
Faculteit Gedrag en Maatschappij
Opleiding CMV
Tel.nr.: 024- 3812 555*

Met de provincie op naar het nieuwe millennium

door Fenny Gerrits

Dit jaar vonden er weer verkiezingen plaats voor de Provinciale Staten. Op basis van de resultaten zijn er Colleges van Gedeputeerde Staten gevormd en die hebben hun hoofden gebogen over de gezamenlijke beleidsvoornemens in de komende bestuursperiode. MO/Samenlevings-opbouw biedt u hier een overzicht aan, van voor ons vakgebied relevante beleidsvoornemens per provincie. Aan al het gekrakeel, dat is ontstaan naar aanleiding van de beruchte Ceteco-affaire in Zuid-Holland (zie ook de column elders in dit blad), dat bovenop de eerdere discussies over 'Nützen und Nachteil' van de provincie als bestuurslaag kwam, wordt door de (keurige) programmaboekjes geen voeding gegeven.

Vermakelijk wordt in dit verband de uitspraak in het Collegeprogrammavan Zuid-Holland ('Duurzaam en gedurfd', p. 21): "Wanneer de provincie geld belegt, gebeurt dat op een ethisch verantwoorde en 'groene' wijze."

De programma's zien er goed verzorgd uit en bevatten weinig tekst; ze geven slechts enig inzicht in al die 'Nachteile' van de heersende bestuurlijke cultuur. Verschillende provincies proberen, naar aanleiding van de droeve opkomst bij de verkiezingen, schoorvoetend maatregelen te bedenken om burgers meer bij de provinciale politiek te betrekken. Noord-Brabant spant hierbij de kroon met voortzetting van de campagne 'Provincie in de buurt.'

provincie groningen

Groningen

Het Groningse programma telt 12 pagina's zonder bijlagen. De aan GS deelnemende partijen worden niet genoemd. De hoofdstukken betreffen de onderwerpen Werken, Wonen, Leven en Doen.

Inleiding: "De positie van het provinciaal bestuur is al enige decennia aan het veranderen. Maakte de toezichhoudende taak van vroeger plaats voor een meer regulerende rol, nu komt het accent in toenemende mate te liggen op een regisserende en initiërende rol, waardoor men van de 'presterende provincie' is gaan spreken."

Werken: Landelijk ligt het werkloosheidspercentage op ongeveer 5%, in Groningen is dat 9.9%. Dat betekent in de praktijk dat meer dan 20.000 Groningers langere tijd zonder baan zitten. De uitwerking van de visie op de Ruimtelijk-Economische Ontwikkeling van Noord-Nederland (REONN) is daarom in de komende beleids-

periode een van de belangrijkste kernactiviteiten van de provincie. Ze willen dat doen op basis van een programmatische aanpak met een drietal hoofdthema's: Economische kernzones, stedelijke centra en landelijk gebied. Hiervoor wordt jaarlijks 5 miljoen gereserveerd.

Voor de bovenregionale industriële ontwikkeling in Groningen wordt gekozen voor concentratie in twee economische kernzones, te weten het gebied Groningen-Veendam-Winschoten en het Eemsmondgebied. De versterking van het chemisch/metaal cluster Delfzijl wordt van wezenlijke betekenis voor de economische ontwikkeling en de daaruit voortvloeiende werkgelegenheid in de provincie geacht. Verder wil de provincie intensieve aandacht schenken aan de toeleiding van mensen naar de arbeidsmarkt. Vergroting van het marktaandeel van de biologische landbouw is voor Groningen een wezenlijke doelstelling.

Wonen: De Regiovisie Groningen-Assen 2030 richt zich op het ontwikkelen van een samenhangend gebied, aantrekkelijk voor wonen en werken en met economische potenties. In het te vormen Regiofonds wil de provincie jaarlijks 2 miljoen storten om bij te kunnen dragen aan omvangrijke investeringen op het gebied van de infrastructuur, openbaar vervoer, de natuur en wonen. Het tot dusverre gevoerde plattelandsbeleid wordt geïntensiveerd met de handhaving van de gebiedsgerichte en integrale aanpak. De rol van de provincie is hier vooral regisserend, faciliterend en gericht op het zelforganiserend vermogen van een bepaald gebied. Per gebied wil men een toekomstperspectief (gebiedsvisie) opstellen als nadere uitwerking van het Omgevingsplan, waarin de landbouw, of toerisme en recreatie centraal kan staan. Per gebied is het profiel verschillend.

Bij de bouw van nieuwe woningen zal een sterk accent gelegd worden op het stedelijk gebied om het landschappelijk karakter van de dorpen te beschermen en het draagvlak van de centra te versterken. Dat betekent dat de provincie een sturend beleid wil voeren bij de verdeling van nieuwe woningbouw en deze wil concentreren in de stad Groningen, in Hoogezand-Sappemeer, Leek,

Delfzijl, Winschoten, Veendam en Stadskanaal.

Leven: De noodzaak om te komen tot de versterking van de sociale infrastructuur in de provincie is in de optiek van het provinciaal bestuursomstreden. Er komt een nieuw Stimuleringsfonds Zorg (ouderenzorg, jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg en gehandicaptenzorg) dat in deze collegeperiode een omvang zal hebben van 3 miljoen. Het is de bedoeling met dit fonds zorgvernieuwing te stimuleren, waarbij wij denken aan zaken als verbetering van de transmuraal zorg en kwaliteit, het versterken van de klantgerichtheid en het bijdragen aan de oplossing van incidentele knelpunten. Voorkomen is beter dan genezen. Dat geldt ook voor het welzijnsbeleid. De ingezette lijn om problemen te voorkomen door mensen vroegtijdig te activeren willen ze daarom doorzetten. Initiatieven die de vormen van sociale participatie bevorderen wil men ook financieel ondersteunen. Daarbij wil de provincie voorrang geven aan groepen als ouderen, gehandicapten en langdurig werklozen.

Friesland

Het Fries programma telt 26 pagina's (met dubbele regelafstand gedrukt) en is tweetaalig. Daardoor oogt het boekje dat 52 pagina's telt in totaal nogal gedegen. De partij- en die deelnemen aan het College van GS worden niet vermeld. De hoofdstukken gaan over Financieel en organisatorisch kader, Ruimtelijk en economisch kader, Bestuur, Verkeer en Vervoer, Milieubeleid, Energie & Delfstoffen, Water en Welzijn, Zorg & Cultuur.

Bestuur: "Handhaving van Fryslân als zelfstandige bestuursentiteit is voor ons een vanzelfsprekend gegeven." Volgens de provincie mag het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) geen vierde bestuurslaag worden.

Welzijn, zorg & cultuur: Het welzijnsbeleid richt zich op stimulering van zelfredzaamheid en van benutting van de eigen verantwoordelijkheid van de burgers. Er komt een onderzoek naar de effectiviteit van de steunfuncties, gericht op het verschuiven van aanbodgericht naar vraaggericht werken. Onderdeel van dit onderzoek is de vraag in hoeverre de dynamiek in de organisaties kan worden bewerkstelligd door het flexibiliseren van de budgetten.

Net als de rest van Nederland wordt Fryslân steeds multi-cultureler. Hoewel de primaire verantwoordelijkheid voor een goede integratie van nieuwkomers bij de gemeenten ligt, is het van groot belang dat de provincie dat proces krachtig ondersteunt. Daartoe beschikt de provincie over het Fonds Minderheden, waarvan in (te) beperkte mate gebruik wordt gemaakt. Binnen een jaar wordt een notitie uitgebracht over de vraag hoe de provincie het integratieproces effectiever kan bevorderen. In die notitie wordt nadrukkelijk ingegaan op de vraag hoe de bijdrage aan dat proces van door de provincie gesubsidieerde instellingen kan worden vergroot.

Zorggebieden die speciale aandacht van de provincie krijgen zijn: ouderenzorg, jeugdzorg, gezondheidszorg.

Taalbeleid: Wat het Fries in het ambtelijk verkeer betreft geldt -vanuit de voorbeeldfunctie die de provincie heeft- een tweeledig beleidslijn. Voor het zittende personeel wordt een nog nadrukkelijker stimuleringsbeleid gevoerd. De gelijkwaardigheid van het Fries naast het Nederlands maakt dat voor nieuwe vacatures ten behoeve van publieksfuncties, daarmee samenhangende functie-eisen, gericht op actieve beheersing van de Friese taal, kunnen worden gesteld. De provincie zet zich ook actief in voor de instandhouding van streektaalen. Tip voor noodlijdende welzijnsinstellingen: Projecten, die van onderop ontstaan en zijn gericht op de opvang van burgers als patiënt of cliënt van een instelling in de Friese of in een streektaal, worden ondersteund.

Drenthe

Het programmaboekje van de provincie Drenthe telt 25 pagina's inclusief Afkortingslijst en heeft als motto: Besturen in Balans. De fracties die zijn vertegenwoordigd in het College van GS zijn van de PvdA, VVD, CDA en GPV/RPF. De hoofdstukken zijn: Werkbaar, waarbaar en zichtbaar Drenthe, Samenwerkend Drenthe, Ecologisch Drenthe, Economisch Drenthe, Mobiel Drenthe, Zorgzaam Drenthe, Cultureel Drenthe en Organisatorisch en financieel Drenthe.

Werkbaar, waarbaar en zichtbaar Drenthe: "De provincie als bestuursorgaan staat recht overeind. Toch is er alle reden om extra aandacht te besteden aan de bevordering van de herkenbaarheid ervan in de samenle-

ving. De opkomst bij de statenverkiezingen op 3 maart 1999 laat zien dat de relatie tussen de provincie en een groot deel van de Drentse burgers sterk moet worden verbeterd. De communicatie met de samenleving wordt geïntensiveerd. Een mogelijkheid om de inwoners en maatschappelijke organisaties directer bij het (voorgenomen) beleid te betrekken is om met het provinciaal bestuur en de medewerkers de provincie in te gaan. Onderzocht wordt of het mogelijk is iedere maand acte de presence te geven in een gemeente.

Economisch Drenthe: De economische ontwikkeling en daarmee gepaard gaande bedrijvigheid wordt geconcentreerd in de economische kernzones Assen-Groningen en Zuid-Drenthe. Bij het aantrekken van bedrijvigheid wordt erop gelet dat deze 'passend' is voor Drenthe. Niet alleen de economische invalshoek telt mee. Ook milieufactoren en inpassing in de landelijke omgeving zijn van de belang bij de afweging.

Zorgzaam Drenthe: Jongeren. Voor de toekomst van Drenthe is het belangrijk dat ook jongeren in de provincie willen komen of blijven wonen, werken en studeren. Dit vereist voldoende voorzieningen op het gebied van onder andere onderwijs, werkgelegenheid, huisvesting en uitgaansmogelijkheden. De provincie maakt zich sterk voor een kwalitatief hoogwaardig niveau van het (voorbereidend) middelbaar beroepsopleidings ((V)MBO) en beroepsopleidingen. Het aantal onderwijsvoorzieningen op HBO-niveau moet worden uitgebreid, zowel wat betreft studierichtingen als vestigingsplaatsen (gespreid over de provincie). Tevens worden uitwisselingsprojecten tussen Drentse en buitenlandse onderwijsinstellingen aangemoedigd. Het samen met het bedrijfsleven uitbouwen van de MBO- en HBO-structuur tot een operationeel kenniscentrum (onder de vlag van het Noordelijke Technocentrum heeft hoge prioriteit.

Ouderen. Door de vergrijzing wordt de samenleving gewezen op de specifieke aandacht die ouderen behoeven, bijvoorbeeld op het gebied van huisvesting en zorgverlening. De provincie gaat het 'aanpasbaar bouwen' beïnvloeden via de sturende rol bij de verdeling van gelden. In overleg met de partners worden de mogelijkheden onderzocht om een netwerk van ouderensteunpunten op te richten. Zorg op maat is het uitgangspunt.

Het uitwerken van deze zaken gebeurt in samenspraak met de gemeenten en de verschillende zorgaanbieders en zorgvragers, zoals de ouderenbonden en het Regionaal Patiënten- en Consumenten-Platform in Drenthe.

Welzijn. Speerpunt in het regeerakkoord is het versterken van de sociale infrastructuur, ofwel de verbetering van de kwaliteit van de samenleving (het welzijn). Samen met de gemeente en de provinciale welzijnsorganisaties wordt dit beleid uitgewerkt. Gezien het ontstaan van grotere gemeenten na de herindeling kunnen de gemeenten meer zelfstandig zorg dragen voor het lokale welzijnsbeleid. De provincie doet hierbij een stapje terug. Er wordt gekozen voor het verder flexibiliseren van de werkzaamheden op het welzijnsvlak. Uitgangspunt is dat van het totale, gelijkblijvende welzijnsbudget een gedeelte flexibel wordt gemaakt om sneller in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen. Hiermee wordt het principe 'eenmaal subsidie, altijd subsidie' deels losgelaten. De provincie gaat investeren in gemeentelijke projecten in het kader van de armoedebestrijding en de maatschappelijke en/of arbeidsparticipatie van minderheids-groepen en groepen met een maatschappelijke achterstand.

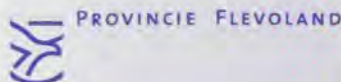
Overijssel

Het programmaboekje van Overijssel telt 37 paginaatjes (klein formaat) exclusief bijlagen en heeft als titel: 'Sterk en leefbaar Overijssel. Het beleid in kaart gebracht.' Het College van GS wordt gevormd door PvdA, VVD en CDA. Het fraai verzorgde boekje (het geeft antwoord op 'alles wat u ooit had willen weten over de provincie Overijssel, maar nooit heeft durven vragen') kent de hoofdstukken Meedoen aan de samenleving, Sterke steden en vitaal platteland, Werk voor iedereen, Bereikbaar Overijssel, Financiële vertaling en de Bestuursamenstelling. Inleiding: "Wij willende provincie beter op de kaart zetten aan de hand van concrete resultaten. De betrokkenheid van de burger bij de provincie willen wij vergroten." Bij wijze van proef zal één van statencommissies gedurende één jaar in de avonduren vergaderen. Bekeken zal worden of dit de drempel voor burgers verlaagt om deze vergaderingen te bezoeken. Meedoen aan de samenleving: De provincie wil de actieve deelname van de burgers aan vrijwilligerswerk, onderwijs, scholing, cultuur

en kunst stimuleren. IJkpunten zijn: aantoonbare vergroting van de beoogde deelname; bijzonder accent aan groepen die in de knel zitten. IJkpunten in de zorg zijn: meer (regionale) afstemming tussen voorzieningen; versterking van het ketenbeheer; preventie en aandacht voor de zorgvrager. Binnen deze statenperiode moeten de zorgverzekeraars de financiering van de patiënten- en consumentenplatforms op zich nemen. Tot dat tijdstip wordt de tijdelijke provinciale ondersteuning voortgezet. De samenhang tussen jeugdhulpverlening en het lokale jeugdbeleid moet worden versterkt. Sterke steden en vitaal platteland: De burgers van Overijssel moeten kunnen wonen, werken en recreëren in een goed leefklimaat. IJkpunt is de concentratie van nieuwe woningen en werkgelegenheid in de vijf grote steden. De provinciale inzet geschiedt vanuit het gemeenschappelijke grotestedenbeleid, waarbij het accent wordt gelegd bij zaken met een duidelijke relatie met provinciale beleidsprioriteiten (ISV) Werk voor iedereen: De werkgelegenheid in Overijssel zal de komende jaren meer moeten groeien dan gemiddeld in ons land om de toenemende beroepsbevolking te voorzien van werk. Krachten moeten worden gebundeld om het wonen en werken in Overijssel aantrekkelijk te maken voor hoger opgeleiden. Aan het terugdringen van de hardnekkige werkloosheid zal extra aandacht besteed worden samen met gemeenten en Centra voor Werk en Inkomen.

Flevoland

Het boekwerk van Flevoland telt 24 pagina's exclusief bijlagen. Het College van GS bestaat uit vertegenwoordigers van PvdA, VVD en CDA. De hoofdstukindeling is als volgt: Algemeen bestuur, Openbare orde en veiligheid, Verkeer en vervoer, Waterhuishouding, Milieubeheer, Recreatie en natuur, Economische en agrarische zaken, Welzijn, Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting en Financiën en algemene dekkingsmiddelen. Algemeen bestuur: In dit werkprogramma worden ook minderheidsstandpunten van fracties vermeld. Er wordt gekozen voor een wijze van beleidsvorming waarbij burgers, bedrijfsleven en organisaties (inter)actief worden betrokken. Zoveel mogelijk worden de vergaderingen van Provinciale Staten en

de vaste commissies van advies aan Gedeputeerde Staten gehouden in de namiddag en avonden.

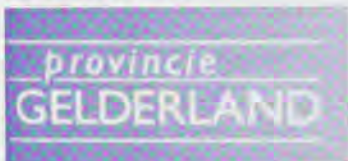
Economische en agrarische zaken: De provincie bevordert door middel van een stimulerend en voorwaardenscheppend beleid de verdere duurzame economische ontwikkeling van Flevoland. Het economische beleid moet zodanig gericht zijn op stimulering van de werkgelegenheid en vermindering van de pendel dat een goede woon-werk-balans ontstaat.

Bij het opstellen van het Europees vervolgprogramma wordt de nadruk gelegd op projecten ter stimulering van het werkgelegenheid (versterking MKB, visserij en industriële activiteiten), informatie en communicatietechnologie, stedelijke- en plattelandsontwikkeling, scholing en versterking van de sociale cohesie.

Welzijn: "Welzijn omvat een breed spectrum van het maatschappelijk leven. De burger heeft primair een eigen verantwoordelijkheid om zijn 'welbevinden' in te vullen." De provincie moet zich, gezien de snelle groei, blijven inzetten om (groei)gemeenten te steunen bij hun achterstand op het gebied van onderwijs, welzijn en zorg. De achterstand van zorg- en welzijnsvoorzieningen moet worden ingelopen, rekening houdend met bevolkingsgroei en bevolkingssamenstelling. De provincie zal bij het Rijk blijven aandringen op een betere verdeling van rijksmiddelen c.q. wijziging van de verdeelsleutel, waarbij wordt geënteerd op de sterke bevolkingstoename van Flevoland. De provincie waardeert en stimuleert het vrijwilligerswerk. Gelet op de vele activiteiten van organisaties die voornamelijk met vrijwilligers werken, is het van belang bij te dragen aan kadervorming en bestuurskosten. De huidige steunfuncties Kwadrant, Emancipatiebureau Flevoland en Alloctonen Steunpunt Flevoland (ASF) dienen op korte termijn samen te gaan om te komen tot één krachtige steunfunctie. De totstandkoming van een Flevolands zorgfonds wordt op haalbaarheid getoetst. Dit fonds dient ter voorfinanciering van initiatieven die passen binnen de Wet Ziekenhuisvoorzieningen (WVZ). De provincie geeft prioriteit aan de verdere verbetering van de kwaliteit van de jeugdzorg. Aandacht zal worden besteed aan de samenhang tussen lokaal preventief jeugdbeleid, onderwijs, jeugd-gezondheidszorg, jeugdbescherming en jeugdhulpverlening. Het accent wordt gelegd bij preventie en bij hulp in een zo vroeg mogelijk stadium. Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting: De provincie zal zich ook in deze periode blijven inzetten voor goedkope en betaalbare woningbouw. Samen met de gemeenten en

corporaties zullen voorstellen, gericht op verschillende doelgroepen, worden ontwikkeld. In de te ontwikkelen woningbouwprogramma's dient rekening te worden gehouden met de demografische ontwikkelingen in Flevoland. De provincie ondersteunt en stimuleert aanpasbaar en duurzaam bouwen en energiebesparende bouwactiviteiten. Almere en Lelystad moeten 'complete steden' worden met voorzieningen die bij hun inwonertal behoren. Een evenwichtige opbouw, onder meer door woningdifferentiatie, is daarbij van belang. In het huisvestingsbeleid legt de provincie mede de nadruk op de herstructurering en kwaliteitsverbetering van bestaande woningen en woonomgeving.

Gelderland

Dit programmaboekje telt 16 pagina's en draagt als titel: "Visie en daadkracht verdienen vertrouwen." Het College van GS bestaat uit vertegenwoordigers van PvdA, CDA en VVD. De verschillende hoofdstukken zijn: Algemeen bestuur, bestuurlijke organisatie en financiën, Economie, werkgelegenheid, recreatie, beroepsonderwijs en milieu, Ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en monumenten, Verkeer en waterstaats, Landbouw, natuur en landschap en ontgrondingen, Zorg, welzijn, onderwijs, jeugd, cultuur, maatschappelijke participatie. Uit de toelichting op de titel: "Met de titel van dit beleidsprogramma op hoofdlijnen van het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland wordt vooral het karakter van de beoogde wijze van besturen voor de komende vier jaar aangegeven.

Het provinciaal bestuur heeft zeker wat te verdienen, zelfs terug te verdienen. De provincie legt zich niet neer bij de steeds lagere opkomst bij de verkiezingen voor Provinciale Staten. Het College van Gedeputeerde Staten zoekt de herkenning en de erkenning van de Gelderse burger, maar doet dit niet door cosmetische maatregelen. Door een stevige visie en een heldere koers wordt de herkenning van het provinciaal beleid bevorderd; ook daadkracht wordt herkend en ondervindt waardering van voor- en tegenstanders. Door de combinatie van visie en daadkracht op zakelijke wijze uit te dragen komt het provinciaal

bestuur dichterbij de burger en zo komt het vertrouwen van de burger weer dichterbij."

Economie, beroepsonderwijs, werkgelegenheid, recreatie en milieu: Werkgelegenheid is een voorwaarde voor welvaart en welzijn. Het verwerven van een eigen inkomen is immers essentieel bij het zelf creëren van welvaart en welzijn. De provincie richt zich op het behoud en de versterking van structurele werkgelegenheid. Het is de harde doelstelling de werkloosheid blijven terug te dringen. Het provinciale werkgelegenheidsbeleid is vooral gericht op het aan het werk helpen van langdurig werklozen en andere kwetsbare groepen, alsmede op het herintreden van WAO'ers.

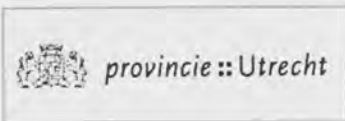
Ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en monumenten. De woningbehoefte verandert, onder andere door een toename van het aantal ouderen, starters en stijgt door de toename van het aantal statushouders. Van gemeenten wordt gevraagd de woningbehoefte ook kwalitatief in kaart te brengen. Deze inventarisatie vormt de basis voor de provinciale woningbehoeftenaming. Deze zal indringend onder de aandacht van de Minister van Volkshuisvesting worden gebracht.

De provincie zal de mogelijkheden tot het wonen in monumentale boerderijen en landgoederen verruimen.

Zorg, welzijn, onderwijs, jeugd, cultuur, maatschappelijke participatie: De provincie streeft naar openheid over de lengte van wachtlijsten in de zorg en zal maatregelen nemen om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen, waardoor de wachttijden voor patiënten kunnen worden bekort. In het jaarlijkse welzijnsprogramma wordt uitgegaan van maatschappelijke problemen die in hun samenhang worden beschreven. Het welzijnsbeleid heeft nadrukkelijk raakvlakken met het Grote Stedenbeleid. Maatschappelijke participatie is helaas niet voor alle Gelderse burgers weggelegd. In de grote steden is dit reeds goed zichtbaar, maar ook op het platteland dreigt het gevaar van het maatschappelijk afhaken van sommige groepen. Ook andere steden met specifieke problemen wijkten dan Arnhem en Nijmegen kunnen gebruik maken van de instrumenten van het Grote Stedenbeleid. De provincie stelt structureel geldmiddelen beschikbaar voor het nieuwe beleid. Doch een integrale aanpak, vanuit diverse disciplines, samen met andere overheden en andere instanties, is nodig. Diverse geldstromen uit bijvoorbeeld fondsen, subsidieregelingen en doeluitkeringen kunnen gebundeld worden ingezet. Cofinanciering met het bedrijfsleven wordt zeker niet uitgesloten. Een Projectgedeputeerde coördineert het

totale terrein van Grote Stedenbeleid en maatschappelijke participatie. De deelnemende instellingen leveren een substantiële bijdrage aan het functioneren van de bureaus voor jeugdzorg. Zo nodig stelt de provincie extra eigen middelen beschikbaar om de levensvatbaarheid van de bureaus te kunnen garanderen.

Utrecht

Dit beleidsprogramma telt 22 pagina's en draagt als titel: "Een samenleving met dynamiek en kwaliteit." Het College van GS bestaat uit PvdA-, CDA- en VVD-leden. De hoofdstukken zijn: Investeren in het stedelijk en landelijk gebied, Bereikbaarheid waarborgen, Kennisinfrastructuur en werkgelegenheid, Cultuur en cultureel erfgoed behouden, Sociale samenhang, zorg en participatie, kwaliteit in bestuur, Financiën. Voorwoord: De provincie Utrecht wil werken aan een leefbare provincie, ook in de toekomst, voor alle inwoners.

Kennisinfrastructuur en werkgelegenheid: Voor de economische ontwikkeling en groei op middellange termijn is een goed evenwicht in wonen en werken en een goede bereikbaarheid van groot belang. Het beleid is erop gericht de voorwaarden te scheppen om tenminste voldoende werkgelegenheid voor de huidige en toekomstige beroepsbevolking te realiseren. De provincie zal het initiatief nemen voor de opzet van een structureel overleg, gericht op verbetering van de aansluiting tussen onderwijs en de regionale arbeidsmarkt.

Sociale samenhang, zorg en participatie: De provincie wil de sociale dimensie en effecten nadrukkelijk bij het beleid in de verschillende sectoren betrekken. Sociale infrastructuur zal de komende jaren een belangrijk onderwerp van beleid vormen. Leefbaarheid, veiligheid, sociale samenhang, sociale activering en maatschappelijke participatie zullen in hun onderlinge verband moeten worden bekeken. In het vervolg op de Koepelnotitie wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om samen met anderen de sociale cohesie in samenhang met de fysieke leefomgeving te bevorderen. De resultaten daarvan zullen de uitgangspunten vormen van het te formuleren beleid. Hiertoe behoren onder meer experimenten in de volkshuisvesting voor speciale groepen zoals zelfstandig of groepswonen voor (allochtone) ouderen en mensen

met een functiebeperking.

Met de grote gemeenten Utrecht en Amersfoort wordt gezocht naar oplossingen voor de grootstedelijke problemen, maar wij willen ook aandacht schenken aan kleinschalige vormen van grootstedelijke problemen, die in de middelgrote gemeenten, maar ook in tal van kleinere plaatsen zichtbaar worden. Concreet wordt gedacht aan preventieve samenhangende ondersteuning via het inzetten van gelden voor bijvoorbeeld stads- en dorpsvernieuwing.

volkshuisvesting en recreatieve voorzieningen. Bij de inzet van de zogenaamde Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV)-geld zal de provincie de effecten op de sociale infrastructuur betrekken.

Op het gehele terrein van zorg en maatschappelijke dienstverlening is voor de provincie de vraag van patiënten en consumenten het uitgangspunt. De provincie blijft inzetten op het bevorderen van vraagstelling.

Kwaliteit in bestuur: "Wij willen extra middelen voor communicatie inzetten om eraan bij te dragen dat de 'zichtbaarheid' van de provincie toeneemt."

Noord-Holland

Het programma van de provincie Noord-Holland is 21 pagina's groot (exclusief bijlagen) en heeft als titel "Op de burger betrokken" meegekregen. Het College van GS bestaat uit vertegenwoordigers uit PvdA, VVD en CDA. De hoofdstukken gaan over: Gebiedsgericht werken, Bestuur en strategie, Financiën, Ruimtelijke Ordening, Bereikbaarheid, Economie Recreatie, natuur en landschap, Water, energie en milieu, Welzijn, zorg en cultuur, Personeel, organisatie en informatie.

Inleiding: "De burgers hebben gesproken. Zij hebben de verhoudingen in Provinciale Staten opnieuw vastgesteld. Maar het was nog minder dan de helft van het aantal kiesgerechtigden dat zich hierover uitsprak. Dat baart ons grote zorgen. (...) Als we het moeten samenvatten, zeggen we het zo: Het college zet zich de komende vier jaar in

voor een op de burger betrokken bestuur: gebiedsgericht, herkenbaar en afrekenbaar. Gebiedsgericht werken: "De Rijksoverheid neemt haar verantwoordelijkheid voor het Investeringsbeleid (moet -budget zijn, red.) Stedelijke Vernieuwing (ISV) en het Grote Stedenbeleid (GSB). De provincie sluit zich aan bij de afspraken voor de aangewezen steden (G21) en de directe ISV-gemeenten. Het is de verantwoordelijkheid van de provincie voor deze steden, maar ook voor overige steden en gemeenten binnen de provincie, een eigen invulling aan het beleid te geven. Daarbij komt de samenhang tussen stad en platteland tot zijn recht door een regionaal gebiedsgerichte benadering, zonodig uitmondend in gebiedsgerichte programma's.

Bestuur en strategie: Een andere wijze van besturen krijgt onder andere vorm door het versterken van de positie van Provinciale Staten en een betere scheiding van verantwoordelijkheden van Provinciale en Gedeputeerde Staten. Onder meer via verdere dualisering.

Economie: Het bevorderen van werkgelegenheid blijft van groot belang. Indien het locatiebeleid aantoonbaar belemmerend werkt op deze doelstelling verdient het belang van de werkgelegenheid een hogere prioriteit. De provincie zal zich, samen met het bedrijfsleven en andere overheden, inzetten voor de aanpak van de werkloosheid aan de onderkant van de samenleving. Daarbij wordt ingespeeld op de schaarste aan personeel in onder meer de zorgsector. Welzijn, zorg en cultuur: Met het welzijnsbeleid richt de provincie zich met name op drie onderdelen: vrijwilligers, participatie van ouderen, jeugdbeleid (waaronder stimuleren van sportvoorzieningen). Het beleid is afgestemd op de behoefte aan de vraagzijde en respecteert de eigen verantwoordelijkheid van de mens. Centraal staan de ondersteuning en bevordering van het lokale werk en het vrijwillig kader waarvan veel welzijns- werk afhankelijk is.

Het beleid inzake jeugdhulpverlening wordt krachtig voortgezet, zo nodig met enige inzet van eigen provinciale middelen. De aansluiting bij en afstemming op het lokale jeugdbeleid wordt verbeterd.

Zuid-Holland

provincie **HOLLAND**
ZUID

Het programma heet 'Duurzaam en gedurfd', en telt 24 pagina's. De portefeuilleverdeling is: CDA (3), PvdA (3), SGP, RPF/GPV (1) en GroenLinks (1). De hoofdstukindeling is als volgt: Een duurzame samenleving vraagt gedurfde keuzes, Sociaal - een evenwichtige samenleving, Duurzaam - de dynamiek van Zuid-Holland, Groen - kwaliteit van de leefomgeving, Zorgvuldig en herkenbaar, Financiën.

Een duurzame samenleving vraagt gedurfde keuzes: Zuid-Holland is de provincie met de meeste grote(re) steden. Juist deze provincie moet actief bijdragen aan oplossingen voor de problematiek van deze steden. "Wij streven naar draagvlak voor provinciale beslissingen en willen mensen en organisaties in Zuid-Holland motiveren en mobiliseren. Voor de burger is nog te onduidelijk wat de provincie precies doet. Onze opdracht is te zorgen voor een zichtbare provincie, transparante, heldere en integere besluitvorming en verbetering van het contact met de burger."

Sociaal - een evenwichtige samenleving: De provincie en de stad hebben te lang met de rug naar elkaar toe gestaan. De bestuurlijke opgaven voor de volgende eeuw zijn zo groot, dat stad en provincie samen op moeten trekken. In die samenwerking wil de provincie investeren. De provincie voert geen algemeen grotestedenbeleid, maar streeft naar maatwerk per (stads)regio. Voor een bijdrage aan de oplossing van grootstedelijke problemen zal de provincie een bestuurlijk convenant sluiten met de steden. Ter bestrijding van maatschappelijke en sociaal-economische problemen zullen wij een financiële bijdrage leveren aan een nieuw te stichten fonds voor vitale steden. Omdat de provincie de sociale dimensie in het beleid wil versterken, wordt het hele provinciale beleid doorgelicht. Hieruit moet een actieprogramma voortkomen, met voorstellen voor een actiever sociaal beleid van de provincie. Het actieprogramma komt gebiedsgericht tot stand, in samenhang met de regionale structuurvisies, waarbij de problemen van de stad en de randgemeenten centraal staan. Het provinciale jeugdbeleid zal meer worden afgestemd op het gemeentelijk jeugdbeleid. De provincie wil dat er een centraal informatiepunt komt om de bereikbaarheid van de jeugdvoorzieningen te verbeteren. De provincie zal nadrukkelijker aandacht geven aan de consequenties van de Vinex-ontwikkeling (zoals de gevolgen voor na oorlogse wijken in de grote steden), onder andere in het beleid voor stedelijke vernieuwing. Ook in de zorg kan de provincie door gebiedsgericht werken problemen oplossen. Samenwerking binnen de sector

kan bijvoorbeeld de wachtlijsten inzichtelijk maken en bekorten.

Duurzaam - de dynamiek van Zuid-Holland: Bedrijvigheid in Zuid-Holland is van groot belang, zowel voor de Zuid-Hollandse als voor de Nederlandse economie. Bij het economisch beleid zullen duurzaamheid en extra aandacht voor groepen die moeilijk aan de slag komen voorop staan.

Bedrijfsmotivatie beoordelen wij op sociaal-economische effecten. "Wij zijn voor het behouden van bedrijvigheid die werkgelegenheid kan bieden aan de grote groepen langdurig werklozen met beperkte kansen op de arbeidsmarkt (zoals glastuinbouw, midden- en kleinbedrijf, toerisme, transport en distributie)."

Zorgvuldig en herkenbaar: Wij beseffen terdege dat we onze ambities niet alleen kunnen vormgeven en realiseren. De ontwikkelingen in de maatschappij vragen om een andere manier van werken. Samenwerking en interactieve beleidsvorming zijn cruciaal voor een effectief en gedragen provinciaal beleid. Het voeren van het echte politieke debat en het 'op locatie' aangaan van de dialoog met de bevolking over politieke keuzes zullen duidelijker maken wat zich afspeelt op provinciaal niveau. "Wij zullen een communicatievisie ontwikkelen, waarbij met name aandacht is voor interactief en gebiedsgericht communiceren en nieuwe media."

Zeeland

Dit programmaboekje telt 13 pagina's (exclusief bijlage), waarvan ook nog een deel wordt ingenomen door (zwart-wit) foto's. Het College bestaat hier uit PvdA, VVD en CDA. De hoofdstukken zijn: Over de drempel, Nieuwe stijl, Leidende principes, Dichterbij, Handen uit de mouwen, Stad en Land, Water en winst, De sociale samenhang, Mensen en middelen. Tot slot. "Nog een aantal maanden en we overschrijden de drempel van het millennium. Men kan hier nuchter tegenaan kijken: uren, dagen, maanden, jaren ... Toch is de symboliek van de millenniumwende breed aanwezig in de samenleving. Bewust of onbewust appelleert het jaar 2000 aan een gevoel dat

een nieuw tijdperk is aangebroken, een gevoel ook dat stimuleert tot nieuwe ideeën en initiatieven op allerlei gebieden."

Nieuwe stijl: "De nieuwe zittingsperiode breekt aan onder een geheel ander gesternte dan de vorige periodes. Nog niet zo lang geleden leek het erop dat de provincies het jaar 2000 niet zouden halen in hun huidige vorm, niet zozeer qua grondgebied, maar vooral qua positie in het Nederlandse staatsrechtelijke bestel. De provincies zijn sterker uit de discussies rondom hun bestaansrecht gekomen dan zij voorheen waren. Op diverse terreinen eist men nu een belangrijkere rol op.

Getuige de overheveling van een groot aantal rijkstaken naar de provincies wordt deze rol op nationaal niveau onderschreven.

Een en ander vindt ook zijn weerslag in een ontwerp voor een bestuursakkoord nieuwe stijl, te sluiten tussen het Kabinet, het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. In grote lijnen gaat het om concrete afspraken tussen de drie bestuurslagen waarbij het maatschappelijk nut van samenwerking voorop staat en klassieke bevoegdhedenpatronen worden teruggedrongen. Naar verwachting zal dit akkoord binnenkort aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

Aan de noodzakelijke bezuiniging op de provinciale budgetten is een einde gekomen."

Dichterbij: "Het zal nodig zijn de provinciale voornemens duidelijker en frequenter onder de aandacht van de bevolking te brengen (waaronder tevens te verstaan instellingen, groeperingen enz.). Dit vereist een inspanning om te komen tot een beter communicatiebeleid, dat uitnodigt tot deelname aan de processen die leiden tot provinciale besluiten."

De provincie neemt geen initiatief tot gemeentelijke herindeling, nu de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden zelf het initiatief zal nemen tot het inventariseren van de gebieden waar de afgelopen 25 jaar geen herindeling heeft plaatsgevonden."

Handen uit de mouwen: "Het gebiedenbeleid, zoals geformuleerd in het Sociaal-economisch beleidsplan, zal mede het kader vormen voor deze economische en infrastructuurontwikkelingen. Imagoverbetering en het in de markt zetten van Zeeland als aantrekkelijk gebied voor economische activiteiten, krijgen een extra accent."

De sociale samenhang: "Het beleidskader voor de sociale zorg zal vergezeld gaan van een actieplan en bijbehorende financiering. Het zal vooral worden uitgewerkt in de regiovisies (jeugd/zorg in combinatie met het gericht inzetten van provinciale steun-

functies. De provincie zal zich inzetten voor het verkrijgen van extra -extern- geld om wachtlijsten en -tijden in de zorgsector te bekorten. De institutionele jeugdhulpverlening wordt geherstructureerd: afgestemd op de vraag, doelmatig, en structureel in overeenstemming met de terzake verstrekte doeluitkering."

"Mensen die in een kwetsbare positie verkeren weer aan een baan helpen: de verantwoordelijkheid hiervoor is verdeeld over allerlei instanties. Te veel, naar de mening van de provincie. Vandaar dat zij coördinerend en stimulerend wil gaan optreden."

Noord-Brabant

Dit bestuursakkoord telt 17 pagina's, exclusief bijlagen. Het college wordt gevormd door afgevaardigden uit PvdA, VVD en CDA. De hoofdstukken zijn: Bestuur, Ruimtelijke ordening en plattelandsvernieuwing, Werkgelegenheid, arbeidsmarkt en duurzaamheid, Zorg, welzijn en cultuur, Verkeer en vervoer, Middelen. Bestuur: "De betrokkenheid van de Brabantse samenleving bij het provinciebestuur is een belangrijk aandachtspunt deze bestuursperiode. Enerzijds speelt daarbij de eigen houding van het provinciebestuur een belangrijke rol (op welke wijze worden zaken aangepakt), anderzijds is van belang dat de Brabanders weten waar de provincie voor staat en voor welke zaken ze bij de provincie moeten zijn. Deze betrokkenheid wordt actief bevorderd deze bestuursperiode, bijvoorbeeld via voortzetting van een campagne als 'Provincie in de buurt'." Ruimtelijke ordening en plattelandsvernieuwing: "In het kader van de herstructurering van het landelijk gebied, komt er een gericht beleid om het voorzieningen niveau in kleine kernen op een creatieve, vernieuwende wijze op peil te houden. Werkgelegenheid, arbeidsmarkt en duurzaamheid: "Binnen de kaders van een duurzame ontwikkeling wordt het beleid gericht op versterking van werkgelegenheid en arbeidsmarkt voortgezet. (...) Het arbeidsmarktbeleid richt zich voornamelijk op sectoren waar een spanning op de arbeids-

markt bestaat of te verwachten is. Het beroeps onderwijs wordt gestimuleerd. Het vergroten van de arbeidsparticipatie blijft één van de onderdelen van een breed participatiebeleid."

Zorg, welzijn en cultuur: "Ingezet wordt op een breed en integraal participatiebeleid, dat wil zeggen gericht op sociale, culturele en economische participatie. Hier liggen nadrukkelijke relaties met het werkgelegenheids- en arbeidsmarktbeleid, met zorg-welzijnsbeleid en met educatie en cultuur. Tevens dient hierbij aandacht te zijn voor de positie van vrijwilligers en voor het aspect sociale veiligheid. De ontwikkeling en uitwerking van het participatiebeleid vindt plaats in overleg met de grote steden en de middelgrote steden waar zich de 'stedelijke problematiek' voordoet. Om inzicht te krijgen in de armoede in Brabant wordt onderzocht of er een sociale kaart van Brabant moet komen als instrument van het beleid gericht op de achterstandswijken in de grote en middelgrote steden.

Limburg

Dit programma telt maar liefst 37 pagina's. Het College is samengesteld uit leden van PvdA, VVD en CDA. De hoofdstukken zijn: Inleiding, Kiezen voor groen en milieu, zorg en cultuur, en werk en infrastructuur, Uitvoering grote projecten, Vorming van het provinciaal bestuur, Ruimte voor groen en milieu, Ruimte voor zorg en cultuur, Ruimte voor werken en infrastructuur, Bouwen en wonen, Algemeen bestuur, Overige bestuurlijke aangelegenheden, Financiën.

Inleiding: "Vanuit historisch oogpunt gezien heeft Limburg op velerlei gebieden, zoals de stedenbouw, de aanleg van wegen, culturele ontwikkelingen en eeuwenoude contacten met buurlanden voorop gelopen in Nederland."

Kiezen voor groen en milieu, zorg en cultuur en werk en infrastructuur: De komende statenperiode zal vooral accent worden gelegd

op de beleidsspeerpunten groen en milieu, zorg en cultuur, en werk en infrastructuur. Het zorgaanbod moet vraaggestuurd worden georganiseerd. Inpassing in de leefsituatie van mensen (het opbouwen van ondersteuningssystemen) is een nieuwe uitdaging. Zorg moet worden afgestemd op aanpalende sectoren als welzijn, werk, wonen en veiligheid.

In de jeugdzorg zien we dat problemen zich niet alleen verhardten, maar zich ook op steeds jongere leeftijd manifesteren. Vanuit haar specifieke verantwoordelijkheid van de jeugdzorg levert de provincie extra inspanningen om de samenhang binnen de jeugdzorg te versterken. Regionale afstemming op onder andere het gemeentelijke jeugdbeleid is hierbij een must.

In de afgelopen statenperiode heeft de provincie vooral sterk ingezet op werkgelegenheid. De doelstelling uit het basisakkoord 1995-1999, het realiseren van 25.000 à 30.000 arbeidsplaatsen is ruimschoots gehaald. Ook de komende periode zal de cluster werk - met name voor specifieke doelgroepen - met voorrang aandacht krijgen van de provincie. Scholing van zowel werkenden als werkzoekenden is daarbij een belangrijk motto. Dat geldt ook voor de verhoging van de participatiegraad van de arbeidsongeschikten en herintreders, alsmede de stimulering van grensarbeid.

Ruimte voor groen en milieu: "De provincie wil in nauwe samenwerking met de maatschappelijke partners de ontwikkeling van het platteland een sterke impuls geven. (...) Een belangrijk aspect is de leefbaarheid van kleine kernen op het platteland. In de komende periode zal bekeken worden op welke wijze deze versterkt kan worden."

Ruimte voor zorg en cultuur: "Ook in de zorg is sprake van vraag en aanbod. De inzet van de provincie en de beoogde resultaten zijn gericht op zowel de vraag- als de aanbodzijde. Wat betreft de vraagzijde zal de provincie stimuleren, dat de zorgvragers een stevigere positie krijgen, door de (regionale) ondersteuning van patiënten-, gehandicapten- en ouderrenorganisaties te versterken. In de jeugdzorg bouwt de provincie het netwerk van cliëntvertrouwenspersonen uit en stimuleert zij de cliënten in de jeugdzorg om hun belangen te organiseren. (...) Ook creëert de provincie woon-zorg-projecten, zorgboerderijen, werk-, onderwijs- en dagbestedingsprojecten in buurten voor ouderen, gehandicapten en jeugdzorgcliënten, om op die manier de zorg dichterbij de mensen te brengen (vermaatschappelijking van de zorg). Het imago van de zorgsector als werkplek dient te worden verbeterd." "De provincie wil vrijwilligers en mantelzorgers via met name Maatschappelijke

Organisaties van Provinciaal belang en Symbiose ondersteunen op het gebied van ondermeer werving en deskundigheidsbevordering. (...) De provincie wil gemeenten actief ondersteunen bij de totstandkoming van het lokale sociale beleid, met bijzondere aandacht voor emancipatievraagstukken en de multiculturele samenleving. Hierbij zal rekening worden gehouden met evenwichtige aandacht voor stad en platteland, ondermeer via het provinciaal Grote Steden Beleid en het te realiseren pilotproject 'sociale infrastructuur in de Peel'." "Bouwen en wonen: "Met het oog op de sterke druk op de woningmarkt zal in 1999 een aanzet worden gemaakt met een evaluatie van het woningbouwbeleid. Dit mede tegen de achtergrond van de dubbele vergrijzing, de ontgroening en de toenemende (kwalitatieve) druk op de woningmarkt in het landelijke gebied. Bij de situering van de woningbouw geldt het uitgangspunt van inbreiden boven uitbreiden."

Een hangplek van vuil

Kwaliteits
panels

De kwaliteit van afvalcontainers in Rotterdam

Onlangs werd alweer het vijfde rapport van het Stedelijk Kwaliteitspanel Rotterdam overhandigd aan een lid van het College van B&W. Ditmaal was het wethouder van Milieu, Els Kuijper die "Een hangplek van vuil. De kwaliteit van afvalcontainers in Rotterdam" in ontvangst nam in het stadhuis op de Coolsingel.

onderhouden containers aangetroffen. De klachten behelzen het ontbreken van stortkleppen, niet sluitende containerdeuren, instabiliteit, geblokkeerde invoerladen, verveloos, etc.

ten het ontgelden. Naast "vette" en "kleverige" inworp-openingen zijn er glascontainers die door 'lekkage' vervuild zijn. De lekende vloeistoffen kleuren vaak de standplaats. Daar waar deze 'smurrie' niet voldoende 'opgedroogd' is, kan er bij warm weer een onaangename geur ontstaan. De kritiek bij restafvalcontainers richt zich met name op kleverige handvatten van stortkleppen en het onvoldoende schoonhouden van de containers en containerruimte. Ook hier leidt dit bij warm weer tot stankoverlast.

Bij 41 van de 70 locaties met alleen glas-, papier- en/of textielcontainers is in de directe nabijheid geen prullenbak te bekenen. Dat is een slechte service aan de gebruikers die hierdoor hun meegebrachte plastic tasjes, kroonkurken, doppen en deksels niet kwijt kunnen. Tevens vergroot het de kans dat deze zaken mee in de container verdwijnen of rond gaan slingeren. De schouwing toont tevens aan dat het nog al eens schort aan het 'schoon' zijn van containerplekken. Het

Het Kwaliteitspanel Rotterdam heeft met de hulp van 63 andere vrijwilligers de kwaliteit onderzocht van 140 plekken met verzamelcontainers voor papier, glas, textiel en/of 'restafval' in Rotterdam. De mate van vervuiling in en om de containers is in kaart gebracht door iedere locatie vier keer te bezoeken (binnen een termijn van veertien dagen). Op de 140 locaties zijn geschoond: 103 papiercontainers, 156 glascontainers, 29 textielcontainers en ongeveer 230 restafvalcontainers.

Het onderhoud aan de verzamelcontainers laat te wensen over, zo luidt de conclusie van het panel. Op 83 van de 140 locaties zijn één of meerdere 'matig' tot 'slecht'

Citaat uit het rapport: "Ik woon direct tegenover de containers. Deze ondergrondse containers staan nu twee jaar op ons pleintje. In het begin had ik de hoop dat de mensen het zouden leren. Maar dat is niet gebeurd. Er ligt vaak meer ellende naast de container dan er in. Ook stoppen mensen er van alles in. Maar het ergste is de stank. Drie jaar geleden hebben we met die warme zomer nog met zijn allen op straat gezeten. Maar dat hoeft je nu niet meer te proberen, dat kan niet meer door de deur".

Ook zijn op 79 locaties een of meerdere containers onvoldoende schoon bevonden. Met name glas- en restafvalcontainers moe-

gebruiksgemak dat buurtbewoners (overdag) op elk moment hun papier, glas, textiel en restafval kunnen storten dreigt op diverse locaties overschaduwd te worden door vervuiling. Onbedoeld lijken een aantal locaties met verzamelcontainers te vervallen tot in het oog lopende verzamelplekken van huisafval en grofvuil.

Aanbevelingen

De vervuiling bij de containerplekken is niet alleen te wijten aan de Roteb. De oorzaak ligt ook in de wijze waarop een deel van de aanbieders (eventueel van buiten de wijk of zelfs van buiten Rotterdam) hun afval dumpst op de containerplekken. De gebruikers kun-

nen stellen dat niet overal voldoende containers staan, dat sommige containers niet vaak genoeg geleegd worden, dat het ontwerp van bepaalde soorten containers een optimaal gebruik voor iedereen in de weg staat, dat bij het legen, het vuil rondom de containers niet altijd allemaal wordt opgeruimd, dat de coördinatie tussen ophaalploegen en veegploegen niet altijd deugt, de geldende wachttijden voor het afhalen van grofvuil door de Roteb te lang zijn, etc.

worden dat de stortkleppen en/of inlaadkleppen voor iedereen qua hoogte en gebruiksgemak hanteerbaar zijn. Bij het streven naar 'schoone en hele' containerplekken dient de burger ook ter plekke, indien maar enigszins mogelijk door middel van duidelijke pictogrammen, te worden geïnformeerd over het 'wie, wat en waar' van elke containersoort (wat wel en wat niet in de glascontainer hoort, wanneer de container gebruikt kan worden, wanneer deze geleegd wordt, etc.). Daarbij dient de klant

Tenslotte dient te worden opgemerkt dat de vuilnismannen en veegploegen van de Roteb, Rotterdam Schoon en Topscore, als zij hun werk goed doen, op hun tijd van alle betrokkenen een schouderklapje verdienen.

Uit het schouwingverslag van de containers op de Beijerlandse laan: "De eerste keer staat er een plastic fles voor soja-olie op de container, in de monding van de glasbak ligt een theepot van aardewerk en onder een van de papiercontainers liggen geplette kartonnen dozen. Bij het tweede bezoek zijn aangetroffen: acht dozen, een vuilniszak vol met lege flessen, een kapot-

Citaat uit het rapport:

"De cocon voor restafval puilt uit als de Roteb-medewerkers de containers komen legen. Ze doen de deur open en rijden de containers er uit. Het uitpuilende vuil valt op de grond. De containers worden geleegd en teruggezet. Het restvuil wordt zo weer de cocon ingeschopt. Er is geen veegploeg te bekennen. Als de Roteb-wagen al lang weg is, komt de veegploeg om de container heen vegen: zij vegen dus niet in de 'coconruimte'. Er is gewoon geen goede coördinatie tussen de verschillende ploegen".

Duidelijk is dat het ambitieuze plan om op korte termijn 80 % van de afvalcontainers ondergronds te plaatsen vergezeld dient te gaan van verbeteringen op bovengenoemde tekortkomingen van het huidige systeem. Daarbij dient er ook met nadruk op gelet te

tenminste ook een telefoonnummer aan te treffen van de Roteb waarmee contact kan worden opgenomen als er iets loos is met de containers (als ze kapot, vervuild of vol zijn). Daarbij is het raadzaam de containerplekken een vast uniek nummer te geven in plaats van de verschillende nummers die nu bijvoorbeeld op iedere glascontainer staan.

Vanzelfsprekend hoort op de locaties met alleen papier-, glas- en/of textielcontainers een prullenbak thuis. En wat te denken van de introductie van kleinere (maar wel stevige) vuilniszakjes? Aan de ene kant zijn deze gebruiksvriendelijk voor klanten die het gewicht van een volle Komo-vuilniszak bezwaarlijk vinden om te tillen. Tegelijkertijd leiden deze kleinere zakjes tot een efficiënter gebruik van de containerruimte. En doordat ze minder snel scheuren dan de thans ook wel gebruikte plasticzakjes zal er ook minder kans op vervuiling zijn.

te leunstoel, diverse plastic zakken en veel glasscherven. Drie dagen later is de stoel nog steeds aanwezig. Verder zijn er drie dozen met lege flessen en verpakkingsmateriaal van een 'Remini' linnenkast. Vijf dagen later is de leunstoel in tweeën gesloopt en ligt de veering verspreid over het pleintje". Volgens het Rotterdams Dagblad van 14 oktober jl. erkent wethouder Kuijper het probleem maar wijst zij erop dat het schoon en heel houden van de containers een gezamenlijk probleem is van de gemeente en de Rotterdammers. Ze heeft er vertrouwen in dat de toekomstige ondergrondse containers door een strakke regelgeving veel minder overlast zullen geven.

door Fenny Gerrits

en

Met Stad en Land biedt MO/Samenlevingsopbouw een rubriek waarin de lezer geïnformeerd wordt over samenlevingsopbouw-relevante nieuwsfeiten uit met name de regionale en plaatselijke (dagblad-)pers. Attendingen voor deze rubriek zijn welkom: stuur het betreffende (kranten-)knipsel onder vermelding van de naam van het blad en de datum in aan de redactie van MO/Samenlevingsopbouw, Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag, of zet het op de fax: 070-380 9973.

Leeuwarden

De wijken en dorpen in de gemeente Leeuwarden zullen vanaf januari volgend jaar zelfstandig over een wijkbudget beschikken. Daarvoor is totaal 1,2 miljoen gulden beschikbaar. Het wordt een experiment voor drie jaar. De raadscommissie voor bestuur en middelen vond gisteravond dat het Ontwikkelingsplan Wijkaanpak klaar is voor de inspraakronde door de wijken en dorpen, aldus het **Friesch Dagblad** (15-7-1999).

Het zelfstandig beheren van het budget is bedoeld om de onderlinge betrokkenheid bij de wijk en de directe leefomgeving te bevorderen, de dienstverlening te verhogen en om vraag en aanbod van wensen en verlangens beter op elkaar af te stemmen. Volgens de gemeente zal met een zelfstandig budget sneller op problemen in de wijk kunnen worden ingespeeld.

Per inwoner krijgen de wijken een bedrag van tien gulden. Voor de binnenstad wordt hier een pot van 85.000 gulden aan toegevoegd, vanwege de specifieke problematiek in het centrum van de stad. De dorpen krijgen elk 5000 gulden bovenop het, op grond van het aantal bewoners vastgestelde, standaardbudget. Verder is er nog een 'knelpuntenpot' van 188.100 gulden. Alle wijken zullen samenwerking moeten zoeken met naastgelegen wijken of buurten.

De basisvoorzieningen in de wijken, zoals aanleg en onderhoud van wegen en riolering, zullen voor rekening blijven komen van de gemeente. Het wijkbudget zal voor een belangrijk deel opgaan aan groenonderhoud en voorzieningen om de leefbaarheid in de wijk te verbeteren. Een aantal wijken heeft al aangegeven het geld te willen gebruiken voor het inhuren van een jongerenwerker, die de jeugdproblematiek in de buurt moet oplossen. De wijken dorpen zullen 'platforms' moeten instellen om plannen te maken. Bij de representativiteit van deze

groepen werden gisteravond vraagtekens geplaatst door de politici. Wethouder Bilker wil zoveel mogelijk organisaties die actief zijn in de wijken betrekken bij de nieuwe overlegplatforms. Tegelijkertijd wil de wethouder niet al te veel 'regelarij'.

De positie van de meest kwetsbaren in Leeuwarden is niet verbeterd, ondanks de inspanningen van de gemeente. Daarom wordt het tijd om het welzijnswerk over een andere boeg te gooien. Dit betoogde PvdA-wethouder Hermien de Haan donderdag in de commissie Welzijn. Andere uitgangspunten moeten het beleid gaan bepalen, vindt De Haan volgens de **Leeuwarder Courant** (27-9-1999). Ze wil het jongerenwerk en het opbouwwerk omvormen van bijzondere voorzieningen voor knelpunten in algemene voorzieningen voor iedereen. Concreet betekent dit dat alle stadsdelen de beschikking krijgen over een jongerenwerker en een opbouwwerker. Van hen verwacht De Haan geen hulpverlening maar ondersteuning bij activiteiten.

Eurotowns

Wethouder Bilker is gekozen tot voorzitter van Eurotowns, een club van veertien middelgrote steden uit negen lidstaten van de Europese Unie. Eurotowns is een netwerk, waarmee de steden zich in Brussel bijvereen voor financiële steun aan projecten ter verbetering van de sociale en economische toestand. Met verkiezing van Bilker belandt ook het secretariaat van Eurotowns voor twee jaar in de Friese hoofdstad. Volgens de **Leeuwarder Courant** (27-9-1999) noemt Bilker het voorzitterschap nuttig voor de stad, omdat de functie intensieve contacten met de Europese organen vergt. Zijn eigen volkshuisvestingsportefeuille komt er zeker aan bod, want samen met de Eurotowns-leden Eskilstuna (Zweden), Telford & Wrekin (Engeland) en Jerez de la Frontera (Spanje) wil Leeuwarden in Brussel

geld lospeuteren voor herstructurering van de stad. Uit het EU-programma 5 hoopt Leeuwarden ruim f 2 miljoen te putten voor de eigen aanpak van de naoorlogse wijken. De andere leden van Eurotowns zijn Albi (Frankrijk), Brighton & Hove (Engeland), Frederica (Denemarken), Gerona en Vigo (Spanje), Potsdam (Duitsland), Regio nell'Emilia (Italië) en de Finse steden Jyväskylä, Mikkelin en Seinäjoki. De komende jaren zoekt de club uitbreiding in de Baltische landen.

Drachten

De huurders van woningbouwvereniging Talma in Drachten zijn voortaan verzekerd van een redelijke vergoeding als hun huis aan de slopershamer vervalt. De corporatie heeft daarvoor een contract gesloten met huurdervereniging De Bewonersraad. Veel huurders zijn nog steeds overgeleverd aan de eigenaars van hun huis op het moment dat er besloten wordt te slopen. De vergoedingen en rechten lopen sterk uiteen. De komende jaren gaan er vele duizenden huizen in Frisland tegen de grond. Daarom probeert de Bewonersraad corporaties te bewegen een uniform pakket aan te bieden. Talma is de eerste die hiermee in zee gaat. Voortaan hebben alle huurders recht op f 7800 als ze gedwongen moeten verhuizen. Ze hoeven geen dubbele huur te vrezen en krijgen voorrang bij toewijzing van een nieuwe woning, aldus de **Leeuwarder Courant** (4-10-1999).

Amersfoort/Apeldoorn

Huiseigenaren die te onhandig zijn om hun woning zelf te onderhouden kunnen daar nu een abonnement voor afsluiten. De Vereniging Eigen Huis biedt dit contract van de Apeldoornse firma Planbuilding aan zijn 600.000 leden zelfs met korting aan. Het abonnement geeft bijvoorbeeld recht op periodiek onderhoud van het schilderwerk,

het reinigen van goten, inspectiebeurten en reparaties. In het **Utrechts**

Nieuwsblad (13-9-1999) zegt

Planbuilding momenteel contacten te hebben met zo'n dertig bedrijven in heel Nederland voor het schilder-, en verbouwingswerkzaamheden. De hoogte van het abonnementsgeld bedraagt minimaal vijftig gulden per maand.

Huiseigenaren kunnen kiezen uit verschillende onderhoudsmodules, legt Hans Cornelissen van Planbuilding uit. Bij een contract voor de module Gevelschilderwerk en Kitonderhoud komt elke drie jaar de vakman een dag langs om onder meer de voordeur te schilderen. "Elke zes jaar wordt de complete woning gesausd. Bij een abonnement voor kozijnenonderhoud worden eventueel door houtrot aangetaste exemplaren zonder extra kosten door nieuwe vervangen. Bovendien blijft het abonnementsgeld tien jaar ongewijzigd."

Naast Planbuilding spelen op deze ontwikkeling vooralsnog twee andere bedrijven in, hoewel die een minder uitgebreid pakket bieden dan het Apeldoornse bedrijf. Een daarvan, de Selektgroep in Ede, biedt het GarantSelektLeaseComfort aan. Voor een paar tientjes per maand kan de abonnee geregeld de schilder voor zijn deur verwachten. "Bedrijven springen in het gat, omdat steeds meer mensen een koopwoning hebben en die willen ze goed verzorgen. Daarnaast stijgt het aantal tweeverdieners en ouderen; dat zijn mensen die het kluswerk aan hun woning graag uitbesteden. Bedrijven die eerder voor woningcorporaties werkten, verleggen nu hun aandacht naar de particuliere markt."

Utrecht

De gemeente Utrecht gaat de mening van daklozen peilen. Ook deze vaak vergeten inwoners worden voortaan betrokken bij bevolkingsenquêtes. Ze krijgen 25 gulden voor hun medewerking. Tot nu toe vielen daklozen buiten de boot omdat ze niet, zoals andere deelnemers, telefonisch benaderd kunnen worden. Bij de eerstvolgende peiling gaan enquêteurs daarom de daklozen opzoeken, onder meer bij uitkeringsinstanties. Volgens **Trouw** (9-9-1999) worden per bevolkingsonderzoek ongeveer 35 daklozen ondervraagd. Hun inbreng zal de uitslagen nauwelijks beïnvloeden, omdat aan elk onderzoek 6.500 inwoners meedoen.

Dordrecht

Een paar jaar geleden waren onze kinderen hier doodsbang. 'Mama, er loopt weer zo'n gek door de buurt,' zeiden ze dan. Maar inmiddels is die angst omgeslagen in begrip en lopen de kinderen de Sociaal

Psychiatrische Kliniek (SPK) in en uit. Aan het woord is T. Bolt in **de Dordtenaar** (2-9-1999), woonachtig aan het Kasperspad. Samen met A. Dubbeld en een aantal andere bewoners vormt zij het buurtcomité Goede Buren. Het comité zet zich samen met onder andere de politie, het Leger des Heils, de woningbouwvereniging en de SPK al twee jaar in om de omgeving van het Kasperspad leefbaar te houden.

Dit gebeurt naar tevredenheid en er is al het een en ander bereikt. Als voorbeeld haalt Bolt de afgesloten parkeerplaats achter het Kromhout aan. "In de avonduren gebruiken de kinderen het terrein als voetbalveld en wij houden dan een oogje in het zeil. Niemand die daar problemen mee heeft." Eenmaal in de zes weken komt de contactraad bij elkaar en worden alle grieven naast elkaar gelegd en waar nodig wordt er actie ondernomen. "Dit werkt prima en we hebben de overlast al redelijk weten in te dammen." Groot was dan ook hun verbazing toen ze deze week in de krant lezen dat er onder naam V(r)esebuurt een nieuw comité was opgericht. "Dat was echt een klap in ons gezicht", bekent Dubbeld. Ook Bolt, wijkcoördinator J. Wind en wijkagent A. Everts hebben die oprichting zo ervaren. "Wat bezielt die mensen om het zo te spelen", vraagt Wind zich af. De leden van de contactraad nemen het V(r)esebuurt vooral kwalijk dat zij hun klachten nooit bij hen hebben gemeld. Bolt: "Terwijl ze donders goed weten dat wij bestaan. Mevrouw van Duinen is zelfs nog lange tijd lid geweest van ons comité maar moest naar eigen zeggen uit tijdgebrek stoppen. Dan is het toch vreemd dat ze een maand later wel tijd heeft om zelf een comité op te richten."

Groningen

Vijf bewonersorganisaties in de stad Groningen eisen een structurele betrokkenheid bij de wijkvernieuwing. Ze verwijten het stadsbestuur dat daar tot nu toe te weinig van terecht komt en hebben burgemeester J. Wallage om bemiddeling gevraagd. Volgens het **Nieuwsblad van het Noorden** (16-7-1999) heeft de gemeente meermalen beleden dat inspraak en medezeggenschap van het grootste belang zijn, zeggen de organisaties daar weinig van te merken. Ze zouden juist te pas en te onpas worden bekritiseerd. Er is bovendien geen geld voor professionele ondersteuning waardoor er van daadwerkelijke betrokkenheid niets terecht komt.

De vijf organisaties -het buurtoverleg en het wijkoverleg in Vinkhuizen, de bewonerscommissie in Paddepoel-Zuid, de bewonersorganisatie WJert WELzijn en de vereniging wijkopbouw Oosterpark- klagen hun nood in

een open brief aan de gemeenteraad van Groningen. Volgens hen belijdt het gemeentebestuur het belang van inbreng door de bewoners alleen met de mond. "We worden al jaren bestookt met wensen en nota's die uitgaan van bewonersbetrokkenheid. Bewoners krijgen oproepen om mee te denken en mee te doen. Er wordt steeds gezegd dat onze betrokkenheid onmisbaar is bij alle ruimtelijke en sociale maatregelen. Wij ondersteunen al deze wensen en verwachtingen, maar wij vragen ons af of u zelf wel onderschrijft", vraagt mevrouw M. Wevers in de brief. Volgens de organisaties handelt het gemeentebestuur niet naar de fraaie teksten in allerlei nota's, convenanten en maatregelen. Er worden bewoners voortdurend nieuwe eisen, oproepen en verwachtingen gesteld, terwijl voldoende bewonersondersteuning uitblijft. Volgens hen zijn er twee jaar na de start van de wijkvernieuwing nog steeds geen extra uren procesmatige bewonersondersteuning door B en W aan de wijken toegekend.

"Daardoor verloopt het niet altijd even georganiseerd met als gevolg dat er weinig animo is om mee te doen en er op de vrijwilligers die er wel instappen roofovername wordt gepleegd." De organisaties zeggen ondersteuning nodig te hebben voor actieve deelname aan het 'vergadercircus' over de wijkvernieuwing en het verkrijgen van draagvlak bij de medebewoners.

Leiden

Pendelbusjes rijden af en aan van het overvolle parkeerterrein aan de Haagweg in Leiden. Voor zeven gulden vijftig per dag ('s avonds vijf gulden) parkeren mensen hun auto op het terrein om zich vervolgens door de shuttle af te laten zetten op iedere gewenste plek in de Leidse binnenstad. Wat volgens **De Telegraaf** (2-10-1999) het Rijk met de aanleg van peperdure transferia niet is gelukt, heeft de Leidse ondernemer Pieter Labrujère met bloed, zweet en tranen wel voor elkaar weten te boksen. Het resultaat is een goedgeleid overstappunt aan de rand van de Leidse binnenstad, waar mensen de auto laten staan en overstappen op het openbaar vervoer. De sleutel tot het succes is dat ondernemers zelf het initiatief hebben genomen, zo meent Labrujère. "De overheid slaagt er ondanks al haar goede bedoelingen niet in om praktische zaken uit te dokteren. De kracht van onze formule schuilt in de eenvoud: kleine busjes die met een hoge frequentie rijden tussen auto en plaats van bestemming. Mensen met zware boodschappentassen hoeven dus niet honderden meters over een minderig parkeerterrein te sjouwen naar een bushalte." Het idee voor het Stads Parkeerplan werd

geboren nadat Labrujère de omzet van zijn winkels in sport- en spelartikelen in de Leidse binnenstad jarenlang met zo'n tien procent per jaar zag kelderen. Hij wist een aantal andere ondernemers te mobiliseren, huurde het voormalige Van Gend & Loosterrein van de NS en schilderde parkeervakken op de bestrating. Een houten keet doet dienst als wachtruimte en kantine voor de twintig mensen met een Melkertbaan die de gemeente Leiden beschikbaar heeft gesteld om de bestelbuses te besturen.

De gemeente Leiden is zeer tevreden over het initiatief van Labrujère "Het was een unieke kans om het parkeerprobleem samen met de ondernemers aan te pakken", verteld woordvoerder W. van de Poel. "Het is bijvoorbeeld mogelijk om je bij bijna elk restaurant in de stad te laten brengen en afhalen. De horecaondernemers betalen 1 gulden per klant die bij hen wordt afgeleverd. Dat is toch iets wat je als gemeente moeilijk voor elkaar krijgt."

De getallen spreken boekdelen. Het zogeheten Stads Parkeerplan biedt plaats aan 950 auto's en verwerkt 3500 auto's per week. De meeste transferia hebben zo'n 250 plaatsen en bieden in het algemeen een troosteloos lege aanblik. "Maar het transferium dient dan ook een ander doel", zo luidt de verdediging van de provincie Zuid-Holland. Het nieuwste transferium aan de A44 richt zich meer op het forenzenverkeer richting Den Haag dan op het binnenstadbezoek van Leiden. Het aantal bezoekers van de Leidse binnenstad is dankzij het Stads Parkeerplan weer toegenomen tot 60.000. Door het draconische parkeerbeleid van de gemeente was dit aantal in een kleine tien jaar teruggelopen tot 40.000. In de vijf jaar sinds het bestaan van het plan is de omzet volgens Labrujère weer met 30 procent toegenomen.

Baarn

De opvang voor ernstig zieke dak- en thuislozen aan de Nimrodlaan in Hilversum verhuist eind dit jaar naar Baarn. Daar wordt het monumentale gebouw De Harscamp aan de Ringlaan verbouwd tot verpleeghuis voor vijftien ernstig zieke dak- en thuislozen. Het wordt een dependance van verpleeghuis De Blinkert van het Leger des Heils. Het ministerie van volksgezondheid heeft directeur H. de Klerk van De Blinkert deze week het definitieve antwoord gegeven. De dependance is specifiek bedoeld voor ernstig zieke dak- en thuislozen uit vooral Utrecht en Amsterdam, aldus meldde de **Gooi- en Eemlander** (23-7-1999).

Directeur De Klerk: "De grote steden kunnen met zieke dak- en thuislozen geen kant

meer op. Verpleeghuizen willen ze niet, ze zitten vol en vinden het lastig complex-zieken bij de ouderen onder te brengen. Na een noodkreet vijf jaar geleden besloot het Leger zijn nek uit te steken en opvang te regelen buiten de grote stad." De opvang werd tijdelijk ondergebracht in de Vogelsangh aan de Nimrodlaan in Hilversum, in afwachting van definitieve huisvesting. Nu die is gevonden in de Harscamp, wordt de opvang in Baarn voortgezet. De verbouwing van de Harscamp is naar verwachting in november af. De Klerk noemt de toekomstige Harscamp een 'buitennissig geval'. "Het is een nieuw concept, en het ministerie heeft toestemming gegeven als uitzondering op de regel." Volgens De Klerk is de verpleeghuiszorg voor thuis- en daklozen anders dan voor andere bewoners van een verpleeghuis. "Het gaat om mensen met een tijdelijke verpleeghuisindicatie. Vaak komen ze uit het ziekenhuis en moeten ze nog een tijdje oplappen. Het gaat om mensen met open wonden of orgaanstoornissen. Ze herstellen met zorg." Het herstel is soms zeer tijdelijk. "Als ze worden ontslagen komen ze veelal weer in de scene en na een maand zijn ze weer terug bij af." Jaarlijks worden er zestig tot zeventig mensen geholpen.

Problemen met de buurt verwacht hij niet. Voor tien omwonenden en het aangrenzende medisch centrum Molendaal is een informatieavond belegd. "In Vogelsangh gebeurde het een keer dat een bewoner een straatje om ging en met z'n handen op z'n rug naar een Ferrari stond te kijken. De eigenaar belde me dat een van onze bewoners zijn auto wilde stelen. Ik heb uitgelegd dat de man van mooie auto's hield. Uiteindelijk mocht de bewoner, toen hij eenmaal ternaal was, een keer mee in de Ferrari.

Den Haag

In de rubriek Wijkwijzer van de **Haagsche Courant** (4-9-1999) staat op die dag het Centraal Wonen Project in Houtwijk, dat na 15 jaar nog springlevend is centraal. In het begin keek de wijk wat vreemd aan tegen het wooncomplex op de hoek van de Escamplaan en de Albert Schweitzerlaan. Maar na vijftien jaar weten ze niet beter dan dat de bewoners net zo gewoon zijn als de mensen om de hoek.

Op 11 september bestond het complex vijftien jaar. Ter gelegenheid van het derde lustrium was een rondleiding voor belangstellende. Want Centraal Wonen wilde in contact komen met nieuwe, enthousiaste bewoners. Niet dat ze moeite hebben om de 49 appartementen vol te krijgen. Integendeel. Het bewonersbestand is vrij stabiel. Na vijf-

tien jaar wonen er nog twintig mensen van het eerste uur. Toch is er minder belangstelling dan een aantal jaar geleden. "Naarmate de huurprijzen stegen, liepen de wachtlijsten terug", vertelt bewoonster Plony Kester. "Daarom onderzoeken we nu of het mogelijk is om de appartementen te kopen. Voorwaarde is wel dat het geen invloed mag hebben op de wachtlijst: kandidaat-huurders moeten evenveel kans hebben als kopers. Gelukkig krijgen wij doorgaans een relatief lage huurverhoging opgelegd, ongeveer twee procent per jaar. Om de woningen ook betaalbaar te houden voor mensen die het moeten stellen met een minder riant inkomen, zoals alleenstaanden met kinderen." Sommige bewoners vertrekken omdat ze liever een huis kopen, maar het omgekeerde gebeurt ook. Er stappen volop mensen over van een woonhuis naar Centraal Wonen. Zoals John Spitters, die bijna vier jaar geleden met zijn vrouw en twee kinderen (9 en 11 jaar) verhuisde van een eengezinswoning naar een 4-kamer maisonnette. "Toen wij destijds een huis kochten, stonden we al ingeschreven bij Centraal Wonen", vertelt Spitters, "maar zag het ernaar uit dat het nog jaren kon duren voor er een van de grote appartementen vrij zou komen. Na anderhalf jaar waren we goed en wel geïnstalleerd, of er kwamen achter elkaar plaatsen vrij. Na het zoveelste aanbod zijn om de tafel gaan zitten en hebben we alle voors en tegens afgewogen. Uiteindelijk besloten we de stap te nemen. We hebben er absoluut geen spijt van en voor de kinderen is het ideaal."

De 49 appartementen van Centraal Wonen Houtwijk bestaan uit een- tot vijfkamerwoningen waar in totaal zo'n 35 kinderen en 65 volwassenen wonen. De jongste is 0 jaar, de oudste bijna 89. Er zijn achttien centrale ruimtes: onder meer een grote zaal, drie logeerkamers, vijf wasmachineruimtes, een doka, een gemeenschappelijke binnentuin en een winkeltje met ecologische producten. Iedereen woont volledig zelfstandig, alleen het wassen gebeurt centraal. "Maar dat heeft zo zijn voordelen", vindt Plony Kester. "We hebben hier vijftien wasmachines, dus draai ik meestal twee of drie wasen tegelijk. En tot nu toe heeft het wasmachinefonds elk jaar geld over. Daar kunnen we dan weer iets leuks mee doen."

WOONBOND

ADVIES ♦ ONDERZOEK ♦ SCHOLING

Maandag 20 december 1999 Utrecht

De Nederlandse Woonbond organiseert in samenwerking met SBO
(Samenwerkingsverband Beroepsontwikkeling Opbouwwerk) een

studieconferentie opbouwwerk "Winst uit de Overlegwet"

Wat?

Op 1 december 1998 is de Wet op het overleg huurders verhuurder, kortweg de Overlegwet, van kracht geworden. De wet verplicht verhuurders met huurdersorganisaties te overleggen en hun adviezen serieus te nemen. Met de wet in de hand is het mogelijk het overleg af te dwingen en financiering voor huurdersorganisaties te regelen. Dit biedt overigens de nodige mogelijkheden voor het opbouwwerk zelf.

Voor wie?

Opbouwwerkers die meer kennis van de Overlegwet willen opdoen en met elkaar van gedachte willen wisselen hoe overleg kan worden afgedwongen en welke kansen de Overlegwet hen biedt.

Programma

De dag bestaat uit drie delen. In de ochtend staan drie inleidingen op het programma: de inhoud van de wet; financiering huurdersorganisaties en de kansen voor opbouwwerkers; de opvatting van verhuurders over het overleg. In de middag zijn er zes workshops in twee rondes: wijkvernieuwing; huurbeleid voor beginnende opbouwwerkers; huurbeleid voor gevorderden; fusies van corporaties; ontwikkelingen in de volkshuisvesting; begeleiden van beginnende huurdersorganisaties. De Overlegwet is de rode draad in alle workshops. Deelnemers kunnen intekenen op twee workshops.

De studiedag kost f295,- (incl BTW) per persoon inclusief documentatiemap, de Woonbondbrochure over de Overlegwet, de lunch en de borrel na afloop.

Meer informatie?

Een informatiefolder met inschrijvingsformulier is aan te vragen bij de Nederlandse Woonbond, Nieuwe Achtergracht 17, 1018 XV Amsterdam, telefoon (020) 551 77 00. Wilt u eerst meer informatie? Vraag dan naar Henk Stegink of Bram Meijer.

HSA001000157
167
Tijdschriften MO